

การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน :
กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่

ANALYZING FOR MAKING SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT
PATTERN: A CASE STUDY OF PANOKKOK MONG VILLAGE,
PONGYANG, MAERIM, CHIANG MAI.

ชลธร ทิพย์สุวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มวิชาการท่องเที่ยว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2548

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน:
กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย นางสาวชลธร ทิพย์สุวรรณ

สาขา การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น

กลุ่มวิชา การท่องเที่ยว

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลิทธิ์ ชูชาติ
กรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวันทน ชัยญาณะ

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลิทธิ์ ชูชาติ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวันทน ชัยญาณะ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วรรณวดี ม้าลำพอง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูทธ วงศ์แปง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน:
กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย : นางสาวชลธร ทิพย์สุวรรณ

สาขา : การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิธิ์ ชูชาติ ประธานกรรมการ

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวันทนีย์ ชัยญาณะ กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2546–2547ในการศึกษาได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โดยอาศัยข้อมูลจากชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แล้วนำมาประกอบกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากภาคสนาม ด้วยการสอบถาม สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม สันทนาากลุ่มและการบันทึกภาพ ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์มากที่สุด โดยทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เพื่อศึกษาประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชนเผ่า การประกอบอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการและพฤติกรรมของผู้ประกอบการนำเที่ยวในหมู่บ้าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยว เสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและร่วมกับชาวบ้านจัดสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและยั่งยืนมา

ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านคือประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ชนเผ่า การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคที่มีพร้อมและการเข้าถึงที่มีความสะดวกสบาย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่จะสามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี จุดอ่อนหรือข้อเสียทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่สำคัญและส่งผลทำให้การท่องเที่ยวในหมู่บ้านไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ คือ การขาดความสามัคคีภายในชุมชนทำให้ชุมชนขาดความเข้มแข็ง การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากคนในชุมชน ประกอบกับข้อเสียด้านสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านที่ดูเสื่อมโทรม ไม่สะอาดมีเศษขยะทิ้งเรี่ยราดอยู่ทั่วไป การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนนี้เนื่องจากปัจจัยต่างๆที่เข้ามากระทบและอื่นๆ โอกาสทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือชุมชนในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น การสนับสนุนในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาสาธารณูปโภคหรือการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน และโอกาสด้านอื่น ๆ เช่น การที่หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้แหล่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเพื่อเที่ยวชมวิถีชีวิตชนเผ่ามากขึ้น อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ ปัญหาในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการมีคู่แข่งทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวเขาหมู่บ้านอื่น

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวจึงสามารถทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวได้โดยการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนหรือข้อเสีย จัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้เป็นระบบและมีความเป็นมาตรฐาน กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของหมู่บ้านและการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวนั้น สามารถจัดทำเป็นรายการนำเที่ยวโดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ร่วมกับผู้วิจัยจนได้รายการนำเที่ยวที่มีความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริง

The Title : Analyzing For Making Sustainable Tourism Management Pattern:
A Case Study of Panokkok Mong Village in Pongyang, Maerim,
Chiang Mai.

The Author : Miss Chonlathorn Thipsuwan

Program : Community Research and Development

Thesis Advisors : Assistant Prof. Choosit Choochat Chairman
: Assistant Prof. Dr. Siriwan Chaiyana Member

ABSTRACT

The purpose of this research was to study sustainable tourism management pattern, the case study at Panokkok Mong village, Pongyang, Maerim, Chiang Mai, during 2003 – 2004. This research used SWOT technique to identify the strengths, weaknesses, opportunities and threats of tourism at the village by using data from the villagers, related government organizations and tourism interpreneurs in the field to form a sustainable tourism management pattern.

This research was done by collecting qualitative data from participation of the community, review literature, investigation, intensive interview, patial observation, focus group and photographs. Moreover, during the field-data collection, the researcher stayed at the village to follow all events unbiasedly, study customs, traditionals, rural life, rural wisdom and the SWOT data.

The study found that the strengths of the tourism are customs and traditionals, rural life, careers, rural wisdoms, natural resources, including facilities and infrastructures. All of them can attract the tourists to visit the village. The important weaknesses of the tourism in the village are the lack of cooperation of people in the community and bad environment such as dirty residents, waste around the village and custom change from outer factors. The village tourism will improve if there are varieties of support from government and non-government corporations to develop the quality of life of the people, occupations for Mong people, infrastructures and tourism management. Tourism threats of the village are lack of cooperation between related corporations and tourism competitors who are hilltribes in other villages.

The findings indicate several ways to develop tourism; including to correct the weaknesses, improve the standard of a tourism pattern, determine a tourism capacity of the village, and set up an attractive tourist itinerary.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูสิทธิ์ ชูชาติ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ ชัยฐานะ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และรองศาสตราจารย์ วรรณวดี ม้าลำพอง ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้านคุณจี แซ่ซ่ง คุณเซง แซ่ลี และชาวบ้านม่วงผานกกกทุกคน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลโป่งแยง นายอำเภอแม่ริม เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวที่ได้กรุณาให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ ๆ น้อง ๆ และขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ชลธร ทิพย์สุวรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	29
การรวบรวมข้อมูล.....	31
การตรวจสอบข้อมูล.....	32
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
ภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้าน.....	34
จุดแข็งทางด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน.....	53
จุดอ่อนทางด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน.....	54
โอกาสทางด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน.....	58
อุปสรรคทางด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน.....	65
แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน.....	68
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน.....	71
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผลการวิจัย.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	88
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	89
บรรณานุกรม.....	90
ประวัติผู้วิจัย.....	92
ภาคผนวก.....	93
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย.....	94
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์.....	100
ภาคผนวก ค นโยบายศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา.....	103

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1 แผนที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่.....	36
4.2 ชุดการแต่งกายของหญิงม้ง.....	39
4.3 ชุดการแต่งกายของชาวม้ง.....	40
4.4 ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของม้ง.....	41
4.5 บรรยากาศในหมู่บ้านม้งผานกกก.....	41
4.6 ลักษณะการปลูกพืชของชาวม้ง.....	42
4.7 ร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก.....	43
4.8 “ลูกข้าง” เครื่องเล่นของชาวม้ง.....	48
4.9 “ลั่นทอง” เครื่องเป่าของชาวม้ง.....	49
4.10 “ล้อเลื่อน” เครื่องเล่นของชาวม้ง.....	49
4.11 การผลิตผ้าฝ้ายใยกันขงของชาวม้ง.....	51
4.12 “หน้าไม้” อาวุธคู่กายของชาวม้ง.....	52
4.13 การเย็บปักเสื้อผ้าเพื่อจำหน่ายของชาวม้ง.....	52
4.14 ลักษณะถนนทางเข้าหมู่บ้านม้งผานกกก.....	54
4.15 แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางแมริม-สะเมิง.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ชื่อว่ามีหลากหลายทางธรรมชาติและชาติพันธุ์ของมนุษย์ แต่ละชาติพันธุ์นั้นมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตอันเป็นภูมิปัญญาเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศที่มีความแตกต่างจากภาคอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัดคือ มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติเต็มไปด้วยป่าไม้และภูเขา มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ รวมถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของมนุษย์อีกด้วย

ชาวไทยภูเขาถือเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีภูมิปัญญาเป็นของตนเองซึ่งแตกต่างไปจากชาวพื้นราบ ชาวไทยภูเขาเหล่านี้กระจัดกระจายอยู่ตามภูเขาในแถบภาคเหนือของไทย รวม 10 เผ่า ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เมี่ยน(เข่า) อาข่า(อึ๋ม) ล่าหู่(มุเซอร์) ลีซู(ลีซอ) ลัวะ ถิ่น ขมุและมลายู(ตองเหลือง) (กรมประชาสงเคราะห์, 2545:12-13)แต่ละชนเผ่าจะมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกันเนื่องจากสภาพการดำรงชีวิตและถิ่นที่อยู่อาศัยที่เหมือนกัน อาจแตกต่างกันบ้างในเรื่องของการแต่งกาย ความเชื่อและพิธีกรรมบางอย่าง ซึ่งแต่ละชนเผ่าเหล่านั้นจะมีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวของตัวเองอยู่ โดยเฉพาะชนเผ่า “ม้ง”

“ม้ง” เป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศจีน จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณี หน้าที่และภาษาพูดภาษาเขียน โบราณคล้ายชาวจีน จากการสันนิษฐานพบว่า ถิ่นกำเนิดของม้งอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำฮวงโหและแยงซี ตามประวัติกล่าวว่า ชาวม้งถูกชาวจีนไล่ล่าเพื่อแย่งชิงดินแดน จนต้องต่อสู้กันและแตกหนีกระจัดกระจายเป็นกลุ่มย่อยอยู่บนป่าเขาสูงในแคว้นสิบสองปันนาและสิบสองจุไทย มีชาวม้งบางกลุ่มได้อพยพมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของลาว และเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2400 เป็นต้นมา (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2518 : 1-3)

ปัจจุบันชาวม้งที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ในเขตพื้นที่ 12 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง แม่ฮ่องสอน ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร สุโขทัยและอีก 1 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เลย มีประชากรชาวเขาใน พ.ศ. 2545 รวม 153,955 คน ม้งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยอาศัยความแตกต่างด้านภาษาและชื่อที่เรียกประจำกลุ่มรวมทั้งเครื่องแต่งกาย คือ ม้งขาว ม้งน้ำเงินและม้งกั้วมา ซึ่งม้งน้ำเงินยังแยกเป็นม้งดอก ม้งดำและม้งลายอีกด้วย (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ,2545:15- 16)

ในจังหวัดเชียงใหม่มีชาวเขาเผ่าม้งจำนวน 24,895 คน อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่มีชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมดจำนวน 5,525 คน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลโป่งแยงและตำบลแม่แรม (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545: 116 -117)

“ม้ง” บ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม เป็นชาวม้งกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในแถบที่ราบเชิงเขาในเขตตำบลโป่งแยง ตามคำบอกเล่าของคนในหมู่บ้านพบว่า ก่อนที่ชาวม้งจะเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านผานกกกแห่งนี้ ในอดีตบริเวณนี้เป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากและมีคนเข้ามาลักลอบตัดไม้ออกไป ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นรัฐบาลหรือเอกชน หลังจากนั้นบริเวณนี้ก็กลายเป็นที่โล่งกว้าง ต่อมาได้มีชาวม้ง 2 คน ชื่อ นายกว่า แซ่ซ่ง และนายเจีย แซ่ย่าง ได้เข้ามาจับจองทำสวน ทำไร่ ในราวปี พ.ศ. 2498 ชาวม้งทั้ง 2 คนนี้ได้ย้ายมาจากปางข่มู บ้านแม่สาเก่าในเขตตำบลเดียวกัน

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนและศูนย์ชาวเขาขึ้นที่คอยปุยและมีพระราชดำรัสให้ชาวเขาย้ายไปอยู่ที่นั่น ชาวม้งที่ปางข่มูจึงกระจัดกระจายและแยกตัวออกไปยังพื้นที่ต่างๆ ติดตามญาติพี่น้องและเพื่อนที่สนิทชิดเชื้อของตนบางส่วนได้ย้ายมาอยู่ที่ผานกกกแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวม้งบ้านผานกกกคือ การทำไร่ฝิ่น ไร่ข้าวโพด ปลูกข้าวเจ้า ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาได้เข้าไปส่งเสริมให้ชาวม้งเลิกปลูกฝิ่นและเปลี่ยนมาปลูกกาแฟแทน การปลูกฝิ่นจึงเริ่มลดลง

ต่อมาในปี พ.ศ.2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยือน และได้พระราชทานพันธุ์ถั่วแดงหลวงและลินจี่ให้ชาวบ้านได้ปลูกเป็นอาชีพ นับจากนั้นชาวม้งผานกกกก็มีอาชีพทำสวน ทำไร่พืชผลตามฤดูกาลต่าง ๆ และได้ติดต่อดำขายกับชาวพื้นราบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์นายจี แซ่ซ่ง,15 พ.ย. 2546)

ม้งบ้านผานกกกมี 2 เผ่าย่อย คือม้งขาวกับม้งลาย ลักษณะการดำเนินชีวิตมีความเรียบง่ายและพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอย่างแท้จริง ทั้งในการทำมาหากิน การสร้างบ้านเรือนรวมถึงวัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ มีความเชื่อในเรื่องของธรรมชาติ เช่น การประกอบ พิธีกรรมในวันปีใหม่ ที่เรียกว่า “น้อเป้ง้าว” ซึ่งจะจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี เพื่อเป็นการบูชาเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ในการทำไร่ทำสวนจนได้มีอาหารการกินเลี้ยงชีพมาในแต่ละปี

การดำรงชีวิตของชาวม้งบ้านผานกกกนี้ดำเนินอย่างเรียบง่ายเรื่อยมาจนถึงประมาณปี พ.ศ. 2534 การท่องเที่ยวเริ่มมีการตื่นตัว การแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เริ่มมีมากขึ้น การท่องเที่ยวไปยังแหล่งชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างและชาวไทยภูเขาเริ่มได้รับความสนใจทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ประกอบกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว เช่น การคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น สาธารณูปโภคต่างๆ ที่มีอยู่อย่างทั่วถึง การท่องเที่ยวจึงเข้ามามีบทบาทกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวม้งอย่างไม่รู้ตัว

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นเหตุทำให้การดำเนินชีวิตของชาวม้งเปลี่ยนไป คือ นอกจากการประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนแล้ว ชาวม้งบางส่วนหันมาให้ความสนใจกับการจำหน่ายสินค้าประเภทเสื้อผ้าและเครื่องประดับให้แก่นักท่องเที่ยว มีการตั้งร้านขายสินค้าตามทางเดินภายใน หมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 30 ร้าน ประมาณร้อยละ 6 %ของชาวบ้านทั้งหมดที่มีจำนวน 481 คน รายได้โดยเฉลี่ยประมาณ 2,000 – 3,000 บาท/คน/เดือน ขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละเดือนและช่วงที่มีรายได้มากที่สุด คือช่วงเดือนกันยายน ถึง ตุลาคม(สัมภาษณ์นางเชิง แซ่ลี, 16 พ.ย. 2546)สำหรับชาวม้งที่ไม่ได้ขายของก็จะมีรายได้จากการทำสวนทำไร่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นและไม่สนใจการท่องเที่ยว เนื่องจากตนเองไม่ได้รับประโยชน์

หมู่บ้านผานกกกแห่งนี้มีความเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจและน่าส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่า ซึ่งควรแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป หากแต่การท่องเที่ยวที่ผ่านมานั้นมีลักษณะที่ล้าชวย คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านก็เพียงเพื่อการเดินชม ดูลักษณะการสร้างบ้าน สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และการแต่งกายเท่านั้น และใช้เวลาประมาณ 10 – 20 นาที แล้วก็กลับไป การท่องเที่ยวในหมู่บ้านจึงเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ไม่มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งกันและกัน ไม่มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน ไม่มีผู้นำชมหมู่บ้าน ไกด์นำเที่ยว ไม่มีความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับหมู่บ้านจึงไม่สามารถอธิบายให้เห็นถึงจุดเด่นและสิ่งที่น่าสนใจในหมู่บ้านด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับประสบการณ์และความรู้ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยว ไม่มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีและความประทับใจต่อกันระหว่างชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

ชาวม้งหลายคนได้รับการต่อว่าจากมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวว่า “ทำไมไม่แต่งชุดชาวเขาหละ แล้วจะให้ฝรั่งดูอะไร ทีหลังจะไม่พามาแล้ว” หรือในกรณีที่มาแล้วพบชาวม้งใส่ชุดประจำเผ่า ก็จะชื่นชมว่า “วันนี้ดีมากใส่ชุดอย่างนี้ลึกลับ ใส่อย่างนี้ทุกวันเลยนะ” คำพูดจากมัคคุเทศก์ในลักษณะนี้ทำให้ชาวม้งเกิดความสับสนและขัดแย้งในใจว่า จะทำไปเพื่ออะไร ไม่เห็นได้ประโยชน์แก่ตนเองเลย อีกทั้งอาชีพหลักของพวกเขาคือการทำไร่ทำสวน ซึ่งจะต้องใช้ความคล่องตัวและความสมบุกสมบันในการทำงาน การใส่ชุดประจำเผ่าไม่นั้นไม่สะดวกอย่างมากในการทำงาน (สัมภาษณ์ นายเพ็ง แซ่ย่าง, 15 พ.ย. 2546)

การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ยังคงดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 จนถึงปัจจุบันชาวม้งซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ อีกทั้งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ จากการที่มัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวเข้ามาหรือการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเอง นอกจากชาวม้งที่ขายของที่นั่น อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาประการหนึ่งตามมา คือการที่นักท่องเที่ยวสวมใส่เสื้อผ้าที่มีลักษณะล่อแหลมเช่น ใส่เสื้อสายเดี่ยว นุ่งกระโปรง กางเกงสั้น ชาวม้งส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสมเกรงว่าลูกหลานจะเลียนแบบทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป (สัมภาษณ์ นายเพ็ง แซ่ย่าง, 16 พ.ย. 2546)

ปัญหาต่าง ๆ และความขัดแย้งในใจของชาวม้งไม่ได้รับการแก้ไขและหาคำตอบหรือวิธีการร่วมกันระหว่างชาวม้งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่เกิดขึ้นและยังมิได้รับการแก้ไขคือ การมอบหมายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กรและเกิดความขัดแย้งภายในและภายนอกชุมชน (เดชา โด่งสูงเนิน, 2543 : จ) ซึ่งชาวม้งเองนั้นไม่มีความคิดต่อต้านการท่องเที่ยว ชาวม้งส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนประเพณีของเผ่าเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป โดยที่ชาวม้งได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อเกิดพลังและจิตสำนึกในการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ และเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของตนดีขึ้น (วิไลภรณ์ ขันดีสิทธิ์, 2541 : จ) แต่ขอเพียงให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวบ้าง จากคำพูดของผู้ใหญ่บ้านที่ว่า “เพียงแค่นักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วบริจาคเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือต่าง ๆ สมทบทุนเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน คนละซัก 5 บาท แค่นี้ชาวบ้านก็พอใจแล้ว เราก็จะมีกำลังใจในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะอาด สวยงาม และแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเป็นวิถีชีวิตของพวกเขาอย่างแท้จริง” (สัมภาษณ์ นายจี แซ่ซ่ง, 15 พ.ย. 2546)

จากสถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านประกอบกับหมู่บ้านมังผานกกกมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ ผู้วิจัยจึงสนใจและมุ่งเน้นประเด็นในการที่จะจัดสร้างรูปแบบการจัดการตามหลักการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาวมัง ที่กำลังจะเสื่อมสลายไปด้วยสาเหตุจากปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ โดยชาวบ้านหรือเจ้าของพื้นที่และเจ้าของวัฒนธรรมได้มีส่วนร่วมในการจัดการอีกทั้งมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและสามารถร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านมังผานกกก โดยคำนึงถึง ผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เป็นการวิจัยโดยคนในชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้านมังผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมังผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านมังผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านมังผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านมังผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
3. ชาวบ้านมังผานกกกได้เรียนรู้วิธีการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
4. ชาวบ้านมังผานกกกได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมจากผู้ประกอบการนำเที่ยวและนักท่องเที่ยว
5. ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปเป็นตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติแก่หมู่บ้านชาวเขาเผ่าอื่น ๆ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยคือ หมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัด เชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหาโดยรวมดังนี้

2.1 ภูมิหลังและบริบทชุมชนของหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

2.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของหมู่บ้านในด้านการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.3 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านม้งผานกกกโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่และแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (Marketing Mix of Tourism)

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

3.1.1 ชาวบ้านในหมู่บ้านม้งผานกกก จำนวน 481 คน

3.1.2 ผู้นำชุมชน

3.1.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

3.1.4 มัคคุเทศก์ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ชาวบ้าน จำนวน 20 คน

3.2.2 ผู้นำตามตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้อาวุโสที่ชาวบ้านให้ความเคารพ จำนวน 1 คน

3.2.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน

3.2.4 มัคคุเทศก์ จำนวน 6 คน ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในช่วง

ที่เก็บข้อมูล

4. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อทำการระบุปัญหาวิจัยและวางแผนการทำวิจัย เป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546 ถึง เดือนเมษายน 2547

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเป็นเวลา 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2547 ถึง เดือนกันยายน 2547

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการเข้าไปอยู่ในพื้นที่เป็นเวลา 6 เดือน คือตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน ส่วนกิจกรรมและเหตุการณ์อื่นๆ ในช่วงอีก 6 เดือนที่ไม่ได้เข้าพื้นที่คือตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนมีนาคม นั้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงอนุมานได้ว่าข้อมูลที่ได้ของหมู่บ้านมีความครบถ้วนตลอดปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

จุดแข็ง(Strength) หมายถึง สิ่งที่ดีงามของหมู่บ้าน เป็นสิ่งสวยงามและน่าประทับใจ ที่ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นผลบวกทุกประการที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

จุดอ่อน (Weak) หมายถึง ข้อเสียและปัจจัยด้านลบต่างๆ ที่ทำให้หมู่บ้านไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เป็นความไม่สวยงามและไม่น่าประทับใจ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทางด้านลบ ซึ่งตรงข้ามกับจุดแข็ง

โอกาส (Opportunity) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ และก่อให้เกิดผลทางด้านบวก ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่มากขึ้น สร้างผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอและเหมาะสม เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ การมีวันหยุดพักผ่อนเพิ่มขึ้น การคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย เป็นต้น

อุปสรรค(Threat) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่มีผลในทางลบต่อหมู่บ้าน เช่น ภาวะการแข่งขัน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การคมนาคมไม่สะดวก นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางท่องเที่ยวเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ และขาดการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวใดก็ตามที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการจัดการอย่างมีมาตรการที่เหมาะสม สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย ผู้ประกอบการท่องเที่ยวได้ผลประโยชน์อย่างเหมาะสมจากการท่องเที่ยว และที่สำคัญที่สุดคือเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

แนวทางการพัฒนา หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์ แนวทางการปฏิบัติงานว่าจะดำเนินการอย่างไร ดำเนินการเพื่ออะไร ดำเนินการที่ไหน ดำเนินการเมื่อไร และใครจะเป็นผู้ดำเนินการ อะไรบ้าง

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง กระบวนการจัดการและแนวทางการปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังคงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างยั่งยืนและยาวนาน รวมทั้งชาวบ้านได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม

หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านม่วงผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ มีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (Marketing Mix of Tourism) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้หลากหลายดังต่อไปนี้
คือ

ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Earth Summit Conference) ณ ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 (อ้างในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542:6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า " หมายถึงการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใด จะเป็นกลุ่มใหญ่ (Mass Tourism) หรือกลุ่มเล็กทั้งในเมืองและชนบท"

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ้างในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542 : 6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า "หมายถึงการท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยมีลักษณะดังนี้ คือ ดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว มีความตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน วิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันและขึ้นนำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542:7) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความคงคูดในอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม และนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืนยาว

ฐิติทธิ์ ชูชาติ (2538:32) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต พยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรหรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรให้น้อยที่สุด ส่งเสริมรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ในสภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

บัตเลอร์ (Butler อ้างใน David B. Weaver,1998 : 5) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งพัฒนาและธำรงรักษาพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งในด้านของชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการที่เป็นมาตรฐาน มีการจัดการขีดจำกัดในการรองรับของพื้นที่ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งมนุษย์และธรรมชาติ โดยมีการกำหนดกิจกรรมและกระบวนการจัดการ

อย่างเหมาะสม

จากการให้ความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้คือ หมายถึง การท่องเที่ยวใดก็ตามที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการจัดการอย่างดีมีมาตรการที่เหมาะสม สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอาผลประโยชน์อย่างเหมาะสมจากการท่องเที่ยว และที่สำคัญที่สุดคือเจ้าของพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เชอิลีย์ (Shirley อ้างในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา,2542:13) กล่าวว่า หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมี 10 ประการคือ

1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using Resource Sustainably) เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มี

การใช้เวลานานขึ้น

2. การลดการบริโภคและของเสียที่เกินความจำเป็น (Reducing Over-Consumption and Waste) เป็นการลดการบริโภคที่มากเกินไปและลดของเสียเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3. การรักษาความหลากหลาย (Maintaining Diversity) เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวด้วย

4. การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าในการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) เป็นการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment- EIA) เพื่อช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) เป็นการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาควบคู่ในด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

7. การปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับรัฐบาล (Consulting Stakeholders and the Public) เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาล ผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมงานกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว

9. การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibility) เป็นการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูล เพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งยังช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) เป็นการวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

ศรีพร สมบุญธรรม (2536 : 26) ได้ให้หลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 6 องค์ประกอบ คือประการที่หนึ่งองค์ประกอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค ประการที่สององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local Participation) โดยพยายามส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ประการที่สามองค์ประกอบด้านขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Scale of Tourism Development) โดยพยายามพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาและให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ประการที่สี่องค์ประกอบด้านการใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น (Local Product) โดยพยายามสนับสนุนการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตของคนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย ประการที่ห้าองค์ประกอบด้านการกระจายรายได้ (Income Distribution) โดยพยายามให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบที่จะนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน และประการที่หกองค์ประกอบด้านการจ้างงาน (Employment) โดยพยายามให้คุณภาพของงานสำหรับคนในท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือมุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูง

ศรัณย์ เลิศศรีภรณ์มงคล (2540 : 14) ได้ให้หลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 7 ประการคือประการที่หนึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางธรรมต่างๆ แก่ลูกหลาน ประการที่สองการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีการอบรมให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมทางธรรมรวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุในท้องถิ่นนั้น ประการที่สามการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องปฏิบัติและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมโบราณสถานโบราณวัตถุนั้นอย่างต่อเนื่อง ประการที่สี่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องร่วมกันฟื้นฟูอย่างเต็มที่ หากทรัพยากรดังกล่าว ข้างต้นถูกปล่อยปละละเลย ประการที่ห้าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องประสานกับรัฐในการ ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและสนใจแก่คนทั่วไป ประการที่หกการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องปฏิบัติตนเป็นเจ้าของบ้านที่ดี และใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอและประการที่เจ็ดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542:43) ได้ให้หลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ 6 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้คือ องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวองค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิมและป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพอใจ องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวแบบยั่งยืน องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และองค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย

มาวโฟร์ธ และ มันท (Mowforth and Munt, 1998 : 105 - 113) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การพิจารณาในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้ คือ

1. ความยั่งยืนในด้านต่าง ๆ

1.1 ด้านสิ่งแวดล้อม คือ ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงในพื้นที่ของการท่องเที่ยว เพื่อทำการรักษาทรัพยากร ไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบแก่สิ่งแวดล้อม

1.2 ด้านสังคม คือ สังคมจะต้องมีความยั่งยืน โดยชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเข้มแข็งทั้งในระดับจุลภาค และมหัพภาค

1.3 ด้านวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวจะต้องไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมนั้นมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม หากวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลให้สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน

1.4 ด้านเศรษฐกิจ คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวควรมีการจัดการอย่างเหมาะสม การกระจายรายได้ควรกระทำอย่างทั่วถึง ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจดูได้จากความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในสังคม รวมถึงสถานะเศรษฐกิจมีความผันผวนมากน้อยเพียงใด

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การตระหนักรู้และเข้าใจในการท่องเที่ยวว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรในฐานะนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว เจ้าของพื้นที่ควรมีความรู้ความเข้าใจในการกระบวนการจัดการที่เหมาะสม

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่คนชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ควบคุมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน รวมถึงการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)

ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542:440) กล่าวว่า ขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่สามารถอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ โดยไม่ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายหรือถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐาน และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

บัตเลอร์ (Butler อ้างในกริช สอึ้งทอง, 2545 : 23) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจะถึงจุดวิกฤติเมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไปขัดขวางความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว

ธีโอบาลด์ (Theobald, 1994: 175) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ คือ จำนวนมากที่สุดของนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้ามาท่องเที่ยวหรืออยู่อาศัยในพื้นที่ โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่ รวมถึงทำให้รักษาความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ

สันติ ชูดิษฐา (อ้างในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542:442 - 444) กล่าวว่า ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity) เป็นแนวความคิดในวิชานิเวศวิทยา ซึ่ง Andrew W. Gig ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Countryside Planning ว่า ความสามารถในการรองรับของพื้นที่คือประมาณการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งซึ่งพื้นที่นั้นจะสามารถแบกรับไว้ได้ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้น ซึ่งขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่แบ่งออกได้เป็น 4 ด้านด้วยกัน คือ ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ ด้านนิเวศวิทยา และความสามารถในการรองรับด้านความรู้สึก

ดังนั้น ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่การท่องเที่ยว จึงหมายถึง ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในการท่องเที่ยวที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายและการทำลายทรัพยากรของการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งนี้นักท่องเที่ยวได้รับและการธำรงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

หลักการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

มนัส สุวรรณ (2538:129 -130) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ โดยกล่าวว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่จะรับได้อยู่หนึ่งระดับ ระดับความสามารถที่จะรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดนี้แล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเนื่องอื่น ๆ ตามมาความสามารถที่จะรับได้นี้สามารถแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็นคือ

1. ความสามารถที่จะรับได้ทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึงลักษณะหรือสภาพทางกายภาพ ของสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามความประสงค์เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ชัดเจนและจับต้องได้มากกว่าเช่น ขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น

2. ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะพัฒนาเพื่อให้หรือขายบริการแก่ผู้มาเที่ยว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในจำนวนสูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดภาวะแออัด

3. ความสามารถที่จะรับได้ทางนิเวศ (Ecological Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติภายในและบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะรับได้กับการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะการที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวอยู่ในพื้นที่หนึ่งเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจจะมากเกินกว่าพื้นที่นั้นจะรับได้

แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (Marketing Mix of Tourism)

โดยทั่วไปแล้วส่วนประสมทางการตลาดที่รู้จักและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติโดยบรรดานักการตลาดจะมีอยู่ 4 องค์ประกอบด้วยกันดังเช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ(2540 :53 - 55)ได้กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งหน่วยงานต่างๆใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้เช่น บรรจุภัณฑ์ สี ราคา คุณภาพ ตราสินค้า ผลิตภัณฑ์อาจจะเป็นสินค้า บริการ สถานที่ บุคคลหรือความคิด ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วยสินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องพยายามคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1.1 ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) หรือ ความแตกต่างทางการแข่งขัน (Competitive Differentiation)

1.2 องค์ประกอบ (คุณสมบัติ) ของผลิตภัณฑ์ (Product Component) เช่น ประโยชน์พื้นฐาน รูปลักษณ์ คุณภาพ การบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า ฯลฯ

1.3 การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product Positioning) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบริษัทเพื่อแสดงตำแหน่งที่แตกต่างและมีคุณค่าในจิตใจของลูกค้าเป้าหมาย

1.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะใหม่และปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

1.5 กลยุทธ์เกี่ยวกับส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) และสายผลิตภัณฑ์ (Product line)

2. ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต้องจ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ หรือหมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาคือต้นทุนของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาต้องคำนึงถึง

2.1 การยอมรับของลูกค้าในมูลค่าของผลิตภัณฑ์ว่าสูงกว่าราคาผลิตภัณฑ์นั้น

2.2 ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.3 การแข่งขัน

2.4 ปัจจัยอื่น ๆ

3. สถานที่ (Place) เป็นกิจกรรมการนำผลิตภัณฑ์ที่กำหนดไว้ออกสู่ตลาดเป้าหมายในส่วนประสมนี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการพิจารณาสถานที่จำหน่ายอย่างเดียว แต่เป็นการพิจารณาว่าจะ

จำหน่ายผ่านคนกลางต่างๆ อย่างไรและมีการเคลื่อนย้ายสินค้าได้อย่างไร ดังนั้นในการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมาย (Placing the Product) จึงประกอบไปด้วย

3.1 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of Distribution) หมายถึง กลุ่มของสถาบันหรือบุคคลที่ทำหน้าที่หรือกิจกรรมอันจะนำผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้

3.2 การกระจายตัวสินค้า (Physical Distribution) หมายถึง กิจกรรมทั้งสิ้นที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายตัวสินค้าที่มีปริมาณถูกต้องไปยังสถานที่ที่ต้องการและเวลาที่เหมาะสม

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้จำหน่ายสินค้าและตลาดเป้าหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์การแจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อซึ่งมีหน้าที่หลักสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรกเพื่อเป็นการแจ้งบอกหรือให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) แก่ผู้มีโอกาสเป็นลูกค้า (Potential Customer) ให้ได้รับความพอใจได้ อย่างไรก็ตาม ประการที่สอง เพื่อเป็นการจูงใจ (Influencing) สร้างความมั่นใจให้ลูกค้า เพื่อให้เขาตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งการส่งเสริมการตลาดอาจกระทำดังต่อไปนี้

4.1 การโฆษณา (Advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์การผลิตภัณฑ์และบริการ

4.2 การขายโดยพนักงาน (Personal Selling) เป็นกิจกรรมการแจ้งข่าวสารและจูงใจการตลาดโดยใช้บุคคล

4.3 การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงาน และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจทดลองใช้หรือการซื้อขายโดยลูกค้าขั้นสุดท้ายหรือบุคคลอื่น

4.4 การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) การให้ข่าวเป็นการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ไม่ต้องมีการจ่ายเงินหรือให้ค่าตอบแทนส่วนการประชาสัมพันธ์หมายถึงความพยายามที่มีการวางแผนโดยองค์กรหนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กรให้เกิดขึ้นกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การให้ข่าวเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประชาสัมพันธ์

4.5 การตลาดทางตรง (Direct Marketing หรือ Direct Response Marketing) เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนอง (Response) โดยตรง หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่นักการตลาดใช้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยตรงกับผู้ซื้อและทำให้เกิดการตอบสนองในทันที

เสรี วงษ์มณฑา (2542:11) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้ และผู้บริโภค

ยินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้ม รวมถึงการจัดจำหน่าย กระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรม การซื้อหาเพื่อให้ความสะดวกแก่ลูกค้า ด้วยความพยายามจงใจให้เกิดความชอบในสินค้าและเกิด พฤติกรรมอย่างถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วย 4P's ดังนี้คือผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง การมีสินค้าที่ ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ ราคา (Price) หมายถึง การมีราคาที่ผู้บริโภค ยอมรับได้และยินดีจ่าย เพราะมองเห็นว่าคุ้มค่า การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การกระจายสินค้า ให้สอดคล้องกับพฤติกรรม การซื้อหาและให้ความสะดวกแก่ลูกค้า และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการให้ความพยายามจงใจให้เกิดความชอบในสินค้าและเกิดพฤติกรรมอย่าง ถูกต้อง การส่งเสริมการตลาดที่สำคัญประกอบด้วย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริม การขาย เช่น ลด แลก แจก แถม การขายด้วยตัวบุคคล

คอตเลอร์ (Kotler อ่างในทักษิณา คุณารักษ์, 2542:12) ได้กล่าวว่า ส่วนประสมทาง การตลาด (Marketing Mix) เป็นส่วนผสมของตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งธุรกิจจะใช้เป็น หลักในการหาระดับของยอดขายตามเป้าหมายทางการตลาดที่กำหนดเอาไว้

เมื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การท่องเที่ยวว่า องค์ประกอบหรือส่วนประสมทางการตลาด ใน ธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบที่เพิ่มมากขึ้นซึ่ง ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2542:59) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง องค์ประกอบหลาย ๆ อย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจใช้เป็น เทคนิคเครื่องมือหรือกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถควบคุมหรือพัฒนาได้และปัจจัยทางการตลาด ที่ ควบคุมได้ยากหรือไม่ได้ นอกเหนือจาก 4P's เพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ และกล่าวว่า

ส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการทุกอย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจเสนอ ขาย เช่น รายการทัวร์เหมา (Package Tour)
2. ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการ และการกำหนดราคา เช่น ราคา ทัวร์ยุโรป 9 วัน 3 ประเทศ 46,900 บาท
3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง กระบวนการหรือช่องทางจำหน่ายสินค้า และบริการไปให้ถึงลูกค้าโดยรวดเร็วและสะดวกที่สุด เช่น จัดจำหน่ายโดยบริษัทตัวแทนจำหน่าย (Travel Agent)
4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง วิธีการที่จะกระตุ้นให้ลูกค้าต้องการซื้อ สินค้าและบริการเร็วขึ้น ซื้อจำนวนมากขึ้น เช่น การโฆษณา (Advertising) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion)

5. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) หมายถึง บรรยากาศขณะซื้อขายสินค้าและบริการ และขณะที่ลูกค้าบริโภคสินค้า ซึ่งจะสามารถสร้างความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจได้ในทันที เช่น การขายทัวร์ที่เคาน์เตอร์ของพนักงานขายกับลูกค้า การพักในห้องพักรวมของโรงแรม

6. กระบวนการซื้อ (Purchasing Process) หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการตลาดเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการซื้อของนักท่องเที่ยว และการเลือกสรรผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยว

7. การจัดรวมผลิตภัณฑ์ (Packaging) หมายถึง การจัดรวมสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวหลายๆอย่างที่เหมาะสมเข้าด้วยกันเพื่อตอบสนองกลุ่มตลาดเป้าหมายของธุรกิจ เช่น รายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (All-inclusive Tour)

8. ความร่วมมือทางธุรกิจ (Partnership/Participation) หมายถึง การประสานงานร่วมมือกันทางธุรกิจระหว่างผู้ซื้อ(Buyers) และผู้ขาย (Sellers) ในธุรกิจท่องเที่ยวในการร่วมมือกันเสนอขายสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและได้รับความพอใจสูงสุด โดยรักษาคุณภาพมาตรฐานการบริการและระดับราคาที่เหมาะสม

ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของ เรสนิก (Resnick,1991 : 26 - 29) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1. ผลิตภัณฑ์ (Product) 2. ช่องทางการจำหน่าย(Process of Delivery) 3. ราคา(Price) 4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) 6. กระบวนการตัดสินใจซื้อ (Purchasing Process) 7. การจัดรวมผลิตภัณฑ์ (Packaging) 8. การมีส่วนร่วม (Participation)

นอกจาก 8P's ข้างต้นแล้ว องค์ประกอบทางการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ยังมีอีกหลายอย่างที่ธุรกิจควบคุมได้ยากหรือควบคุมไม่ได้ เช่น บุคลากรการท่องเที่ยว (Personnel)ประชาชน (People) การเมือง (Politics) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์การตลาดท่องเที่ยว การเพิ่มหรือลดจำนวนนักท่องเที่ยว

สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮีธ และ วอลล์ (Heath and Wall, 1992 : 126 -127) ที่กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ช่องทางการจำหน่าย (Place) ราคา (Price) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิไลภรณ์ ชันติสิทธิ์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทัศนนะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนนะของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 5 ประการ คือ ทัศนนะเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ของชุมชน เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว เช่น การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติเป็นพื้นฐานต้องร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องออกแบบวางแผน จัดขอบเขตพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เกษตรกรเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนประเพณีของเผ่าเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป เกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อเกิดพลังและจิตสำนึกในการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ เกษตรกรควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการผลิตของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองและทำยสุดเกษตรกรเห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิด รายได้เสริม นอกเหนือจากอาชีพหลัก ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องของรัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเกษตรกรเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม การประชาสัมพันธ์ การจัดการผลประโยชน์ของชุมชน และการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

เดชา ไต้สูงเนิน (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรกรรมศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในสามพื้นที่ คือ พื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ พื้นที่บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างบ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงในและบริเวณบ้านผานกกก ในส่วนพื้นที่ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเข้ามาเพื่อศึกษาดูงานและเยี่ยมชมกิจกรรมทางด้านการเกษตรภายในศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ส่วนศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจแวะเที่ยวชมมากนัก เนื่องจากศูนย์ท่องเที่ยวยังไม่พร้อมที่จะเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่ที่ได้รับความนิยมาจาก

นักท่องเที่ยวดังประเทศคือ บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านม่วงคำและบ้านโป่งแยงใน ซึ่ง นักท่องเที่ยวนิยมเดินเท้าเพื่อชมธรรมชาติสองข้างถนน และศึกษาวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ผลจากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ พบว่า มีสาเหตุมาจากการ มอบหมายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวไม่ ชัดเจน เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำยังขาดความรู้ความเข้าใจใน การบริหารงานด้านการท่องเที่ยว ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประสานงานและความ ร่วมมือระหว่างองค์กร และเกิดความขัดแย้งภายในและภายนอกชุมชน ผลจากการศึกษาถึงแนว ทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ จะต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการ ท่องเที่ยวเกษตรแก่บุคลากรที่เข้ามาดำเนินงาน ต้องมีการวางแผนเพื่อจัดระบบการท่องเที่ยว ภายในหมู่บ้านเพื่อให้เป็นการ ท่องเที่ยวแบบครบวงจร มีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อใช้ในการศึกษาดู งานและการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่โดยจัดให้แบ่งเป็นสัดส่วนตามขีด ความสามารถของพื้นที่ ชุมชนที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ต้องมีการพัฒนาและปรับปรุง อาคารสถานที่เพื่อรองรับจำนวน นักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ต้องให้การสนับสนุนและพัฒนาผลผลิต ทางการเกษตรหรือสินค้าแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น สามารถแข่งขันกับ ตลาดภายนอกได้สิ่งที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน คือ การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนใน ท้องถิ่นและองค์กรภายนอกอย่าง ต่อเนื่อง ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ต้องเร่งสร้างความสามัคคี เพื่อเพิ่มการต่อรองทางการตลาดในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และให้ประชาชนทั้งในและ นอกหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรให้มากยิ่งขึ้น

คารุณี บุญธรรม (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนมั่งในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาบ้านน้ำเค ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัย พบว่า ชาวไทยภูเขาชาวมั่งมีวิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งในด้านการดำรงชีพ ความ เชื่อ และการประกอบอาชีพ คนมั่งเชื่อว่ามีภูตผีคอยปกป้องธรรมชาติบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ และผี เหล่านี้จะคอยให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ภูตผีและธรรมชาติกับคนมั่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในป่าเขา ซึ่ง เป็นสภาพแวดล้อมที่ดี มีภูมิประเทศที่สวยงาม ตลอดจนมีจุดเด่นในวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่าง จากสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นศักยภาพของคนมั่ง ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในการที่จะ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ภูมิปัญญาองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อันเป็นหนทาง ที่จะช่วยแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าใน กระบวนการทำงานของชุมชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลภายนอกก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการ

คมนาคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา จะช่วยให้ชาวเมืองมีโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สามารถลดข้อจำกัดเหล่านี้ลงได้

นครินทร์ ชัยแก้ว (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่: พัฒนาการรูปแบบการจัดการและศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลของการวิจัยพบว่า พัฒนาการของการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีการพัฒนาอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยสามารถแบ่งพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ออกเป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงก่อนเกิดแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปี พ.ศ. 2520 - 2536 ที่หน่วยงานจากทางรัฐเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่ และการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น และช่วงเริ่มส่งเสริมและพัฒนาแนวความคิด ปี พ.ศ. 2536 - 2544 ที่แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเริ่มได้รับการสนใจทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พบในพื้นที่จะมีอยู่ 2 รูปแบบหลักๆ คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการสร้างตลาดการท่องเที่ยวหรือท่องเที่ยวทัวร์ป่าและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการนำเสนอธรรมชาติควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

อนุชา ปัญจันท์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง: กรณีศึกษา ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลของการวิจัยพบว่า

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย เป็นการดำเนินงานโดยมีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สภาพภายในแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะของป่าไม้ที่ยังอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทวิวทิวทัศน์ที่สวยงามเป็นจุดดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ลักษณะกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มี คือ การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ การพักผ่อน โดยจัดให้มีการศึกษาและสร้างจิตสำนึก เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกในการร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อม เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อยสอดคล้องกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพียงสองแนวทาง ได้แก่ การจัดการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกและการจัดการด้านการส่งเสริมให้ภาคเอกชนหรือประชาชนท้องถิ่นเข้ามาลงทุน

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อยเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม ควรดำเนินการ ได้แก่ ประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ กำหนดมาตรการควบคุมเสี่ยงอีกที กำหนดแผนการจัดการขยะ น้ำเสียภายใน

แหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการมากยิ่งขึ้นและสร้างเครือข่ายกับองค์กรที่สนับสนุนการท่องเที่ยว

ธวัชชัย รัตนซื่อน (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง ผลของการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์ พบว่าโครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนปกากะญอมีได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก เพียงแต่มีการปรับตัวที่สำคัญหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน ซึ่งแม้ชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาไปแล้ว แต่ระบบคุณค่าของการเคารพต่อธรรมชาติซึ่งมีสิ่งเหนือธรรมชาติควบคุมอยู่นั้นได้ทำให้ระบบการผลิตของชุมชนยังคงเป็นระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเองที่ไม่กอบโกยและไม่ทำลาย อีกทั้งระบบความสัมพันธ์ของชุมชนก็ยังคงเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี ในด้านแนวคิดของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวนั้น ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศและรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนมีการจัดองค์กร โดยใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นพี่น้องเพื่อกำหนดโครงสร้างหน้าที่และแบ่งงานกันทำ ชุมชนบนพื้นที่สูงมีศักยภาพทั้งทางธรรมชาติทางวัฒนธรรม ตลอดจนบุคลากรของชุมชนที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

กริช สอิ่งทอง (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาชุมชนไต่ห่า หมู่บ้านน้ำบ่อขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลของการวิจัยพบว่า ชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ด้าน คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แต่ยังมีจุดอ่อนในด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นสูง ซึ่งได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องสุขา ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของที่ระลึก นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเพิ่มเติมในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ความพร้อมของชุมชน และภาวะผู้นำ พบว่าด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการร่วมการทำกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนเป็นอย่างดี ด้านความพร้อมของชุมชน ประชาชนในพื้นที่มีความคิดเห็นที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความพร้อมกว่าในปัจจุบัน ในด้านภาวะผู้นำ ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้นำในชุมชนเป็นอย่างดี

ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลของการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมเฉพาะของชาวเขาชนเผ่ามูเซอคำ ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยผู้ชายแต่งกาย

ด้วยเสื้อผ้าสีดำทั้งชุด ผู้หญิงสวมชุดสีดำยาวตกแต่งด้วยผ้าสีขาวที่บริเวณแขนและสาบเสื้อ และมีการสืบทอดประเพณีปีใหม่ที่ว่า "เขาะจาเว" ซึ่งตรงกับช่วงระยะเวลาตรุษจีน มีการหยุดงานกินเลี้ยง เต็นรำ รื่นเริงสนุกสนานที่เรียกว่า "เต็นจะลิก" รวมทั้งพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันเป็นประจำทุกเดือนในรอบปี อันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อต่างๆ อาทิเช่น ทำพิธีบูชาเทพเจ้า "กือซา" ซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ให้ความคุ้มครองปกป้องรักษาดูแลความทุกข์สุข พิธีไหว้ผีประจำทิศ เพื่อบอกกล่าวผีย่าให้มีความเสียหายแก่พืชผลและพิธีกินข้าวใหม่ "การกินวอ" เป็นพิธีที่จัดขึ้นก่อนที่จะมีการเก็บเกี่ยวข้าวนำมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง ชาวชุมชนมีความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตและการทำมาหากิน สิ่งเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดบอกกล่าวกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทุกคนจะต้องจำใส่ใจว่าสิ่งใดที่ควรปฏิบัติและสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ ครอบครัวยุคที่ขยันทำมาหากิน ประพฤติปฏิบัติตามจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด จะได้รับความเชื่อถือและยกย่องให้เป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนบ้านดังคำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมุเซอที่ว่า "อย่าดูที่เขากิน อย่าดูที่เขามี และอย่าดูที่เขาสวมใส่ แต่จงดูที่เขาทำ" นอกเหนือจากนี้ยังพบว่า บ้านห้วยโป่งผาลาดมีศักยภาพในด้านคุณค่าทางการศึกษา ความปลอดภัย สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและมีศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาทางการท่องเที่ยว แต่ศักยภาพในด้านความพร้อมของบุคลากรควรมีการปรับปรุง นอกจากนี้ต้องมีการเพิ่มเติมศักยภาพทางด้านสาธารณูปโภคขั้นสูงในสิ่งต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก ห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว และศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว

ทัศนีย์ นาคเขียว (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโป่งเดือด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลของการวิจัยพบว่า จุดแข็ง คือ พื้นที่บริเวณโป่งเดือดมีองค์ประกอบที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จทั้ง 3 ประการ ได้แก่ มีถนนทางเข้าสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก (กำลังก่อสร้างแล้วเสร็จ) และมีสิ่งดึงดูดใจหลายอย่าง เช่น บ่อน้ำพุร้อน หมู่บ้านกะเหรี่ยง เส้นทางทิวป่า การขี่ช้างและการล่องแพ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จุดอ่อน คือ ความไม่พร้อมของหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ ทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ โอกาสคือ ง่ายต่อการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เพราะสอดคล้องกับปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแนวโน้มที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทยมากยิ่งขึ้นด้วยอุปสรรค คือ สิ่งแวดล้อมภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น พระราชบัญญัติของอุทยานแห่งชาติ การห้ามไม่ให้มีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งยากต่อการแก้ไข สรุปได้ว่า โป่งเดือดยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะมีองค์ประกอบหลักไม่ครบ 4 ประการ ตามแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการและด้านการมีส่วนร่วม สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้กลยุทธ์และ

แนวทางการพัฒนาโป่งเดือดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้ คือการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาสร้างจิตสำนึกและการสื่อความหมายธรรมชาติ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว การบริหารจัดการและการประชาสัมพันธ์ และสิ่งที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน คือการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการเพื่อ รองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาใช้บริการเป็นจำนวนมากขึ้น เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่กำลังจะดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จ เช่น บ้านพักและห้องอาบน้ำแร่ พร้อมทั้งการอบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้พื้นที่บริเวณโป่งเดือดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

สุริยา สัมจันทร์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ส่วนผสมทางการตลาดของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลของการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี เป็นองค์กรเอกชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก และประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งวิทยาการบูรณาการทางความรู้ของท้องถิ่น มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ แต่ต้องได้รับการพัฒนาปรับด้านการตลาด เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป สาเหตุที่ทำให้ต้องมีการศึกษาการวิเคราะห์ส่วนผสมทางการตลาด เพื่อนำผลที่ได้เสนอแนะกลยุทธ์การพัฒนาส่วนผสมทางการตลาดของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีดังนี้

1. ด้านสินค้า (Product)

รักษาสินค้าให้มีความสมบูรณ์โดยการดูแลรักษาอย่างถูกวิธี และพัฒนาบุคลากรโดยการอบรมด้านภาษาต่างประเทศ

2. ด้านราคา (Price)

กำหนดราคาค่าธรรมเนียมเข้าชมพิพิธภัณฑสถานประมาณ 10 - 50 บาท พิจารณาตามความเหมาะสมของสถานการณ์ปัจจุบัน

3. ด้านช่องทางการจำหน่าย (Place)

โดยวิธีการขายตรง และการขายผ่านคนกลาง

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ใช้เครื่องมือ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายและการขายโดยพนักงาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานการวิจัย 2 เรื่องที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่เดียวกันคือเรื่องทีหนึ่ง งานวิจัยของเดชา โด้งสูงเนิน ซึ่งศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการการ

ท่องเที่ยวเกษตร ทัศนศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่และเรื่องที่ สอง งานวิจัยของวิไลภรณ์ ชันดิสิทธิ์ ศึกษาเรื่องผลกระทบของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่ง งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้ได้ศึกษาเฉพาะในส่วนของผลกระทบและศึกษาเพื่อหาแนวทางการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวเท่านั้นแต่ยังไม่มีการจัดสร้างรูปแบบที่จะสามารถนำมาปฏิบัติใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้จริง อีกทั้งในผลการวิจัยยังพบปัญหาและอุปสรรคต่างๆด้วยเหตุนี้ การวิจัยในครั้งนี้จึง มีวัตถุประสงค์ในการร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและจัดสร้าง ให้เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงและเป็นการวิจัยที่ เจาะจงลงพื้นที่ที่หมู่บ้านม้งผานกกกเพียงแห่งเดียวเท่านั้น

ประกอบกับการวิจัยเรื่องอื่นๆ นั้นยังไม่มียานวิจัยฉบับใดที่ทำการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการ ท่องเที่ยว (SWOT) โดยใช้บริบทของชุมชนเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์ดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็น และสนใจว่า การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ควรทำการวิเคราะห์หาสิ่งน่าสนใจ ความเป็น เอกลักษณะของพื้นที่เพื่อนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจซึ่งถือเป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยว และควรทำการ วิเคราะห์หาสิ่งบกพร่อง ไม่น่าประทับใจและควรทำการแก้ไข เป็นจุดอ่อนของพื้นที่ ซึ่งถือเป็น ปัจจัยภายใน ประกอบกับการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก หากทำการวิเคราะห์ได้ครบองค์ประกอบแล้ว จึงจะสามารถจัดสร้างรูปแบบ ได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่อย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมี ส่วนร่วม เพื่อศึกษาภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้าน เมื่อทราบสิ่งดังกล่าวของหมู่บ้านและส่วนที่ เกี่ยวข้องแล้วก็นำมาวิเคราะห์ร่วมกับชาวบ้านเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการ ท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โดยจุดแข็งและจุดอ่อน เป็นปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จุดแข็ง เช่น ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงหมู่บ้าน จุดอ่อน เช่น การ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีบางอย่าง ชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การขาดความสามัคคีในชุมชน และการขาดการจัดระบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โอกาสและ อุปสรรคเป็นปัจจัยจากภายนอกที่เข้ามากระทบ โอกาส เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การ ส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การคมนาคมและสาธารณูปโภคที่

สะดวกสบาย และการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ประกอบการนำเที่ยว เป็นต้น อุปสรรคทางการท่องเที่ยว เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ประสานความร่วมมือกันและผู้ประกอบการนำเที่ยวหวังผลประโยชน์จากชุมชนจนเกินควร

หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงร่วมกับชาวบ้านในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรคทำจุดแข็งและโอกาสพัฒนาเพื่อจัดสร้างเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นแนวทางในการจัดสร้างรูปแบบด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือวิจัย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตและการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ชาวบ้านในหมู่บ้านม้งผานกกก มีจำนวน 67 หลังคาเรือน จำนวน 481 คน ชาย 239 หญิง 242 คน
2. ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้นำตามตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน
 - 2.2 ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้อาวุโสที่ชาวบ้านให้ความเคารพและมีประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม ประกอบด้วย นายอำเภอแม่ริม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งหมด จำนวน 4 คน
4. มัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และจดทะเบียนกับสำนักงานทะเบียนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านม้งผานกกก

กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะการวิจัยในครั้งนี้จำเป็นต้องใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จำแนกได้ดังนี้

1. ชาวบ้าน จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นชาวบ้านที่มีความรู้และมีความสนใจในการท่องเที่ยว และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
2. ผู้นำตามตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้อาวุโสที่ชาวบ้านให้ความเคารพ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 3 คน
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม ประกอบด้วย นายอำเภอแม่ริม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งหมด จำนวน 4 คน
4. มัคคุเทศก์ จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวม้งในหมู่บ้าน ที่อยู่ในช่วงเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสังเกต ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการสังเกตเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ดังนี้
 - 1.1 บริบทและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
 - 1.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี
 - 1.3 การประกอบอาชีพ
 - 1.4 ความสามัคคีภายในชุมชน
 - 1.5 ลักษณะการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
 - 1.6 การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
 - 1.7 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการนำเที่ยวกับชุมชน
 - 1.8 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้กำหนดหัวข้อสำหรับการสอบถาม พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 3 ฝ่าย ดังนี้ คือ
 - 2.1 ชุมชน
 - 2.1.1 บริบทและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
 - 2.1.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1.4 ความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.5 ลักษณะการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

2.1.6 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

2.2 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

2.2.1 นโยบายและวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2.2 นโยบายด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนใน

หมู่บ้าน

2.2.3 การจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2.4 การบริหารจัดการของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.2.5 ศักยภาพและความพร้อมของหน่วยงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2.6 ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

กับชุมชน

2.3 ผู้ประกอบการนำเที่ยว

2.3.1 นโยบายและวัตถุประสงค์ในการนำเที่ยวในหมู่บ้าน

2.3.2 สิ่งที่น่าประทับใจและไม่ประทับใจจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

2.3.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

2.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

2.3.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. หัวข้อการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วัดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน รวมทั้งรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้าน

4. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นสมุดบันทึกที่ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ ประเด็นข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละครั้งที่เข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่

5. ตัวผู้วิจัยเองทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ตั้งคำถาม จดบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ขั้นตอนการศึกษาสภาพบริบทชุมชนบ้านม้งผานกกกนั้น ผู้วิจัยได้เข้าไปสอบถาม พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยได้ยึดหลักการที่เป็นกลาง คือ วิเคราะห์ข้อมูลจากสิ่งที่ปรากฏจากการมองเห็นและจากคนในชุมชน และใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รู้ ผู้นำในชุมชนและชาวบ้าน

อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือมาช่วย เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกการสัมภาษณ์

การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยจะรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1. แหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) คือ รวบรวมข้อมูลบริบทชุมชนโดยการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้และรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุด เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวและนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่ได้ถูกจัดเก็บรวบรวมไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการสังเกตแบบเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน การสัมภาษณ์ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลแบบเจาะลึกและข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่หมู่บ้านมากที่สุดเพื่อความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำตามธรรมชาติของหมู่บ้านและคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน จำนวน 20 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นของบริบทและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ลักษณะการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านทั้งทางบวกและทางลบ

2. ผู้วิจัยสังเกตแบบเข้าไปมีส่วนร่วมและทำการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4 หน่วยงาน คือ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ที่ว่าการอำเภอแม่ริมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นของการบริหารจัดการของหน่วยงาน ศักยภาพและความพร้อมของหน่วยงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและลักษณะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน

3. ผู้วิจัยสังเกตแบบเข้าไปมีส่วนร่วมและทำการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการนำเที่ยวจำนวน 6 คน จากบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นนโยบายและวัตถุประสงค์ในการนำเที่ยวในหมู่บ้าน สิ่งที่น่าสนใจและไม่น่าสนใจจากการ

ท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

4. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐ คือ แผนงานประจำปี 2547 ของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา รายงานประจำปี 2547 ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง รายงานประจำปี 2547 ของอำเภอแมริม และรายงานประจำปี 2547 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นของนโยบายและวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการประชุมร่วมกับชาวบ้านในวันประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการสนทนาคือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของหมู่บ้านในการที่จะนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมมากที่สุด

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจดบันทึกภาคสนาม การจัดการสนทนากลุ่ม รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อวิเคราะห์ว่า เวลา สถานที่ และแหล่งบุคคลต่างกัน ข้อมูลที่ได้จะตรงกันหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารและจัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การลงพื้นที่ปฏิบัติการจริงโดยใช้เทคนิค Snow Ball เพื่อการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด แนวทางการวิเคราะห์ คือการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)ทางการท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้าน เพื่อนำมาหาแนวทางการพัฒนาให้เป็น

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและจัดสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้าน โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ทั้ง 3 ด้าน คือด้านกายภาพ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ในที่นี้หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว ราคา (Price) ช่องทางการจำหน่ายหรือขายการท่องเที่ยว (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion) ประกอบกับการใช้เทคนิคของเดมมิง (Demming) คือ การวางแผน (Plan) ลงมือกระทำ (Do) ตรวจสอบปรับปรุง (Check) และลงมือกระทำใหม่ (Act) ในการวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล อย่างต่อเนื่อง ใช้การตีความ ข้อมูล อธิบาย และสร้างข้อสรุปข้อมูลจากข้อมูลที่ได้ร่วมกับการจัดการสนทนากลุ่มของชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขและปรับปรุงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณาวิเคราะห์

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อระบุปัญหาวิจัยและวางแผนการทำวิจัย เป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546 ถึงเดือนเมษายน 2547

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยลงพื้นที่เข้าไปในหมู่บ้าน เป็นเวลา 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2547 ถึงเดือนกันยายน 2547

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกต แบบมีส่วนร่วม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นหัวข้อหลักดังต่อไปนี้

ภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

บ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม เป็นชาวม้งหมู่บ้านหนึ่งที่อาศัยอยู่ในแถบที่ราบเชิงเขาในเขตตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม ตามคำบอกเล่าของคนในหมู่บ้านพบว่า ก่อนที่ชาวม้งจะมาอยู่ที่บ้านผานกกกแห่งนี้ ในอดีตบริเวณนี้เป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากและได้มีคนเข้ามาตัดไม้ออกไป ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นรัฐบาลหรือเอกชน หลังจากนั้นบริเวณนี้ก็กลายเป็นที่โล่งกว้าง ต่อมาได้มีชาวม้ง 2 คน ชื่อนายกว่า แซ่ซัง และนายเจ็ย แซ่ย่าง ได้เข้ามาจับจองทำไร่ทำสวน ในราวปี พ.ศ. 2498 ชาวม้งทั้ง 2 คนนี้ได้ย้ายมาจากปางขะมุ บ้านแม่สาเก่าในเขตตำบลเดียวกัน

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตั้งโรงเรียนและศูนย์ชาวเขาขึ้นที่คอยปุย และมีพระราชดำริให้ชาวเขาย้ายไปอยู่ที่นั่น ชาวม้งที่ปางขะมุจึงกระจัดกระจายและแยกตัวออกไปยังพื้นที่ต่างๆ ตามญาติพี่น้องและเพื่อนที่สนิทชิดเชื้อของตนเอง บางส่วนได้ย้ายมาอยู่ที่ผานกกกแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวม้งบ้านผานกกกคือ การทำไร่ฝิ่น ไร่ข้าวโพด ปลูกข้าวเจ้า ต่อมาในปีพ.ศ. 2512 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาได้เข้าไปส่งเสริมให้ชาวม้งเลิกปลูกฝิ่น และเปลี่ยนมาปลูกกาแฟแทน การปลูกฝิ่นจึงเริ่มลดลง

ต่อมา ในปีพ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียน ได้ทรงพระราชทานพันธุ์ถั่วแดงหลวงและถั่วลิสงให้ชาวบ้านได้ปลูกเป็นอาชีพ นับจากนั้นชาวม้งผานกกกก็มีอาชีพทำสวนทำไร่พืชผลตามฤดูกาลต่างๆ และได้ติดต่อค้าขายกับชาวพื้นราบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์นายจี แซ่ซัง, 15 พ.ย. 2546)

ม้งบ้านผานกกกมี 2 เผ่าย่อย คือ ม้งขาว กับม้งลาย ลักษณะการดำเนินชีวิตมีความเรียบง่ายและพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอย่างแท้จริง ทั้งในการทำมาหากิน การสร้างบ้านเรือน รวมถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มีความเชื่อในเรื่องของธรรมชาติ เช่น การประกอบพิธีกรรมใน วันปีใหม่ที่เรียกว่า “น้อเป้งอ่าว” ซึ่งจะจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี เพื่อเป็นการบูชาเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ในการทำไร่ทำสวนจนได้มีอาหารการกินเลี้ยงชีพมาในแต่ละปี

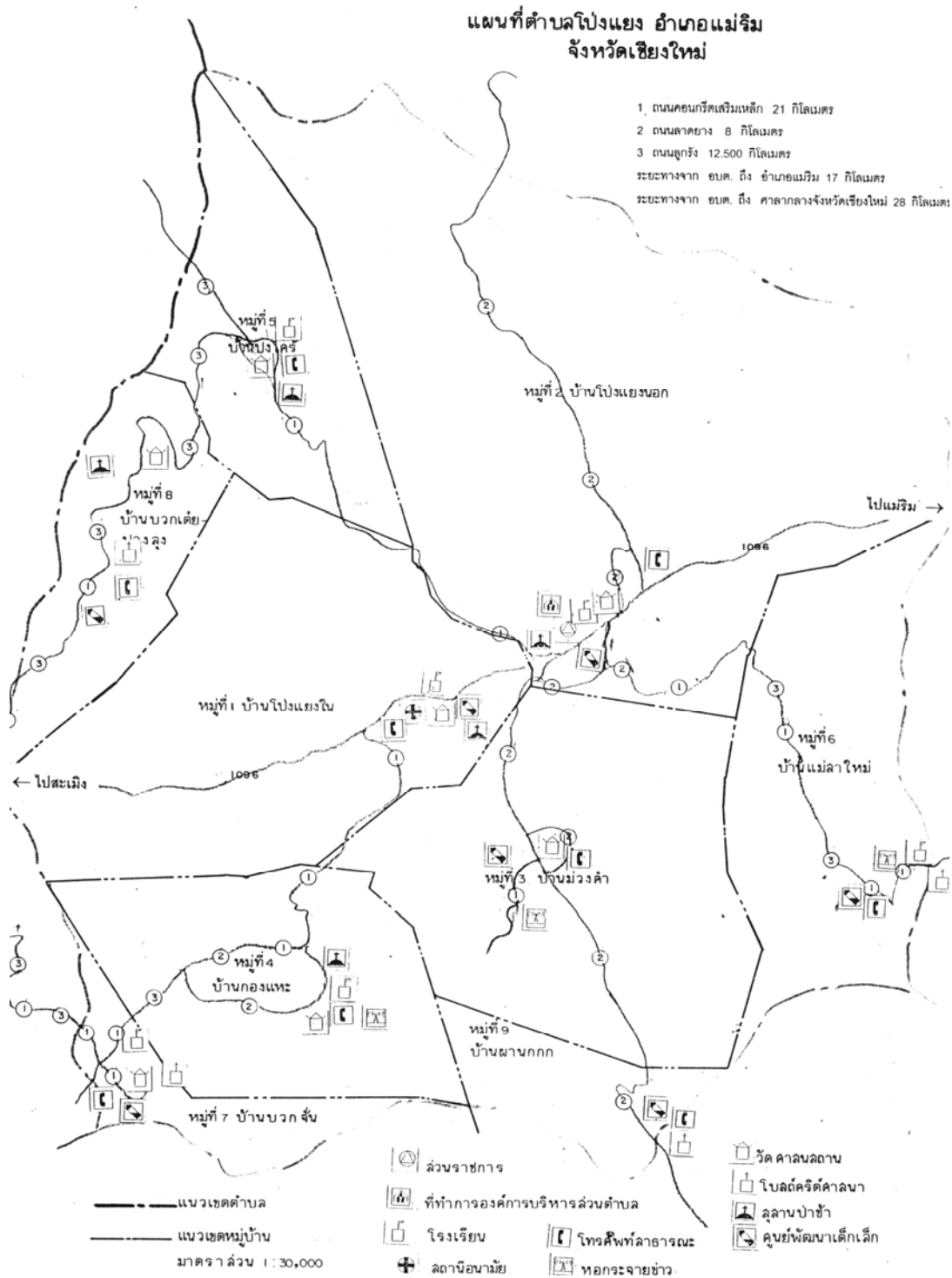
สภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

บ้านม้งผานกกก อยู่หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ (ดูรายละเอียดจากภาพที่ 4.1) หมู่บ้านได้ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2498 มีพื้นที่ 5,000 ตารางกิโลเมตร ระยะเวลาห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่อิง ตามถนนแม่อิง – สะเมิง ประมาณ 25 กม. (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง, 2547)

สภาพภูมิศาสตร์โดยรอบหมู่บ้านมีลักษณะเป็นภูเขาสูงชัน มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 1,270 – 1,300 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่บนภูเขา การตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านจึงตั้งรวมกันอยู่พื้นที่ราบบนภูเขา และบริเวณที่ไหล่เขา ซึ่งมีบริเวณที่ไม่กว้างนัก ลักษณะอากาศบริเวณหมู่บ้านมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี และหนาวเย็นมากในช่วงฤดูหนาวฝนตกชุกในช่วงหน้าฝน จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง

สภาพป่าโดยรอบหมู่บ้านมีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้งตามระดับความสูงของพื้นที่ หลากหลายด้วยพันธุ์พืชพันธุ์ไม้นานาชนิด สัตว์ป่าพบเห็นได้บ้างในป่าที่ลึกเข้าไปซึ่งเป็นเขตป่าที่ทางราชการประกาศห้ามบุกรุก

แหล่งน้ำที่ชาวบ้านม้งผานกกกใช้อุปโภคและบริโภคมาจากภูเขา เรียกว่า “ประปาภูเขา” โดยมีการต่อท่อเข้ามาเก็บกักที่ถังพักน้ำเพื่อส่งผ่านน้ำไปใช้ในแต่ละบ้าน รวมถึงเพื่อใช้ในการเกษตรอีกด้วย โดยน้ำมีความเพียงพอตลอดทั้งปี อาจขาดแคลนบ้างในช่วงหน้าร้อน (สัมภาษณ์ นายจี แซ่ซ่ง, 15 พ.ย 2546)

ภาพที่ 4.1 แผนที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : แผนงานประจำปีองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่พ.ศ. 2547

การคมนาคม

การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน สามารถเข้าได้เพียงเส้นทางเดียวคือ ผ่านถนนสายหลัก แมริม – สะเมิงและผ่านจากหมู่บ้าน ไปแยกนอกและหมู่บ้านม่วงคำเข้ามาเท่านั้น ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน จึงต้องใช้ยานพาหนะส่วนตัวหรือเดินเท้าจากปากทางเข้าหมู่บ้านม่วงคำเข้ามาเท่านั้นสภาพการคมนาคมและสภาพถนนเข้าหมู่บ้านนั้นมีสภาพดี ถนนลาดยางตลอดเส้นทางตั้งแต่ปากทางเข้าหมู่บ้านซึ่งแยกจากถนนเส้นหลักของตำบลโป่งแยง แต่ถึงแม้ว่าถนนจะมีความแคบไม่กว้างมากนักแต่รถยนต์โดยสารทั่วไปก็สามารถเดินทางเข้าไปได้อย่างสะดวกสบาย ยกเว้นรถโดยสารขนาดใหญ่เท่านั้นที่ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงมีนโยบาย และได้สนับสนุนงบประมาณในส่วนของโครงสร้างสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้าและน้ำประปาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการคมนาคมที่สะดวกสบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย

ระบบการปกครอง

ระบบการปกครองของชาวม้งบ้านผานกกกแห่งนี้ เป็นลักษณะการปกครองจากส่วนราชการเข้ามาดูแล มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของคนในหมู่บ้าน ซึ่งจนถึงปัจจุบันมีผู้ใหญ่บ้าน 3 คน คนปัจจุบันคือ นายจี แซ่ซ่ง มาจากการเลือกตั้งของคนในหมู่บ้าน การปกครองภายในหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 9 ฝ่าย มีคณะกรรมการของหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลในแต่ละฝ่าย ประกอบด้วยฝ่าย สาธารณสุข ฝ่ายคลัง ฝ่ายปกครอง ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ ฝ่ายกิจกรรมสตรี ฝ่ายพัฒนาหมู่บ้านส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายสวัสดิการและสังคมและฝ่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีการทำประชาคมและการประชุมปรึกษาหารือเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้านจะทำการกันทุกวันที่ 6 ของเดือน ในเวลาประมาณ 2 ทุ่ม โดยตัวแทนหลังคาเรือนละ 1 คนจะต้องมาเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบและแก้ปัญหาร่วมกัน (สัมภาษณ์นายจี แซ่ซ่ง, 16 พ.ย 2546)

เศรษฐกิจของหมู่บ้าน

ม้งผานกกกส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน ปลูกพืชตามฤดูกาล เช่น มะม่วง ลิ้นจี่ ลำไยและปลูกดอกเยอบีร่า บนพื้นที่ 5,000 ไร่ ซึ่งทางราชการจัดสรรให้ ซึ่งเป็นบริเวณป่าอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ – ปุย และยังมีเอกสารสิทธิ์สำหรับที่ดินทำกิน รายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 2,000 – 3,000 บาทต่อคน ชาวบ้านประมาณ 20 กว่าคนเป็นลูกจ้างของกรมป่าไม้ ทำการปลูกป่า เสริมป่า ขุดบ่อน้ำ และมีรายได้วันละ 100 – 120 บาทต่อวัน อีกส่วนหนึ่งประมาณ

20 กว่าคนเช่นกัน จะประกอบอาชีพค้าขายสินค้าและของที่ระลึก อาทิเช่น เสื้อผ้า ผ้าคลุม เครื่องประดับ ฯลฯ แก่นักท่องเที่ยวที่ขึ้นมาท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน มีรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับช่วงของการท่องเที่ยว เฉลี่ยประมาณเดือนละ 3,000 บาทต่อคน มีชาวม้งเพียง 2 คนเท่านั้นที่ออกไปทำอาชีพค้าขายและเปิดกิจการซ่อมรถอยู่นอกหมู่บ้าน รายได้ของชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งพาการทำกรเกษตร ซึ่งยังคงมีปัญหาอยู่คือ ขาดการสนับสนุนและช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ จึงทำให้ในบางครั้งพืชผลได้ราคาไม่ดี ส่งผลกระทบต่อรายได้และคุณภาพชีวิตของชาวม้ง ทำให้ไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควร(สัมภาษณ์นายจี แซ่ซ้ง, 16 พ.ย 2546)

ประชากร

ประชากรม้งในหมู่บ้าน มีทั้งสิ้น 67 หลังคาเรือน จำนวน 481 คน แยกเป็นชายจำนวน 239 คน หญิงจำนวน 242 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวม้งที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากม้งบ้านแม่สาใหม่ เพื่อมาสร้างครอบครัวและทำมาหากิน ตามญาติพี่น้องของตนเอง

ประเพณีและวัฒนธรรม

ภาษา

ภาษาพูดของม้ง คือ ภาษาม้ง และใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาเขียน ซึ่งความเป็นมา มีผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าว่า สาเหตุที่ม้งไม่มีภาษาเขียนนั้น ได้มีนิยายปรัมปราที่เล่าสืบทอดกันมานานว่า ในอดีตม้งเคยมีภาษาเขียนเป็นของตนเอง และได้จดบันทึกไว้มากมาย ต่อมา ม้งต้องย้ายถิ่นฐานที่อยู่ จึงใช้ผ้าบรรทุกหนังสือม้งเหล่านั้นเดินทาง แต่พอไปถึงแม่น้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ผ้าไม่สามารถบรรทุกหนังสือข้ามน้ำได้ จึงกินหนังสือเหล่านั้นหมด ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ม้งจึงไม่มีภาษาเขียนอีกเลยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็ยังไม่สามารถระบุเหตุผลที่แท้จริงได้ว่าเพราะเหตุใดม้งจึงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาเขียน และในปัจจุบันเริ่มมีการนำภาษาไทยเข้ามาใช้เป็นภาษาเขียนบ้างแล้ว

ทั้งม้งขาวและม้งลายจะมีภาษาพูดที่คล้ายคลึงกัน แต่หากไม่เคยได้ยินมาก่อนหรือไม่คุ้นเคย บางครั้งก็อาจไม่เข้าใจเท่าใดนัก ซึ่งม้งบ้านผานกกกนี้จะสามารถพูดและฟังได้ทั้ง 2 เผ่า (สัมภาษณ์นายจี แซ่ซ้ง, 16 พ.ย 2546)

การแต่งกาย

ม้งขาวและม้งลายจะมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกัน คือ

ม้งขาวหญิง จะแต่งกายโดย ใส่กระโปรงสีขาวล้วน ไม่มีลวดลายใดใด มีผ้าทำเป็นปก ด้านหน้าและด้านหลัง สวมเสื้อแขนยาวสีดำปักลวดลายสวยงาม มีการตกแต่งด้วยเหรียญเงิน หรือ

วัสดุอื่นที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งเหรียญเงินนั้นมั้งจะตีไว้ใช้เอง สวมหมวกซึ่งเย็บปักอย่างสวยงามและในเวลาทำงานนั้น มั้งชาวหญิง จะใส่กางเกงสะดอ มีการฟ้าคาดเอวปกด้านหน้าและด้านหลัง

มั้งชาวชาย จะแต่งกายโดย กางเกงสะดอสีดำไม่มีการปักกลดลาย สวมเสื้อแขนยาว สีดำปักกลดลายสวยงามพอสมควร ไม่มีฟ้าคาดเอวเหมือนของผู้หญิงมั้ง

มั้งลายหญิงจะแต่งกายโดยสวมกระโปรงสีดำซึ่งมีการปักกลดลายและตกแต่งอย่างสวยงามตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้ทำเอง มีฟ้าคาดเอวปกเฉพาะด้านหน้า สวมเสื้อแขนยาวสีดำปักตกแต่งอย่างสวยงาม แม้กระทั่งในเวลาทำงานหญิงมั้งลายก็มักจะสวมกระโปรงเช่นกัน

มั้งลายชาย จะแต่งกายโดยสวมกางเกงยาวชาย้วยสีดำ ไม่มีการปักกลดลาย สวมเสื้อสีดำปักกลดลายสวยงาม

ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งของหญิงมั้งขาวและมั้งลาย คือ ฟ้ที่ใช้พันคอของหญิงมั้งลาย ถ้าดูด้านหลังจะเห็นเป็นรูปหูกกระทาย ยาวลงมา แต่หญิงมั้งขาวจะเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมสั้นๆ ไม่ยาว และมั้งขาวจะปักผ้าได้ละเอียดละออกว่ามั้งลาย หญิงมั้งจะถูกสอนให้เย็บผ้ามาตั้งแต่เด็ก เพราะงานพิธีแต่ละงานนั้นจะสวมเสื้อที่แตกต่างกัน เช่น งานศพจะสวมชุดอย่างไรก็ได้ แต่ไม่ควรจะมีเครื่องประดับตกแต่งมากนัก เช่น กระจุกเงินหรือเหรียญ งานปีใหม่จะสวมชุดเต็มยศคือมีเครื่องประดับตกแต่งครบทุกอย่าง มีความสวยงามมากกว่างานอื่น ๆ

ในกรณีที่หญิงมั้งจะต้องเข้าพิธีแต่งงาน จะไม่สวมชุดที่มีเงินหรือทองตกแต่ง ไม่สวมรองเท้าว ด้วยความเชื่อว่า เงินทองและรองเท้าจะทำให้หนัก และทำให้สะพานการทํามหาหินหัก อีกทั้งมีลูกยากอีกด้วย ชายมั้งสวมชุดธรรมดาและใช้ผ้าสีดำพันหัวเท่านั้น (สัมภาษณ์นางเลจ้า แซ่ย่าง, 19 พ.ย. 2546)

ภาพที่ 4.2 ชุดการแต่งกาย กระโปรงของหญิงมั้ง

ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 16 พ.ย. 2546

ภาพที่ 4.3 ชุดการแต่งกายของชาวม้ง

ที่มา : พิพิธภัณฑชาวม้ง หมู่บ้านม้งผานกอก วันที่ 16 พ.ย. 2546

วิถีชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะการสร้างบ้านเรือน

หมู่บ้านผานกอกแห่งนี้ จะมีม้งอยู่ 2 เผ่าย่อย คือ ม้งขาวและม้งลาย ซึ่งทั้ง 2 เผ่านี้จะมีลักษณะการสร้างบ้านเรือนที่แตกต่างกัน คือ ม้งลายจะมีการสร้างบ้านเป็นลักษณะทรงสี่เหลี่ยมติดอยู่กับพื้นดิน ไม่มีการยกพื้นสูง มีห้องรับแขกเป็นห้องโล่งอยู่กับพื้นดินไม่มีการปูไม้หรือวัสดุอื่น แต่อย่างไร ยกพื้นสูงเฉพาะในส่วนของห้องนอน ห้องครัวนั้นแยกเป็นสัดส่วนออกไปด้านหลังของบ้าน ส่วนม้งขาวนั้นจะแตกต่างจากม้งลายคือ ตัวบ้านจะมีลักษณะโค้งเหมือนกระดองปู ครอบอยู่กับพื้นดินและม้งขาวจะมีลักษณะเฉพาะคือ ไม่มีการแยกห้องต่าง ๆ ภายในบ้าน ออกเป็นสัดส่วน จะทำมาหากินและทำกิจกรรมทุกอย่างภายในบ้านเช่น ปลูกพืชผักและข้าว จะสังเกตเห็นได้ชัดเจนคือ ภายในบ้านของม้งขาวจะมีครกกระเดื่องตำข้าว หูกทอผ้าอยู่ภายในบ้าน ซึ่งม้งลายจะเก็บอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ไว้นอกบ้าน ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งของการสร้างบ้านคือ ม้งลายจะมีการทำประตูทางเข้าบ้านนั้นลึกเข้ามาในตัวบ้าน ในขณะที่ม้งขาวจะทำประตูเข้าเป็นแนวเดียวกับ ฝาผนังบ้านโดยส่วนใหญ่ทั้ง 2 เผ่าจะใช้วัสดุอุปกรณ์ในสร้างบ้านคือ ไม้ ไม้ไผ่และหญ้าคา ซึ่ง บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของม้งที่อยู่กินและผูกพันอยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง

ภาพที่ 4.4 ลักษณะการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยของม้งผานกกก
ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก วันที่ 16 พ.ย. 2546

ภาพที่ 4.5 เด็กชาวม้งกำลังเล่นกันอย่างสนุกสนาน
ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก วันที่ 16 พ.ย. 2546

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของม้งนั้นมีความเรียบง่ายและผูกพันอยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง มีการประกอบอาชีพ การทำมาหากินตามธรรมชาติ เช่น การปลูกพืชผัก การทำไร่ทำสวนและทำนา

ชาวม้งบ้านผานกกก มีทั้งหมด 12 ตระกูลหรือแซ่ คือ แซ่เต่า แซ่ย่าง แซ่หาง แซ่ลี แซ่ซ้ง แซ่วิว แซ่จาง แซ่เล้า แซ่มั่ว แซ่ว่าง สมแพง และนาครุ่ง วิถีชีวิตและการนับถือผีของแต่ละแซ่ก็จะแตกต่างกัน แต่จะเหมือนกันในการทำพิธีกรรมสำคัญ เช่น งานแต่งงาน งานศพและงานปีใหม่ สาเหตุที่ม้งแต่ละแซ่มีการนับถือผีบ้านผีเรือนที่แตกต่างกัน เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา และการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของบรรพบุรุษแต่ละแซ่ เหตุนี้จึงทำให้การนับถือและความเชื่อบางอย่างของแต่ละแซ่จะแตกต่างกันออกไปบ้าง “ตัวตุ๊กต้ง” คือผีบรรพบุรุษที่ม้งลายเคารพนับถือและจะต้องเลี้ยงผีในวันสำคัญและผู้ที่เลี้ยงผีจะต้องเรียกพี่น้องมาร่วมพิธีกรรม ถ้วนหน้าทุกคน

ชาวม้งบ้านผานกกก มีจำนวน 98 ครอบครัว 67 หลังคาเรือน มีทะเบียนบ้านถูกต้องตามกฎหมาย ลักษณะความเป็นครอบครัวของม้งนั้น บ้านหลังหนึ่งอาจมีหลายครอบครัวอยู่รวมกันในบ้าน เช่น 2-3 หรือ 5 ครอบครัวในบ้านเดียวกัน แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็น 1 ครอบครัว ในบ้าน 1 หลัง มีสมาชิกในครอบครัวประมาณ 2-3 คนเท่านั้น

ภาพที่ 4.6 ลักษณะการปลูกพืชของชาวม้ง

ที่มา : บริเวณที่ทำสวนของชาวม้งผานกกก วันที่ 20 ก.ย. 2547

ภาพที่ 4.7 ร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกในหมู่บ้าน
ที่มา : บริเวณร้านค้า หมู่บ้านม้งผานกอก วันที่ 16 พ.ย. 2546

ชาวเมืองส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น ซึ่งออกไปเรียนหนังสือนอกหมู่บ้านและจะกลับมาที่บ้านในช่วงมีพิธีกรรมหรืองานสำคัญต่างๆ ส่วนเมืองที่เป็นเด็กเล็กก็มีจำนวนมากพอสมควร ประมาณ 90 คน เด็กเมืองเหล่านี้ออกไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนโป่งแยงนอก โป่งแยงใน สังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน

หมู่บ้านผานกอกจะมีการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้านขึ้นมาเป็นกรอบในการปฏิบัติร่วมกันเพื่อความสงบสุขภายในหมู่บ้าน ดังนี้

1. ต้องร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้
2. ต้องมีการผลัดเปลี่ยนเวรยามเพื่อระแวดระวังไฟป่า วันละ 6 คน
3. ต้องดูแลรักษาความสะอาดของหมู่บ้าน
4. ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ร่วมกันทำแนวกันไฟป่า
5. ห้ามส่งเสียงดังยามวิกาล
6. ห้ามยิงปืน ตีกลองในยามวิกาล
7. ในช่วงที่เกิดความไม่ชอบมาพากลในหมู่บ้าน จะต้องจัดเวรยามเพื่อคอยดูแล

(สัมภาษณ์นายจี แซ่ซ่ง, 16 พ.ย 2546)

ความเชื่อ

การนับถือหมอผี ชาวม้งผานกกจะยังคงมีความเชื่อหมอผีอยู่คือ เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายจะต้องไปหาหมอผีเพื่อปัดเป่าโรคภัย โดยมีความเชื่อว่า คนที่ไม่สบายนั้นจะต้องไป“ดำใส” หรือไปลบหลู่คู่มิ้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น จะต้องทำกรบูชาด้วยไก่และกระดาศเพื่อขอโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น แล้วจึงจะหายป่วย โดยมีหมอผีเป็นผู้ทำพิธี

หมอผี จะต้องมีความเชื่อสายผีโหลงซึ่งเป็นผีที่ม้งนับถือและบูชา และมีความพอใจที่จะเป็น มีความซื่อสัตย์ และตอนผีเข้าหรือผีมาลงตัวคนนั้น หมอผีคนนั้น จะรู้สึกไม่สบาย กลิ้งไปกลิ้งมา เหมือนผีเข้า จะต้องจัดทำหิ้งบูชาเชิญผีมาลงตัวคนแล้วจะเป็นปกติขึ้นมาทันที ความเป็นหมอผีนี้ ไม่มีการร่ำเรียน แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และตามความเชื่อของชาวม้งที่สืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษจากการสัมภาษณ์นายจี้ แซ่ย่างและนางเล้า แซ่ย่าง (20 ธ.ค 2546) สามารถจัดแบ่ง ความเชื่อเกี่ยวกับผีได้ดังนี้

การนับถือผีเจ้าที่ ชาวม้งมีความเชื่อว่าตามป่าเขาลำเนาไพร ต้นไม้ ลำห้วยหรือ แม้กระทั่งตอไม้เก่าๆ จะมีเจ้าที่สิงสถิตอยู่ ดังนั้นหากจะต้องมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ชาวม้งจะต้องทำการขอ หรือทำพิธีสักการะผีเจ้าที่ ก่อนจะทำการสิ่งใดลงไป หากม้ง คนใดไม่ปฏิบัติเช่นนี้ก็จะเกิดสิ่งที่ไม่ดีขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สินของคนๆ นั้น ถือเป็นการเชื่อ ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผีเรือน ชาวม้งจะมีความเคารพนับถือในบรรพบุรุษ เป็นอย่างมาก มีการตั้งหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษไว้ภายในบ้าน มีการเลี้ยงผีบรรพบุรุษในวันสำคัญต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันความเชื่อเรื่องนี้เริ่มจะหมดไป เนื่องจากชาวม้งส่วนใหญ่หันมานับถือศาสนาคริสต์ โดยศาสนาคริสต์ได้เข้ามาในหมู่บ้านตั้งแต่ในช่วงแรกๆ ที่ตั้งหมู่บ้าน โดยการนำมาเผยแพร่ของ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน ศาสนาคริสต์ที่ชาวม้งผานกกนับถืออยู่มี 2 นิกาย คือ นิกาย โปรเตสแตนต์และนิกาย เซเวนเดย์ซึ่งนิกายเซเวนเดย์นี้จะไม่รับประทานเนื้อหมูและสัตว์ที่เกี่ยวข้อง เอื้อง หลังจากทีศาสนาคริสต์เข้ามาในหมู่บ้าน ชาวม้งจึงเผาหิ้งผีบรรพบุรุษและผีบ้านผีเรือนทิ้ง และหันมานับถือพระเยซูคริสต์แทน มีการสร้างโบสถ์ขึ้นเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาขึ้นอีกด้วย จากการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์นี้เอง ทำให้ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและผีบ้านผีเรือนนั้น เริ่มหมดไป เหลือเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้นที่คงยังนับถืออยู่

การนับถือซ้อก๊ะ ซ้อก๊ะหรือผีฝานบ้าน จะมีลักษณะเป็นแผ่นกระดาศ โดยนำเหล็กมา ตอกตามฝานบ้าน ชาวม้งมีความเชื่อว่าซ้อก๊ะเป็นผีที่จะดูแลบ้าน ดูแลคนในบ้าน และอาณาเขตของ บ้านให้ปราศจากสิ่งชั่วร้ายมารุกราน

การนับถือตะโจ่ง ตะโจ่งหรือผีประตู่ เป็นผีที่ชาวม้งเชื่อว่า จะรักษาประตู่ ลิงชั่วคราว หรือสิ่งไม่ดีจะไม่สามารถเข้ามาในบ้านได้หากมีตะโจ่งดูแลอยู่ ชาวม้งจะเลี้ยงผีประตู่ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันปีใหม่

การนับถือผีเตาไฟเล็กเตาไฟใหญ่ ชาวม้งเชื่อว่าในเตาไฟจะมีผีสิงสถิตอยู่ การนับถือทาเน้ง หรือหิ้งของหมอผี ในบ้านของหมอผีจะมีห้องทาเน้งอยู่ ทาเน้งจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ เน้งตาขาวและเน้งตาดำ เน้งตาขาวนั้นจะเป็นหมอผีที่ไม่มีการนั่งทางใน อยู่เฉยๆ ก็จะสามารถดูหมอและรักษาโรคภัยต่าง ๆ ได้ แต่เน้งตาดำ จะเป็นหมอผีที่ต้องเอาผ้ามาปิดตา แล้วนั่งม้านั่งยาวๆ ผีจะมาลงตรงนั้น เมื่อผีมาลงก็จะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นหรือถามสิ่งต่างๆ ได้ไม่มีการสั่งสอนหรือรำเรียนมา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ

การนับถือผีฟ้า ชาวม้งแต่ละบ้านจะมีการตั้งหิ้งผีฟ้า ตรงเสากลางบ้าน มีความเชื่อว่าหากต้องเดินทางไกลๆ แล้วจะต้องบูชาผีฟ้า เพื่อให้ตนเองนั้นเดินทางโดยปลอดภัย จะทำการเลี้ยงผีฟ้าในวันปีใหม่มทุก ๆ ปี พร้อมกับเลี้ยงผีทุกตัวที่อยู่ในบ้าน

การนับถือผีวัว ส่วนใหญ่แล้วม้งทุกแซ่จะทำการเลี้ยงผีวัว ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะกลับมาเอาวัวจากลูกหลาน และพาพี่น้องในเมืองผีมากิน และม้งที่เป็นผู้ชายเท่านั้นถึงจะสามารถเลี้ยงได้ บางแซ่จะเลี้ยงตลอดทุกๆ ปี หรือเลี้ยงเมื่อมีหมอผีมาทักว่า พ่อแม่ที่เสียชีวิตจะมาเอาวัว บางแซ่เลี้ยงวัวตัวเดียวเท่านั้นตลอดชีวิต วิธีการปฏิบัติของแต่ละแซ่จะแตกต่างกันตามบรรพบุรุษของตนเอง

การนับถือเทพเจ้าสูงสุด ชาวม้งมีความเชื่อว่าเทพเจ้าสูงสุด คือ ดาตุ่ ดาเต ซึ่งหมายถึง ผีบนฟ้าและผีบนดิน หากจะทำสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับฟ้าก็จะขอพรจากดาตุ่หรือผีบนฟ้า และหากจะทำสิ่งใดที่เกี่ยวกับดินก็จะขอพรจากดาเตหรือผีบนดิน อีกทั้งม้งจะมีความเชื่อในเรื่องของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอีกด้วย

การนับถือซียี หรือผู้ที่รักษาพื้นโลกและคนเจ็บป่วยให้หายได้ ตามความเชื่อของม้งที่เล่าสืบทอดกันมา มีอยู่ว่า ซียีนั่นเป็นเทพเจ้าที่อยู่บนสวรรค์ ต่อมาวันหนึ่งมีผีตัวใหญ่ มีพื้นซึ่ขนาดเท่ากับเสียม มาลักเอาเมียของซียีไป เอาหน้าไม้ยังไม่ตาย แต่ผีตัวนั้นมีหน้าไม้ที่ยังตัวเองตายได้ ซียีจึงต้องให้หน้าไม้นั้นเพื่อยิงผีตนนั้นให้ตาย แต่ซียีจะต้องกินเหล็กเข้าไปจึงจะสามารถขึ้นหน้าไม้นั้นได้ ซียีจึงกินเหล็กเข้าไปและสามารถขึ้นหน้าไม้ ยิงผีตนนั้นตายได้ในที่สุด จากนั้น ซียีจึงตัดบันไดที่ใช้ขึ้นสวรรค์นั้นขาดลง จึงทำให้ซียีไม่สามารถขึ้นไปบนสวรรค์ได้ เทพเจ้าจึงสั่งให้ซียีดูแลอยู่บนพื้นโลกเท่านั้น นับแต่นั้นมาซียีจึงเป็นผู้ที่ดูแลสิ่งต่าง ๆ บนพื้นโลก ตามความเชื่อของชาวม้ง

ความเชื่อเรื่องเด็กที่เกิดใหม่ ชาวม้งจะมีความเชื่อว่า วิญญาณของบรรพบุรุษที่ตายไปมาเกิดใหม่ ดังนั้น ทารกที่เกิดใหม่หากเป็นทารกเพศหญิง จะเอารกฝังไว้ที่หน้าห้องนอน หากเป็นทารกเพศชายจะเอารกฝังไว้ที่เสากลางบ้าน เพื่อโตขึ้นชายคนนั้นจะได้ถือสืบบรรพบุรุษต่อไป แต่ปัจจุบันมีเพียงบางบ้านเท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติเช่นนี้อยู่

ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ

งานแต่งงาน ประเพณีแต่งงานของชาวม้งจะใช้เวลานานข้ามวันข้ามคืนเลยทีเดียว ระยะเวลาในการแต่งงานจะนานเพียงใดนั้น อยู่ที่ความบาดหมางของแต่ละแซ่ หากมีความบาดหมางใจกันมาก ก็จะต้องมาทำการไถ่เกลี้ยพูดคุยตกลงกันนานและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพูดเรื่องสินสอด การจัดงาน ในการพูดคุยสิ่งเหล่านี้จะต้องใช้คนที่มีความรู้เป็นอย่างดีในเรื่องพิธีกรรม ซึ่งแต่ละตระกูลจะมีอยู่เพียง 1 – 2 คนเท่านั้นที่มีความรู้และจะต้องเป็นคนที่น่าเชื่อถือ พูดแล้วไม่คืนคำ คำพูดของม้งจะไม่มีการจดบันทึกไว้ หากพูดคุยตกลงสิ่งใดกันจะต้องจำได้ และปฏิบัติตามเช่นนั้น ไม่กลับกลอกหรือบอกว่าลืมแล้ว

การแต่งงานของม้งจะมีความละเอียด คือ เริ่มตั้งแต่วันแรกที่ตกลงปลงใจกันแล้ว ในอดีต ผู้ชายม้งจะทำการจุดหญิงสาวที่ตนเองพอใจไปเป็นเมีย แต่ปัจจุบันถ้าจุดก็จะถูกปรับหนัก วิธีการคือ ในตอนเช้าฝ่ายชายจะต้องไปแจ้งให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงรู้ว่า ลูกสาวของตนจะไปแต่งงาน ไม่ต้องห่วง ไม่ต้องกลัวว่าจะเอาไปไหน เขาเอาไปเป็นเมีย และจะดูแลเป็นอย่างดี จากนั้นภายใน 3 – 10 วันฝ่ายชายจะต้องนำฝ่ายหญิงมาไหว้พ่อแม่ เพื่อขอพร หากมาก่อน 3 วันจะถือว่าผิดผี คือจะทำมาหากินไม่เจริญรุ่งเรือง ต้องเลี้ยงขอขมาผีจึงจะเสร็จเรื่อง จากนั้นก็จะกินเลี้ยงแต่งงาน เชิญ ชาวบ้าน มาร่วมกันกินและแสดงความยินดีต่อบ่าวสาวในบางตระกูลถ้าไม่เคร่งครัดมากนัก บางครั้ง 5 ปี 10 ปี ถึงจัดงานเลี้ยงแต่งงานกันขึ้นอยู่กับว่ามีเงินมีทองมากเพียงพอหรือยังที่จะจัดงานหลังจากแต่งงานแล้วจะมีพิธีของพรจากพ่อแม่เพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

งานศพ ชาวม้งมีหลักปฏิบัติต่อๆ กันมาว่า หากบ้านไหนจะมีคนตาย ลูกหลานมีก็คน อยู่ที่ไหนบ้างจะต้องเรียกมารวมกันให้ครบ เพื่อมาดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการตายนั้น ลูกหลานจะต้องอุ้มคนตายไว้กับอกหรืออยู่ในตัก ถ้าปล่อยให้ตายโดยไม่มีใครมาดูแลแล้ว จะต้องทำพิธีมาคนตายด้วย หลังจากตายแล้วจะต้องมีคนมาพูดชี้ทาง ให้คนตายกลับไปเอารกของตัวเองที่บ้านเกิด จะมีกระดาษเผาตามไปด้วยซึ่งเปรียบเสมือนเงินที่จะเอาไปชดใช้พื้นที่ได้เหยียบย่ำทำมาหากิน แต่ตอนนี้จะต้องกลายเป็นดินเพื่อชดใช้ เพราะฉะนั้นหากได้ทำสิ่งใดไว้จะต้องเอาเงินไปชดใช้ให้หมดจนถึงที่เกิด เอารกของตนเองเพื่อนำไปเกิดชาติหน้าต่อไป แล้วชี้ทางให้ไปหา บรรพบุรุษบนสวรรค์หรืออุหัวที่ตั้งเต้ เพื่อรอที่จะเกิดใหม่ จากนั้นจะเป่าแตร เพื่อบอก

ให้คนตายรู้ว่าตอนนี้นั้นตนได้ตายไปจากโลกแล้วไม่ฟื้นขึ้นมาอีกแล้ว จะเป่าบอกผีบ้านผีเรือนและผี
ทุกตัวในบ้านให้รู้ ชาวบ้านจะผ่าท่อนไม้ให้เป็น 2 ซีก เพื่อเป็นการทดสอบว่าผีรับรู้หรือไม่ว่ามีคน
ตาย โดยไม้ 2 ซีกนี้ ถ้าไม้กว่าทั้ง 2 ซีกแสดงว่าผีนั้นรับรู้ แต่หากไม่กว่าทั้ง 2 ซีก แสดงว่าผีไม่รับรู้
จะต้องเป่าแตรจนกว่าจะสำเร็จ หลังจากนั้นจะฆ่าหมู 1 ตัว เพื่อที่คนตายจะได้เอาไปเลี้ยงผีปู่ย่าตา
ยายที่อยู่บนสวรรค์ หลังจากนั้นจึงจะนำคนตายไปฝัง ภายใน 3 วัน จะต้องเอาข้าวไปให้คนตายที่
หลุมศพทุกวัน และหลังจากนั้น 13 วัน จะต้องมาทำพิธีรับรู้ในบ้าน คนตายก็จะกลายเป็นผี
บรรพบุรุษที่อยู่ในบ้านต่อไป

พิธีกรรมจะเสร็จสิ้นต่อเมื่อ ทำพิธี “ปล่อยขวัญ” หรือ “จอบรี” ให้วิญญาณไปเกิดใหม่
และที่หลุมฝังศพนั่นเอง ชาวเมืองมีความเชื่อว่าจะมีผีตัวหนึ่งเฝ้าหลุมศพเฝ้ากระดูกไปตลอดชาติ
พิธีเรียกขวัญจะทำในกรณีไม่สบาย เด็กเกิดใหม่ การแต่งงาน หกล้มหรือประสบอุบัติเหตุ จะต้อง
ทำการเรียกขวัญภายใน 3 วัน โดยจะใช้ไข่ 1 ฟอง ไก่ 1 ตัว (ฆ่าหรือไม่ฆ่าก็ได้) จะเรียกขวัญที่
จุดเกิดเหตุและประตูบ้าน วิธีการที่จะรู้ว่าขวัญกลับมาที่ตัวคนหรือยังนั้นจะดูที่ลิ้นของไก่ว่าสวยงาม
หรือไม่ ดูที่กระดูกไก่และขาไก่ว่าสวยงามเหยียดตรงหรือไม่

พิธีกรรมการเรียกขวัญนี้อาจใช้ได้กรณีที่ง่วงนอนมากๆ หรือเวียนศีรษะ ด้วย
เช่นกัน และหากทำพิธีเรียกขวัญแล้วยังไม่ดีขึ้น ก็จะต้องทำพิธีใหญ่ขึ้นมา

พิธีอยู่กรรม หรือ “ใจ” การอยู่กรรมจะใช้ในหลายกรณีคือ คนคลอดลูกใหม่ จะอยู่
กรรม 1 เดือน หรือหากอยู่กรรมเพื่อไล่สิ่งชั่วร้ายหรือมีสิ่งไม่ดีเข้ามาในชีวิต ก็จะอยู่กรรม 1 –3
วัน โดยไม่ออกจากบ้านและไม่พบปะใคร บ้านหลังใดมีคนอยู่กรรม ก็จะมีสัญลักษณ์เป็นตะ
แหวง หรือใบไม้เสียบไว้ที่หน้าบ้าน และหากเป็นการอยู่กรรมที่ร้ายแรง ก็จะมีผ้าแดงมัดไว้ หาก
ใครจะเข้าไปในบ้านจะต้องถามก่อนว่าอยู่กรรมหรือไม่ ไม่ควรเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต

พิธีกินข้าวใหม่ หรือ น่อโตะะเย่า พิธีกรรมนี้จะทำหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลเสร็จ ก็
จะเอาอุปกรณ์ทำสวนทำไร่ มาบูชา โดยทำการเลี้ยงไก่ เลี้ยงอาหารแก่ชื้อก๊ะ และเรียกญาติพี่น้องมา
กินร่วมกัน

งานขึ้นปีใหม่ หรือ น่อเป๊ะจ่าว จะมีขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี และก่อนวัน
ขึ้นปีใหม่ ในวันคืนเดือนดับ จะทำพิธีเรียกขวัญและเลี้ยงผีบ้านผีเรือน พอถึงวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2
แล้วก็จะเป่าพิณเล่นกันสนุกสนาน วันแรกและวันที่ 2 ของปีใหม่นั้นจะเป็นวัน “เป่เจ๊ะะ” คือ
ลูกหลานจะต้องมาเคารพผู้สูงอายุที่เคารพนับถือ ผู้เฒ่าผู้แก่จะต้องรับการเคารพจากลูกหลานตนเอง
ก่อนถึงจะรับการเคารพจากคนอื่นได้ วันทำพิธีกรรมเลี้ยงผีนั้นจะมีอยู่ 3 วัน จากนั้นจะส่งผีคืน
ต่อจากนั้นก็จะเป็นวันเล่นสนุกสนานของคน ซึ่งจะมีที่วันก็ได้ขึ้นอยู่กับความสนุกสนานแต่โดย

ปกติแล้วจะไม่เกิน 9 วัน การละเล่นส่วนใหญ่ก็จะเป็นการเล่นลูกช่วง ลูกข่าง ล้อเลื่อนและ
แบดมินตัน และมักจะมีม้งบ้านอื่น ๆ มาร่วมงานอย่างคับคั่งและสนุกสนาน

พิธีปัดรังควาน บางตระกูลจะทำในเดือน 7 บางตระกูลจะทำในเดือน 9 โดยจะใช้
ใบตาล ใบคาปัดไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบ้าน บางบ้านก็ทำก่อนเที่ยง บางบ้านก็ทำตอนค่ำ

การละเล่นของชาวม้ง

การละเล่นของม้งนั้นมีหลายชนิด เช่น การเดินรำม้ง ซอ ม้ง เป่าแคน เป่าปี่ เป่าขลุ่ย
เป่าลิ้นทอง การเล่นล้อเลื่อนไม้ การเล่นลูกข่าง ลูกช่วง

ภาพที่ 4.8 “ลูกข่าง” เครื่องเล่นของชาวม้ง

ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก วันที่ 20 ก.ย. 2547

ภาพที่ 4.9 “ลิ้นทอง” เครื่องเป่าของชาวม้ง

ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก 20 ก.ย. 2547

ภาพที่ 4.10 “ล้อเลื่อน” เครื่องเล่นของชาวม้ง

ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก วันที่ 20 ก.ย. 2547

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาและการทำไร่

พื้นที่ป่าไม้ของชาวม้งผานกอกนั้นจะมีไม้ยืนต้นหลายร้อยชนิดเช่น ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้คู้ และอื่นๆ อีกมากมาย สูงจากน้ำทะเลประมาณ 1,270 – 1,300 เมตร ก่อนการทำไร่ชาวม้งก็จะถางป่า และเผาป่า แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีการเผาแล้วเนื่องจากทางราชการเข้ามาควบคุม อีกทั้งชาวบ้านจะต้องทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่าที่อาจเกิดขึ้นด้วย เป็นการป้องกันและรักษาป่า ลักษณะการทำไร่ของชาวม้งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นคอยชัน มีที่ราบบ้าง แต่เดิมการทำไร่จะเป็นลักษณะการทำไร่หมุนเวียน คือปลูกพืชหลายชนิดและเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกหมุนเวียนกันไป เป็นการรักษาดินและความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่ปัจจุบันจะเป็นการทำไร่ในลักษณะของการปลูกอยู่ที่เดิม ทำให้ความอุดมสมบูรณ์และคุณภาพของดินนั้นเริ่มลดลง จึงจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยและสารบำรุงดินเพิ่มขึ้น เช่น จีวีวี จีไค่ ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ

ก่อนการปลูกพืชจะต้องพิจารณาไม้และเถาวัลย์ที่เกาะตามกิ่งไม้ก่อนว่าเป็นประเภทใด และพื้นที่บริเวณนั้นสมควรจะปลูกพืชชนิดใด ส่วนไม้ที่จะนำมาสร้างบ้านเรือนนั้น สมัยก่อนสามารถตัดออกมาจากป่าได้เลย แต่ปัจจุบันเพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ จึงได้มีการแบ่งเขตป่าออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นป่าไม้ที่สามารถตัดนำออกมาใช้ประโยชน์ได้ ส่วนที่ 2 เป็น ป่าไม้ที่ไม่สามารถตัดได้เลย ต้องมีการควบคุมดูแลร่วมกันหากต้องการใช้จะต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการก่อน

ปัจจุบันคุณภาพของดินในพื้นที่ทำไร่ ทำสวน เริ่มมีคุณภาพลดลง จึงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเริ่มลดลงเช่นกัน ชาวม้งจึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพเข้ามาช่วยในการบำรุงดิน จากการส่งเสริมของเกษตรอำเภอ (สัมภาษณ์นายจี แซ่ซ่ง, 20 ธ.ค 2546)

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ชาวม้งเกือบทุกคนจะมีความรักและหวงแหนธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในอดีตนั้นก่อนที่จะทำแนวกันไฟอย่างเช่นปัจจุบัน เกิดไฟไหม้ป่า ทำลายพื้นที่ป่าและความอุดมสมบูรณ์ลงไปมาก อีกทั้งทำลายพืชผลที่ปลูกไว้ ทำให้ชาวม้งให้ความสนใจดูแลและร่วมมือกันสร้างแนวกันไฟขึ้น เป็นระยะทางเริ่มจาก 4 กิโลเมตร จนถึงปัจจุบันมี 8 กิโลเมตร เพื่อให้สามารถป้องกันไฟป่าที่เกิดขึ้นได้และรักษาป่าไม้ไว้ได้ แต่ชาวม้งเองก็ยังไม่ได้มีการปลูกป่าเพื่อทดแทนป่าไม้ที่ได้ตัดออกไปเพื่อทำไร่ ทำสวน และตัดมาสร้างบ้านเรือนแต่อย่างใด มีเพียงการทำแบบง่าย ๆ คือ เมื่อเข้าไปในป่าก็ตัดกิ่งไม้ที่ปลูกง่าย ๆ เช่น ต้นโพธิ์ ต้นไทร มาฝังไว้ในดินแล้วให้เจริญเติบโตเองตามธรรมชาติเท่านั้น การตัดไม้การใช้ประโยชน์ในปัจจุบันนี้จะตัดเท่าที่จำเป็นต้องใช้ หรือใครจะมา

แผ้วถางเพื่อขยายพื้นที่ทำกินก็ไม่ได้เช่นกัน พื้นที่ทำกินของชาวม้งมีเท่าใดก็จะมีเท่านั้น ไม่มีการขอเพิ่มนอกจากจะหาซื้อตนเอง พื้นที่ที่มากขึ้นขึ้นอยู่กับบรรพบุรุษของตนเองได้จับจองไว้

ปัจจุบันการใช้สารเคมียังคงมีในการปลูกพืชบางชนิด เช่น ผักต่างๆ และดอกเยอบีร่า ทำให้เกิดผลกระทบตามมาคือ เกิดมลพิษและเป็นอันตรายต่อผู้ใช้และเป็นสารตกค้างติดไปยังพืชผลที่ส่งขายไปยังผู้บริโภค ชาวม้งจึงเริ่มหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพตามคำแนะนำของเกษตรอำเภอ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการดำรงชีวิตและการประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ

หัตถกรรมชาวเขา การทำผ้าลายตัด การเขียนผ้าด้วยขี้ผึ้ง การผลิตผ้าใยกันซง การยักหน้าไม้เพื่อล่าสัตว์ การปลูกพืชผลต่างๆ เช่น ดอกเยอบีร่า ซาโยเต้และพืชผลอื่น ๆ การดำข้าว ไร่ข้าว การประกอบอาหารของชาวม้งโดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ (สัมภาษณ์นายจี แซ่ซัง, 20 ธ.ค. 2546)

ภาพที่ 4.11 การผลิตผ้าใยกันซงของชาวม้งบ้านผานกกก

ที่มา : พิพิธภัณฑหัตถกรรมม้งของหมู่บ้านผานกกก

วันที่ 21 ธ.ค. 2546

ภาพที่ 4.12 “หน้าไม้” อาวุธคู่กายของชายม้ง
ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก วันที่ 21 พ.ย. 2547

ภาพที่ 4.13 หญิงชาวม้งกำลังเย็บปักเสื้อผ้าเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
ที่มา : หมู่บ้านม้งผานกกก วันที่ 20 ธ.ค. 2546

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ทางด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ม้งผานกก

จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบจุดแข็งของหมู่บ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวม้งเป็นเอกลักษณ์ของชาวม้งที่มีความน่าสนใจ และยากแก่การพบเห็นโดยทั่วไป เป็นสิ่งที่จะสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี อีกทั้งวิถีชีวิตของม้งที่มีความเรียบง่ายผูกพันกับธรรมชาติไม่พึ่งพาเทคโนโลยีและสังคม ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับคนในชุมชนเมือง ความเชื่อและการนับถือสิ่งต่าง ๆ ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้จนถึงปัจจุบัน ลักษณะวิถีชีวิตและการสร้างบ้านเรือนโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งหาได้ยาก รวมทั้งประเพณีบางอย่างที่น่าสนใจ เช่น การแข่งลือเลื่อน หรือปีใหม่ม้ง เป็นสิ่งที่น่าสนใจและ น่าศึกษาเพื่อเป็นความรู้แก่บุคคลในรุ่นต่อไป

2. ความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามของธรรมชาติในหมู่บ้านม้งผานกก เป็นจุดดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ด้วยสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม มีภูเขาเรียงราย สลับซับซ้อน ปกคลุมด้วยต้นไม้และพืชพันธุ์ธรรมาชาตินานาชนิด ภูมิอากาศที่เย็นสบายตลอดปี ไร้มลภาวะที่เป็นพิษ เหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อศึกษาความรู้ทางธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง

3. การคมนาคมและการเข้าถึงหมู่บ้านมีความสะดวกสบาย เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพถนนเข้าหมู่บ้านมีสภาพดี ส่งผลให้การเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านผานกกมีความสะดวกสบายตลอดทั้งปี นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก จึงเป็นจุดแข็งอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในหมู่บ้านทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

4. สาธารณูปโภคที่จำเป็น เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา มีอย่างครบครัน ก่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือพักอาศัยร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจและต้องการเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.14 ลักษณะถนนทางเข้าหมู่บ้านผานกกก

ที่มา : ถนนทางเข้าหมู่บ้านผานกกก วันที่ 20 ก.ย 2546

5. ความมีมิตรไมตรีของชาวม้ง ชาวม้งจะมีลักษณะนิสัยที่รักสันโดษ มีมิตรไมตรีต่อผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จึงไม่เคยเกิดเหตุการณ์ที่ร้ายแรงและก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่ผู้ใด ชาวม้งจะมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยิ้มแย้ม ทักทายนักท่องเที่ยวตลอดเวลา มีการพูดคุยกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรจึงทำให้นักท่องเที่ยวที่ได้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจในความเป็นชาวม้งและความเป็นมิตรของชาวม้งเป็นอย่างมาก

จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้านพบจุดอ่อนของหมู่บ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรม

1.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตบางอย่างของชาวม้ง เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้รถมอเตอร์ไซด์ รถยนต์ปิกอัพ และการมีโทรทัศน์เกือบทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้าน ทำให้เอกลักษณ์ความเป็นม้งเปลี่ยนแปลงไปจากการที่ม้งรับเอาวัฒนธรรมชาวพื้นราบไปใช้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการโทรคมนาคมมีความเจริญอย่างรวดเร็ว ชาวม้งมีการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการติดต่อสื่อสาร ทำให้

ความเป็นเอกลักษณ์ของม้งในบางส่วนของชาติหายไปบางครั้งอาจไม่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว และเกิดการไม่ประทับใจในการท่องเที่ยวเท่าที่ควร

1.2 นับตั้งแต่ความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ความเจริญทางจิตใจ ของชาวบ้านลดลง คือ ขาดความมีน้ำใจในหมู่คณะ จิตใจเสื่อมถอย ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ลดลง แก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากินมากขึ้น อีกทั้งมีการเลียนแบบวัฒนธรรมของชาวพื้นราบ และชาวต่างชาติมากขึ้น พบเห็นในส่วนของวัยรุ่นที่แต่งกายตามแบบต่างชาติ การย้อมสีผม นุ่งสั้น สายเดี่ยว การจับมือถือแขนของวัยรุ่นหรือพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่างๆ ที่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณี คั้งเดิมของชนเผ่า

2. ด้านชุมชน

2.1 ชุมชนไม่เข้มแข็ง จากการที่ชาวม้งในหมู่บ้านแบ่งแยกเป็นแซ่หลายแซ่ แต่ละแซ่ก็จะมีการนับถือและความเชื่อที่แตกต่างกัน อีกทั้งการขาดความสามัคคีของคนในหมู่บ้านทำให้กิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จัดทำขึ้นในแต่ละครั้งไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

2.2 ความเต็มใจที่จะให้เกิดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังเป็นที่ถกเถียงและเป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอยู่ในขณะนี้ คือชาวบ้านจะแบ่งออกเป็นหลายฝ่ายหลายความคิดเห็น บ้างก็เห็นด้วยและเต็มใจ และบางส่วนก็นิ่งเฉยไม่สนใจ คณะกรรมการหมู่บ้านจึงไม่สามารถ จัดการสิ่งใดลงไปได้ และไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านอย่างเต็มที่ จึงทำให้การพัฒนาการ ท่องเที่ยวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งความคิดเห็นของชาวบ้านได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งทางคณะกรรมการของหมู่บ้านได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความต้องการของชาวบ้านใน เรื่องการท่องเที่ยว ผลที่ได้คือ กลุ่มที่เห็นว่าทำแล้วดี มีประมาณ 40 % กลุ่มที่จะทำอย่างไรก็ได้ มี ประมาณ 40% เช่นกัน กลุ่มที่ 3 เห็นว่าไม่เต็มใจให้เกิดการท่องเที่ยว มีประมาณ 10 % และกลุ่ม สุดท้ายคือ เห็นด้วย แต่ไม่ร่วมมือในการปฏิบัติต่าง ๆ จำนวน 10% ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มที่ต้องการ และเต็มใจให้เกิดการท่องเที่ยว คือกลุ่มชาวบ้านที่ขายของให้แก่แก่นักท่องเที่ยว และกลุ่มอื่น ๆ นั้นจะ เป็นชาวบ้านที่ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเลย ทำให้ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมมือใน การจัดการการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง และพบปัญหาหลายประการที่เกิดขึ้น คือ กลุ่มคนที่มีความ เต็มใจที่จะให้เกิดการท่องเที่ยว ต้องการที่จะให้ความร่วมมือ แต่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีความรู้ในการ จัดการการท่องเที่ยวเลย จึงทำให้โครงการต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นมานั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งโครงการต่าง ๆ ที่เคยจัดทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จเกิดจากชาวบ้านไม่ได้รับผลประโยชน์ ในช่วงแรก ๆ ที่จัดทำ จึงไม่มีแรงจูงใจในการร่วมมือในครั้งต่อไป

2.3 ผู้นำชุมชนขาดความเข้มแข็งไม่มีความสามารถในการตัดสินใจที่เด็ดขาดและรวดเร็วในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว บางกิจกรรมและบางโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเกิดความล่าช้าและไม่ประสบความสำเร็จ

2.4 ชาวบ้านขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องในหมู่บ้าน แม้กระทั่งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเองก็ยังขาดความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงทำให้การท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังคงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระบบและไม่เป็นรูปแบบที่ถูกต้องและยั่งยืน ในขณะที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามาสนับสนุน โดยเฉพาะศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งดูแลชาวเขาโดยตรงนั้นได้ส่งเสริมสนับสนุนโดยการส่งให้คณะกรรมการหมู่บ้านไปดูงานการท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ เช่นหมู่บ้านแม่กำปอง แต่ผลงานที่ออกมาก็ยังไม่น่าพึงพอใจเท่าใดนัก

2.5 คนในชุมชนไม่มีความสนใจในการท่องเที่ยวเนื่องมาจากการมีรายได้น้อย ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน จากการสอบถามชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า การท่องเที่ยวมิได้สร้างรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตให้แก่ตน จึงไม่เห็นความสำคัญ

2.6 ชาวบ้านไม่มีเวลาทำกิจกรรมและทำการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เนื่องจากติดภารกิจการทำงานในช่วงกลางวัน การประชุมทุกครั้งจึงต้องจัดขึ้นในช่วงกลางคืน หน่วยงานหลายหน่วยงานไม่สะดวกในการเข้าร่วมประชุม จึงทำให้การปรึกษาหารือไม่เป็นผลและเกิดการล่าช้า (สัมภาษณ์คุณปทุมพร ทะสุใจ, 22 ก.ค 2547)

2.7 สินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายมีราคาแพง และสินค้าส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่ได้ผลิตขึ้นเอง ทำให้ความประทับใจในการท่องเที่ยวมีน้อยลง(สัมภาษณ์ไกด์นำเที่ยว, 12 ส.ค 2547)

2.8 ชาวบ้านที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว มีความกระตือรือร้นในการขายสินค้านักเกินไป นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจ (สัมภาษณ์ไกด์นำเที่ยว, 12 ส.ค.2547)

2.9 ขาดแคลนห้องน้ำสะอาดไว้บริการนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนทำให้เกิดความไม่ประทับใจ (สัมภาษณ์ไกด์นำเที่ยว, 12 ส.ค 2547)

3. ด้านสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน

3.1 ความสกปรกของชุมชน บริเวณหมู่บ้านมีความสกปรก มีขยะทิ้งเรี่ยราดทั่วไปในหมู่บ้านและบริเวณตัวบ้าน ทำให้ไม่สวยงามและไม่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาเยือนรวมทั้งความไม่เป็นระเบียบของชุมชน มีเศษไม้ เศษสิ่งของต่าง ๆ คูะกะกะ และทำให้ ชุมชนดูมีสภาพเสื่อมโทรม ไม่น่ามองเท่าใดนัก

3.2 พื้นที่บริเวณหมู่บ้านมีความคับแคบ ไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและเต็มที่ อีกทั้งไม่สามารถขยายขอบเขตของหมู่บ้านได้ เนื่องจากเป็นภูเขาที่สูงชัน ลำบากในการปรับพื้นที่และไม่มียงบประมาณสนับสนุนในส่วนนี้

3.3 เกิดการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ในบางช่วง โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนทำให้เกิดความไม่สะดวกสบายในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว(สัมภาษณ์นายจี แซ่ซัง, 16 พ.ย 2546)

3.4 บริเวณหมู่บ้านไม่มีจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถชมวิวที่สวยงามและสามารถมองเห็นธรรมชาติโดยรอบได้อย่างสะดวกสบาย เนื่องจากสภาพหมู่บ้านเป็นพื้นที่ลาดชันรอบด้าน ทิวทัศน์โดยรอบเป็นเพียงแต่สภาพป่าเขาเท่านั้นยังไม่เป็นจุดดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเท่าใดนัก

3.5 ถนนทางเข้าหมู่บ้านมีความคับแคบและสูงชัน อาจเป็นการไม่สะดวกสำหรับรถโดยสารหรือรถบัสขนาดใหญ่ของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านและอาจเกิดอันตรายได้หากไม่ชำนาญทาง

3.6 ลักษณะของหมู่บ้านเป็นทางตันไม่สามารถผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่อื่น ได้นอกจากเที่ยวชมเขาหมู่บ้านอื่นเท่านั้น นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปต้องย้อนกลับออกมายังทางเข้า แล้วจึงจะสามารถเดินทางต่อไปยังแหล่งอื่นๆได้ทำให้ไม่เป็นที่น่าสนใจในการเดินทางเข้ามาเที่ยวชมเท่าใดนัก เนื่องจากทำให้เสียเวลาในการเดินทาง

3.7 ไม่มีศูนย์บริการเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับหมู่บ้าน จึงทำให้ขาดความน่าสนใจในการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวไม่ได้รับประโยชน์จากการเดินทางมาท่องเที่ยวเท่าที่ควร

3.8 พิพธิภคณ์ของหมู่บ้านที่จัดทำขึ้น ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างจะเสื่อมโทรมขาดความน่าสนใจ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดโชว์มีความเก่าและผุพัง ทำให้ไม่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าชม

4. ด้านอื่น ๆ

4.1 ขาดป้ายสื่อแสดงความหมายและบอกเส้นทางการท่องเที่ยวตามระยะทางตั้งก่อนถึงหมู่บ้านและภายในหมู่บ้าน

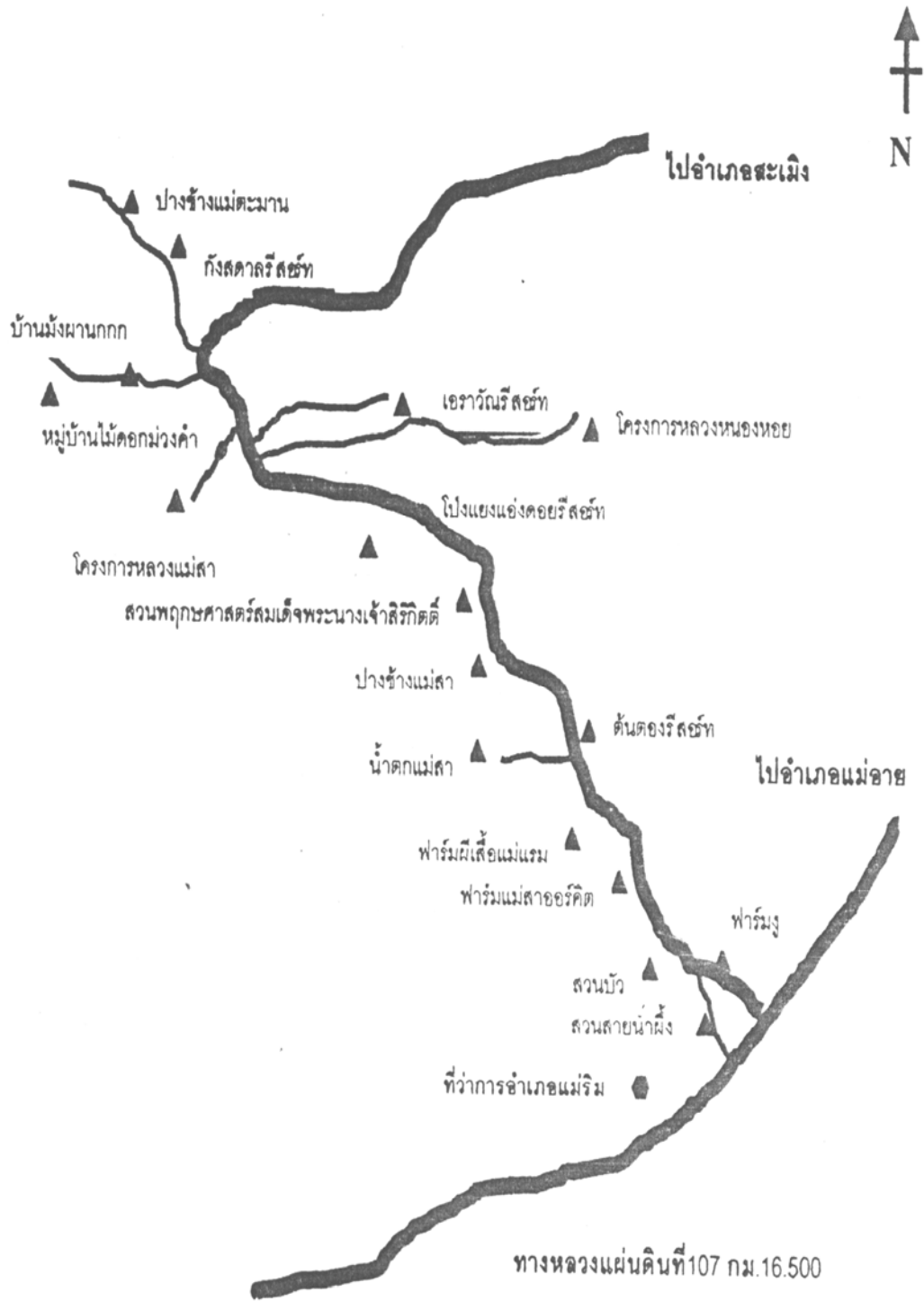
4.2 ขาดการจัดการในเรื่องส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

โอกาสทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบโอกาสของหมู่บ้านในการที่จะได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ปัจจุบันนักท่องเที่ยวได้เริ่มหันมาสนใจท่องเที่ยววิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่ามากขึ้น จากการสอบถามผู้ใหญ่บ้าน พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และโดยส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันกับชาวบ้าน มีการพูดคุยซักถามและเป็นมิตรไมตรีกับชาวบ้านเป็นอย่างดี มีการซักถาม เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ในบางครั้งมีการบริจาคเงิน และการซื้อสินค้าจากชาวบ้านเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก อาจมีปัญหาบ้างในส่วนของภาษาที่ยังไม่เป็นที่เข้าใจกันระหว่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติดกับชาวบ้านและการแต่งกายของนักท่องเที่ยว ซึ่งบางครั้งอาจจะขัดกับวัฒนธรรมของชาวบ้าน แต่โดยทั่วไปแล้วถือว่าความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านอยู่ในระดับดีซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต

2. พื้นที่ของหมู่บ้านผานกกกสามารถเชื่อมต่อไปยังหมู่บ้านม้งหมู่บ้านอื่นๆ ได้อีกด้วย คือ ทิศเหนือติดต่อกับบ้านม่วงคำ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมสวนไม้ตัดดอก สวนพริกหวาน สวนผักต่างๆ ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านม้งแม่สาใหม่ สามารถเดินเท้าได้ซึ่งเป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร ทิศใต้ติดต่อกับบ้านหนองแหะระยะห่าง 4 กิโลเมตรเพื่อเที่ยวชมปางช้างโป่งแยงได้ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับบ้านม้งคอยปุย ระยะห่างประมาณ 9 กิโลเมตร สามารถเดินเท้าและใช้รถมอเตอร์ไซด์ได้ อีกทั้งสามารถชมผาช่อง ผากล่อง ซึ่งเป็นเส้นทางตำนานขบวนเดินทางของขุนหลวงวิรังคะ ซึ่งมีระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตรจากหมู่บ้านอีกด้วยและในเส้นทางการท่องเที่ยวถนนสายแม่ริม-สะเมิงซึ่งเป็นเส้นทางเดียวกันนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวอยู่หลายแห่ง เช่น น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา ฟาร์มผีเสื้อ ฟาร์มงู สวนพฤกษศาสตร์ฯ และสถานที่อื่นๆ อีกมากมาย ทำให้เป็นโอกาสที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านมีจำนวนมากขึ้น (ดูภาพที่ 4.15)

ภาพที่ 4.15 แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางแมริม - สะเมิง

ที่มา : เดชา โด้งสูงเนิน, 2543: 46

3. ผู้ประกอบการนำเที่ยวหรือไกด์นำเที่ยวให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องและความสัมพันธ์ระหว่างไกด์นำเที่ยวกับชาวบ้านอยู่ในระดับที่ดี ไกด์ส่วนใหญ่จะมีความเป็นมิตรและเห็นอกเห็นใจชาวบ้าน มีการอธิบายข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบเป็นอย่างดีมีการสนทนาซักถามพูดคุยกับชาวบ้านอย่างเป็นกันเอง มีมิตรไมตรีที่ดีกับชาวบ้าน ช่วยสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าและบริการสิ่งของเงินทองแก่ชาวบ้านเป็นอย่างดี ประกอบกับผู้ประกอบการนำเที่ยวมีนโยบายในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าและเพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมสู่สายตานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจและเนื่องจากหมู่บ้านมีผานกกกแห่งนี้อยู่ในเขตอำเภอซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่หลายแห่งและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจึงทำให้สามารถจัดรายการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยการรวมการนำเที่ยวชาวเขาเผ่าม้งในรายการนำเที่ยวด้วย

4. นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวและนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเขาของหน่วยงานราชการต่างๆ ส่งผลให้เกิดโอกาสที่หมู่บ้านจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนและนโยบายด้านต่าง ๆ มีดังนี้

4.1 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานประจำปีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่, 2546) ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการให้บริการประสานการพัฒนาสังคมและสวัสดิการแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ชำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ครอบครัว ชุมชนมั่นคงและพึ่งตนเองได้ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายภาค โดยเสริมสร้างความรู้ ความสามารถขององค์กรชุมชน ให้สามารถปฏิบัติและประสานภารกิจด้านพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ ส่งเสริมและเชื่อมเครือข่ายได้

การจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (แผนงานประจำปีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่, 2547) หน่วยงานไม่มีการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง จะเป็นลักษณะของการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งรวมอยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ซึ่งในปีงบประมาณ 2547 นี้ มีการจัดทำแผนเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนและท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการและพัฒนาสังคม ทางหน่วยงานมีความพร้อมพอสมควรในเรื่องของงบประมาณที่จะใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากได้รับงบประมาณ

สนับสนุนจากธนาคารโลก (World Bank) จากงบประมาณดังกล่าวได้นำไปจัดทำโครงการหลายๆ โครงการเช่น การจัดสร้างบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จัดสร้างศูนย์วัฒนธรรม การอบรมการท่องเที่ยวแก่คณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน หรือการจ้างวิทยากรเพื่อเข้ามา สอนวิธีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและโครงการต่อไป เช่น การอบรมวิธีการบรรจุ หีบ ห่อผลิตภัณฑ์ และทางหน่วยงานได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าไปดูแล ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ ชาวบ้านในทุกๆเรื่อง มีการเข้าร่วมประชุมและทำประชาคมของหมู่บ้านตลอดเวลา เพื่อให้ คำปรึกษาและคำแนะนำในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวและเรื่องทั่วไปอีกทั้งเป็น ผู้ประสานงานการท่องเที่ยวกับหน่วยงานอื่น แนะนำแนวทางการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ คือ การ พัฒนาผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยพยายามส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีเศรษฐกิจที่พอเพียง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นปัญหาของสังคม วิธีการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การพยายามกระตุ้นให้ชาวบ้านตื่นตัว เรื่องการท่องเที่ยว จัดเวทีชาวบ้านเพื่อพูดคุย ปรึกษากันอย่างจริงจัง เพื่อการประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวแก่บริษัททัวร์และสมาคมการท่องเที่ยวต่างๆ พยายามปรับระบบการจัดการการท่องเที่ยว ให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น(สัมภาษณ์คุณปัทมพร ทะสุใจ,22 ก.ค 2547)

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง (รายงานประจำปี องค์การบริหารส่วน ตำบลโป่งแยง, 2546)ซึ่งมีนโยบายและวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือเพื่อ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่าม้งให้คงอยู่อย่างยาวนาน พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้การ ท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เป็นที่รู้จักและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ โดยส่งเสริมการจัด อบรมมัคคุเทศก์ให้มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตระหนักถึงความสำคัญของ ธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP) เพื่อ ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง โดยชุมชนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มและคิดค้น โครงการหรือสิ่งที่ ต้องการทำให้ ส่งเสริมการท่องเที่ยว แล้วจึงนำเสนอเรื่องแก่หน่วยงานเพื่อจะทำการจัดสรร งบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

นโยบายอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขานอกจากนโยบาย ด้านการท่องเที่ยว คือ นโยบายการดูแลด้านสาธารณสุข สุขภาพความปลอดภัย ความ สะอาดของชุมชน นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการ เดินทาง การติดต่อสื่อสารและความเป็นอยู่ของชุมชน อีกทั้งนโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ ต่างๆ เช่น การปลูกข้าวนาดำ ข้าวไร่ เป็นต้น ซึ่งกระทำเช่นเดียวกับการพัฒนาชุมชนพื้นราบ

ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงเองจะเป็นผู้ที่ให้ทุนหรืองบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวแก่ชุมชน หากแต่ชุมชนนั้นจะต้องเป็นผู้คิดริเริ่มในการจัดทำโครงการต่างๆเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว มีการร่วมทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน การติดต่อบริษัททัวร์ การฝึกอบรมไกด์นำเที่ยวในพื้นที่ การร่วมทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน (สัมภาษณ์คุณสมชิต กันทะจา, 19 มิ.ย 2547)

4.3 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (รายงานประจำปีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546) นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ.2540 –2546 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คือ

นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในหมู่บ้านม้งผานกกก การส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านม้งผานกกกที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะมุ่งเน้นในส่วนของการส่งเสริมการจัดทำบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว(Home Stay) ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นความเป็นไปได้ที่หมู่บ้านจะสามารถจัดทำขึ้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มีนักท่องเที่ยวขึ้นมาพักเป็นระยะๆแต่ในส่วนของพัฒนาหรือจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในส่วนอื่นๆ นั้นยังไม่มี ซึ่งในส่วนนี้น่าจะเป็นส่วนของความคิดริเริ่มของชาวบ้านเองที่จะคิดค้น โครงการขึ้น แล้วนำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยสนับสนุนในส่วนของงบประมาณมากกว่า แต่ที่ผ่านมาชาวบ้านเองก็ยังคงไม่มีความคืบหน้าใดใดเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงทำให้การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวยังไม่เป็นผลสำเร็จ

ต่อมาหลังจากวันที่ 9 ต.ค. 2545 มีการปฏิรูปบทบาทการทำงานของระบบราชการ จึงทำให้บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเปลี่ยนไป จากการที่มีหน้าที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น กลายเป็นมีบทบาทหน้าที่แค่เพียงการตลาด โฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว นำสื่อมวลชน ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว ไกด์นำเที่ยวเข้าไปสำรวจพื้นที่แล้วนำไปเสนอขายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเท่านั้น จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนอื่นๆ ไม่ขึ้นตรงต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่เป็นการขึ้นตรงต่อปลัดกระทรวง สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลโดยตรง มิใช่รัฐวิสาหกิจดังเช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สัมภาษณ์คุณผ่องพรรณ พิทักษอง, 22 ส.ค 2547)

การจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จากอดีตที่ผ่านมาชาวบ้านม้งผานกกกเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้เคยร้องขอในส่วนของงบประมาณให้เข้ามาช่วยสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเองเห็นว่าหมู่บ้านมีสาธารณูปโภคที่ครบครันทั้งไฟฟ้า น้ำประปา หรือแม้กระทั่งการเดินทางที่มีความสะดวกสบายไม่จำเป็นต้องทำการปรับปรุงมากขึ้นกว่านี้ มิฉะนั้นแล้วความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งและ

วิถีชีวิตของชาวเขาจะเปลี่ยนแปลงไป และหลังจากการปฏิรูประบอบราชการทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีบทบาทต่อแหล่งท่องเที่ยวและหมู่บ้านม้งผานกกกแค่เพียงเป็นผู้ทำการตลาดโฆษณา ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เท่านั้น ซึ่งมีวิธีการทำการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มี 4 วิธีการดังนี้ คือ

1. การเสนอขายแหล่งท่องเที่ยวโดยการจัดแสดงการท่องเที่ยวยังต่างประเทศตามงานต่าง ๆ
2. การประชาสัมพันธ์โดยการเชิญสื่อมวลชน ผู้ประกอบการนำเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ไปสำรวจยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ
3. การโฆษณาตามสื่อท้องถิ่นและสื่อส่วนกลาง เช่น ราชการวิทยุ หนังสือนิตยสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ
4. การใช้อุปกรณ์สื่อ เช่น แผ่นพับ

การทำการตลาดในแต่ละครั้งนั้นจะทำในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวก่อนและประชาสัมพันธ์ร่วมกันมิได้แยกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวใดแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง แล้วจึงทำในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เป็นลำดับต่อไปโดยใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในส่วนของการโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวไปยังสื่อมวลชน ผู้ประกอบการนำเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และมีงบประมาณในการอบรมหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลเพื่อเข้าไปพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรง

ในส่วนของบุคลากรของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีความพร้อมและมีศักยภาพในการทำการตลาดเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี อีกทั้งมีการฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง มีการเดินทางไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวยังต่างประเทศบ่อยครั้ง และผลงานที่ได้ก็นั้นประสบความสำเร็จตลอดมา มีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดงานต่าง ๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ของชาวม้ง และการนำสื่อมวลชนต่างๆ เข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ มีการปรึกษาหารือร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ ในเรื่องความสวยงามของสถานที่ การรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานโดยตรงนั้นไม่มี ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความวิตกกังวลของหน่วยงานในเรื่องของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่ง

ห้องเที่ยวซึ่งหากหน่วยงานโฆษณาประชาสัมพันธ์มากเกินไป เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวมากเกินไป อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสียหายได้

ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงจำเป็นต้องทราบดีถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ (สัมภาษณ์คุณพงษ์พรหมพิทักษ์ทอง, 22 ส.ค. 2547)

4.4 ที่ว่าการอำเภอแม่ริม

นโยบายและวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอแม่ริมนั้น เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีนโยบายอย่างกว้างๆ มาให้เพื่ออำเภอนำไปปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป เนื่องจากในเขตอำเภอแม่ริมมีการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและได้รับความสนใจ มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง จึงใช้วิธีการส่งเสริมโดยให้ท้องถิ่นดูแลแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ตนให้ดูดีและสวยงาม มีความปลอดภัย ท้องถิ่นในที่นี้คือองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเน้นให้ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านนั้นๆ เนื่องจากอำเภอแม่ริมมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีหลายลักษณะ องค์กรที่ดูแลก็จะแตกต่างกัน บางแห่งมีองค์กรเอกชนดูแลอยู่และบางแห่งก็เป็นส่วนราชการดูแล จึงทำให้หน้าที่ของอำเภอเป็นผู้ให้นโยบายกว้างๆในการให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแล โดยเฉพาะในการท่องเที่ยวของชาวบ้านนั้น ต้องการให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของพื้นที่อย่างแท้จริง มีการให้อิสระในทางปฏิบัติ ให้ชาวบ้านมีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด ในการจัดการและจัดระบบการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมมากที่สุด เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในหมู่บ้าน โดยการให้ท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบลดูแลในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยว (สัมภาษณ์คุณพงษ์ศักดิ์ ว่างเสมอ, 11 ส.ค. 2547)

5. การคมนาคมขนส่งและการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้รับงบประมาณและการสนับสนุนเพื่อสร้างถนนทางเข้าหมู่บ้านจากหน่วยงาน องค์กรการบริหารส่วนตำบล ไปงแยง ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการนำเที่ยวเดินทางเข้ามาได้สะดวกสบาย เป็นโอกาสที่จะได้รับนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น

อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบว่าอุปสรรคของหมู่บ้านในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวมีดังนี้

1. จากการสังเกตของผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านพบว่าผู้ประกอบการท่องเที่ยว

บางส่วนไม่สนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน กลับมุ่งเน้นแต่ผลประโยชน์ของตน แต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ชาวบ้านไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวและถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวเหล่านี้มาเป็นเวลานาน อีกทั้งไม่มีการสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ที่ชาวบ้านจัดทำขึ้นและขอความร่วมมือ ทำให้การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่ประสบความสำเร็จ

2. ปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มีดังนี้

2.1 อำเภอไม่มีงบประมาณโดยตรงในการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีเพียงงบประมาณโดยรวม เพื่อพัฒนาชุมชนเท่านั้น อีกทั้งไม่มีการแบ่งแยกฝ่ายงานการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะของบุคลากรในอำเภอ จะเป็นการร่วมกันทำงานเป็นครั้งคราวเท่านั้น จึงทำให้ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านนี้โดยเฉพาะ ไม่มีการฝึกอบรมและปรับปรุงคุณภาพการทำงานในด้านนี้ (สัมภาษณ์คุณพงษ์ศักดิ์ วังเสมอ, 11 ส.ค. 2547)

2.2 โดยปกติแล้ว ชาวบ้านจะมีการทำประชาคมหมู่บ้านอยู่แล้ว มีการปรึกษากันภายในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการเชิญเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็น แต่การประสานงานในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นระหว่างหน่วยงานกับชุมชนยังไม่เป็นที่พอใจ เนื่องจากชาวบ้านยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือและยอมสละเวลาในการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากในช่วงแรกอาจจะยังไม่ได้รับผลตอบแทน จึงทำให้ชาวบ้านไม่มีความสนใจเท่าที่ควร อีกทั้งการขาดบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างจริงจังอีกด้วย ขาดผู้ประสานงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชาวบ้าน เนื่องจากหน่วยงานเองไม่มีเวลามากเพียงพอที่จะเข้ามาดูแลเรื่องการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่

ในส่วนองโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ในขั้นของการพูดคุยปรึกษากันนั้นเป็นไปได้ด้วยดี ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันดี แต่ในขั้นตอนของการปฏิบัติงานจริง ๆ นั้นกลับกลายเป็นมีปัญหาดังกล่าวก่อเกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงมีความคิดเห็นว่า โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว นั้นควรจะมาจากความคิดของชาวบ้านเองมากกว่าที่จะให้หน่วยงานเข้าไปเป็นผู้คิดและจัดการโครงการต่างๆควรจะมาจากชาวบ้านเองหน่วยงานเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านอื่นๆ เท่านั้น เช่น กรณีปัญหาความคับแคบของสถานที่ในการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมชาวบ้านต้องเป็นผู้คิดค้นวิธีการแก้ปัญหาเอง มิใช่ให้หน่วยงานเข้ามาแก้ปัญหาโดยการซื้อที่ดินเพื่อจัดทำ

งบประมาณส่วนใหญ่ที่เข้ามาในหน่วยงานจะเน้นการส่งเสริมชาวเขา เนื่องจากชาวเขาจะมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม งบประมาณที่ได้มานั้นยังได้ไม่เต็มที่และไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน ซึ่งงบประมาณที่ทางหน่วยงานได้มานั้นจะต้องนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในทุกๆด้าน จึงทำให้งบประมาณที่จะนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะนั้นยังมีไม่เต็มที่และไม่เพียงพอเท่าที่ควร ซึ่งในบางครั้งจะต้องทำงานร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)และได้รับงบประมาณสนับสนุนบ้างแต่ก็ยังไม่มากนัก และลักษณะการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้น ไม่ได้มีการแบ่งแยกเป็นฝ่ายงานเฉพาะการท่องเที่ยว หากยังคงเป็นการทำงานที่ช่วยกันทำ เมื่อมีโครงการใดโครงการหนึ่งเกิดขึ้นมาก็จะร่วมกันปฏิบัติในขณะระยะเวลานั้น หากเสร็จสิ้นก็จะกลับสู่การทำงานปกติ ไม่มีการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องเท่าที่ควร และสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงเองก็ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับปานกลางไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีการศึกษามาในแขนงนี้และขาดการศึกษาและอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวโดยตรง รวมทั้งภาระงานที่สมาชิกของหน่วยงานจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานนั้นมีอยู่ 3 ส่วน คือ ส่วนปลัด ส่วนคลัง และส่วนช่าง ซึ่งเป็นภารกิจที่หนักพอสมควร จึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาในส่วนของการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่มากนัก และประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดบุคลากรในหน่วยงาน (สัมภาษณ์คุณสมชิต กันทะจา, 11 ส.ค 2547)

ศักยภาพและความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงนั้นยังไม่เต็มที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังนี้

2.2.1 งบประมาณที่ได้จากการจัดสรรนั้น ยังมีจำนวนที่น้อยและไม่เพียงพอที่จะพัฒนาชุมชนในทุกๆด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากจะต้องแบ่งปีงบประมาณที่ได้นั้นไปยังโครงการต่างๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น จำนวนงบประมาณที่ได้ในแต่ละปีมีเพียงล้านกว่าบาท ยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับงบประมาณที่ให้แก่เทศบาลซึ่งมีถึง 10 – 20 ล้านบาทในแต่ละปี

2.2.2 บุคลากรในหน่วยงานมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่มีอยู่หลายด้านและขาดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานเพื่อพัฒนางานด้านต่างๆ โดยเฉพาะงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.2.3 ไม่มีการแบ่งแยกฝ่ายงาน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ จึงทำให้งานการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังมีปัญหาและบางโครงการไม่ประสบความสำเร็จ

เนื่องจากขาดการประสานงานและติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผลงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร

2.2.4 ขาดผู้ประสานงานระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากหน่วยงานไม่มีเวลามากเพียงพอที่จะติดต่อและประสานงานกับชาวบ้านอย่างเต็มที่ เพราะภารกิจด้านอื่นนั้นมีมาก

2.2.5 ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวาระการทำงาน ทำให้ความคิดเห็นของผู้นำแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเน้นเรื่องการพัฒนาสาธารณูปโภค บางคนเน้นโครงสร้างพื้นฐานจึงทำให้การปฏิบัติงานและการพัฒนาเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องบางงานจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการพัฒนาที่เห็นผลในระยะยาว

2.2.6 ปลัดและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีความคิดเห็นและปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน หากเกิดการขัดแย้งกันแล้ว การปฏิบัติงานก็จะมีปัญหาและไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.2.7 การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นก็ก็เป็นลักษณะขององค์กรใหม่ที่ตอนนี้กำลังลองผิดลองถูกอยู่ จึงทำให้การปฏิบัติงานบางอย่างมีปัญหาและอุปสรรคและไม่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องเรียนรู้อีกมาก (สัมภาษณ์คุณสมชิต กันทะจา, 11 ส.ค 2547)

2.3 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขายังขาดความร่วมมือในส่วนของบุคลากร เนื่องจากบุคลากรที่มีอยู่ไม่มีความรู้และประสบการณ์ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวมากนัก จำเป็นต้องประสานงานและขอความร่วมมือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ เข้ามาช่วยเหลือและแนะนำวิธีการปฏิบัติงาน หากจะให้ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเข้าไปพัฒนาและจัดการแต่เพียงผู้เดียวนั้น การพัฒนาจะไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ จึงจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี (สัมภาษณ์คุณปัทมพร ทะสุใจ, 22 ส.ค 2547)

2.4 อุปสรรคด้านเวลาในการนำเที่ยวภายในหมู่บ้าน เนื่องจากระยะเวลาที่ผู้ประกอบการนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านมีไม่มากนักโดยปกติใช้เวลาประมาณไม่เกิน 30 นาที จึงทำให้การนำเสนอประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวบ้านนั้นจะสั้นเกินไปรูปแบบและกิจกรรมการนำเที่ยวในหมู่บ้านจึงไม่ครบสมบูรณ์เท่าที่ควร ต้องตัดทอนลงไปให้พอเหมาะกับเวลาทำให้ความประทับใจในการท่องเที่ยวมีน้อยลงความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว

กับชาวบ้านเป็นไปอย่างชั่วครู่ชั่วยาม ไม่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้านเท่าที่ควร ไกด์นำเที่ยวชาวมิตรไมตรี ขาดความเห็นอกเห็นใจชาวบ้าน โดยการเร่งรีบอธิบายในลักษณะที่ไม่ค่อยพอใจและไม่เต็มใจ รีบเร่งให้นักท่องเที่ยวกลับโดยใช้อารมณ์ที่ฉุนเฉียว สาเหตุอาจเนื่องมาจากไม่ได้รับผลประโยชน์ใดจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้านก็อาจเป็นได้

2.5 การปฏิรูประบบการบริหารงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขาดความต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาและจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จำเป็นต้องประสานงานและขอความสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหมู่บ้านไปยังสื่อต่าง ๆ ปัจจุบันหน่วยงานยังคงอยู่ระหว่างการปรับระบบการทำงาน ยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่(สัมภาษณ์คุณผ่องพรรณ พิภทอง, 22 ส.ค. 2547)

2.6 ในช่วงฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ทำให้การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีความยากลำบาก อาจทำให้นักท่องเที่ยวลดจำนวนลงในช่วงนี้ (สัมภาษณ์ไกด์นำเที่ยว, 13 ส.ค. 2547)

2.7 ทิวทัศน์ในบางบริเวณแลดูไม่สวยงาม เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านใกล้เคียงมีการทำการเกษตรแบบแปลงพลาสติก ทำให้บดบังทัศนียภาพที่สวยงาม ขาดความเป็นธรรมชาติ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวในหมู่บ้านมี ผานกอก ผู้วิจัยได้ร่วมกับชาวบ้านในการคิดค้นหาแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการ ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรค

1.1 ชาวเมืองในหมู่บ้านควรร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่และเอกลักษณ์ของชนเผ่าแบบดั้งเดิมให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ ทั้งการแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนและวิถีชีวิต การประกอบอาชีพต่าง ๆ

1.2 ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปลูกฝังวัฒนธรรมและความเชื่อแบบดั้งเดิมแก่ลูกหลานชาวเมืองให้มีความรักและหวงแหนในประเพณีวัฒนธรรมของตน มิฉะนั้นสิ่งเหล่านี้อาจสูญหายไป

1.3 สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ให้คนในชุมชนมีความรักสามัคคี และมีความตั้งใจอย่างจริงจังในการพัฒนาการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ที่เหมาะสม โดยการจัดกิจกรรมนำร่องทางการท่องเที่ยวให้ชาวบ้านได้เห็นผลประโยชน์ที่ชัดเจนก่อนการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

1.4 ผู้นำหมู่บ้านควรมีความเข้มแข็ง สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1.5 ทำการอบรมให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่คนในชุมชน เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องและไปในทิศทางเดียวกัน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

1.6 ปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ให้สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชนได้อย่างเหมาะสมและจูงใจให้คนในชุมชนมีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

1.7 ปรับปรุงราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว ไม่ค้ากำไรเกินควร และสินค้าที่จำหน่ายนั้นควรเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นเองในชุมชนมากกว่าเป็นการซื้อมาจำหน่าย ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจมากกว่าที่เป็นอยู่

1.8 ชาวบ้านที่จำหน่ายสินค้าไม่ควรกระตือรือร้นและแสดงความต้องการในการขายสินค้ามากเกินไปเพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจ เบื่อหน่ายในกิจกรรม ควรหันมาเน้นการแสดงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นชาวเขามากกว่าเน้นการจำหน่ายสินค้า

1.9 จัดให้มีการบริการสุขาหรือห้องน้ำที่สะอาดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1.10 ปรับปรุงทำความสะอาดบริเวณบ้านของตนเอง ไม่ควรมีสสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าวางเกะกะ และทำความสะอาดบริเวณหมู่บ้านให้มีความสวยงามน่ามองอยู่เสมอ

1.11 ปรับปรุงส่วนของบริเวณการจัดแสดงให้มีความเหมาะสมและมีความถาวร สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

1.12 ปรับปรุงพิพิธภัณฑน์มั่งให้มีความสวยงามและน่าสนใจมากกว่านี้เนื่องจากปัจจุบันอยู่ในสภาพที่เก่า เสื่อมโทรมไม่น่าสนใจ

1.13 มีการเตรียมน้ำดื่มน้ำใช้ไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อนและในช่วงที่ขาดแคลน เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักในหมู่บ้าน

1.14 จัดทำป้ายสื่อแสดงความหมายและป้ายบอกเส้นทางแก่นักท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกในการเดินทางและส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

1.15 ทำการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหมู่บ้านในทุก ๆ ช่องทางการจำหน่ายเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

1.16 จัดให้มีศูนย์บริการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในหมู่บ้านแก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้าน

1.17 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรทำการประสานความร่วมมือในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านอย่างจริงจัง โดยกำหนดเป็นนโยบายหลักของหน่วยงาน

1.18 ผู้ประกอบการนำเที่ยวควรเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตชนเผ่า และให้ผลตอบแทนทางการท่องเที่ยวแก่คนในชุมชนในทุกกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.19 นโยบายของรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าให้มากขึ้น

1.20 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยว และพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างจริงจัง และควรระดมฝ่ายงานพัฒนาการท่องเที่ยวในโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ด้านนี้โดยตรง เช่น หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาทุกแห่ง

2. แนวทางการพัฒนาจุดแข็งและโอกาส

2.1 ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่า โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนทั่วไป หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2.2 มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ร่วมกับหมู่บ้านชาวเขาหมู่บ้านอื่นๆบริเวณใกล้เคียง และชาวเขาเผ่าอื่นๆ เพื่อดึงดูดความสนใจทางการท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น เช่น การแข่งล่อเลื่อนในวันปีใหม่ม้ง การแข่งขันยิงหน้าไม้ การชุมนุมของชนเผ่าทุกเผ่าในจังหวัด เป็นต้น

2.3 เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ของชนเผ่า เช่น การทอผ้าใยกันซง การเขียนผ้าลายขี้ผึ้ง ผ่านสื่อต่าง ๆ การติดต่อองค์กรธุรกิจ สถาบันการศึกษาเข้ามา ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวเขา

2.4 เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ต่างประเทศ โบปปลิว หรือจัดแสดงสินค้าทางการท่องเที่ยวในงานประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ

2.5 ติดต่อศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมจังหวัดเพื่อประสานงาน การทำแหล่งท่องเที่ยวให้เข้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านม้งผานกก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนร่วมกับชาวบ้านโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้ดังนี้

1. การจัดรายการนำเที่ยว

1.1 รายการนำเที่ยวภายในหมู่บ้านแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1.1.1 รายการนำเที่ยวในแต่ละวันซึ่งใช้เวลาภายในเวลา 30 นาที เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มากับบริษัทนำเที่ยวมีเวลาไม่มากนัก ทำให้การแสดงวัฒนธรรมของชนเผ่ามีเวลาจำกัดเพียง 30 นาที และจัดช่วงเวลาการแสดงออกเป็น 4 ช่วงเวลาในแต่ละวัน คือเวลา 10.00 น., 11.00 น., 13.00 น., 14.00 น. หากนักท่องเที่ยวเดินทางมานอกเวลาการแสดงที่กำหนดก็สามารถท่องเที่ยวได้ตามปกติแต่ไม่มีรายการแสดงเท่านั้น โดยคิดค่าเข้าชมการแสดงในแต่ละช่วงเวลาคนละ 40 บาท ผลตอบแทนให้ไกด์ 20 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน สำหรับค่าเข้าชมสถานที่และวิถีชีวิตชาวบ้านภายในหมู่บ้านโดยไม่ชมการแสดงคนละ 15 บาท โดยไม่จำกัดเวลา รายการแสดงมี ดังนี้ คือ การแสดงการละเล่น เต้นรำ การเป่าแคนของชาวเขา การแสดงวิถีชีวิตของม้ง เช่น การดำข้าว การปักผ้า การเขียนจี๊ผึ่ง หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวเดินชมบริเวณหมู่บ้าน และให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อสินค้าตามอัธยาศัย หากนักท่องเที่ยวคนใดสนใจที่จะถ่ายรูปชูดมมิ่ง ก็สามารถถ่ายได้ โดยคิดค่าชูดคนละ 20 บาท

1.1.2 รายการนำเที่ยว 1 วันเต็ม (One-day trip)

เวลา 9.00 – 10.00 น. กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยชาวบ้านใส่ชุดชาวเมืองทั้งหญิงชายและเด็ก ออกมาต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างยิ้มแย้ม ผู้นำเที่ยวของหมู่บ้านจะเล่าประวัติความเป็นมาของชาวเมือง และประวัติของหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยวและพานักท่องเที่ยวเดินชมรอบ ๆ หมู่บ้าน คู่วิถีชีวิตชาวเมือง ลักษณะการสร้างบ้านเรือน และการประกอบอาชีพของชาวบ้าน

เวลา 10.00 – 11.00 น. นักท่องเที่ยวเดินชมสวนดอกเยอบีร่า ซาโยเต้และพืชผลอื่น ๆ

เวลา 11.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน ชมวิธีการทำอาหารของม้ง

เวลา 13.00 – 16.00 น. ชมวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวเมือง เช่น การผลิตผ้าใยกันซง การเย็บปักผ้า การเขียนจี๊ผึ่ง การยี่งหน้าไม้ การเล่นล้อเลื่อน ลูกข่าง ลูกช่วง ชมพิพิธภัณฑ์ชาวเมือง การดำข้าวและเลือกชมผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าภายในหมู่บ้านตามอัธยาศัย

เวลา 16.00 น. เดินทางกลับ

อัตราค่าบริการท่องเที่ยว

1. ค่าเข้าชมการแสดงชุดละ 1,000 บาท
 2. ค่าอาหาร/คน/มื้อ 100 บาท
- รายการอาหาร (เลือกได้ 4 รายการในหนึ่งมื้อ)
1. ต้มไก่พื้นเมืองสมุนไพร
 2. ยำไก่พื้นเมือง
 3. ไข่เจียวสูตรมั่ง
 4. ยำยอดชาโยเต้ (มะเขือเครือ)
 5. แกงจืดฟักทอง ฟักเขียว มะระ
 6. ผัดยอดมะเขือเครือ
 7. น้ำพริกผักชี
 8. น้ำพริกมะเขือเทศสูตรมั่ง
 9. ต้มยำปลาทับทิมทอด
 10. ไก่ผัดเผ็ดมะเขือเครือ
 11. แกงผักกาดมั่งใส่ไก่พื้นเมือง
 12. ยำยู่ (สมุนไพรมั่ง)
 13. ต้มไก่กระดูกดำใส่พริกไทยดำ
 14. ยำอโว้ วนเส้น
 15. ส้มตำมะเขือเครือ
 16. กระบองมะเขือเครือ ฟักทอง มะละกอ หัวปลี
 17. ผัดฟักทองใส่ไข่

1.1.3 รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

- เวลา 9.00 – 11.00 น. กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยชาวบ้านใส่ชุดชาวมั่งทั้งหญิงชายและเด็ก ออกมาต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างยิ้มแย้ม ผู้นำเที่ยวของหมู่บ้านจะเล่าประวัติความเป็นมาของชาวมั่งและประวัติของหมู่บ้านให้แก่นักท่องเที่ยวและพานักท่องเที่ยวเดินชมรอบๆ หมู่บ้าน คู่วิถีชีวิตชาวบ้าน ลักษณะการสร้างบ้านเรือน และการประกอบอาชีพของชาวบ้าน
- เวลา 11.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน ชมวิธีการทำอาหารของมั่ง
- เวลา 13.00 – 16.00 น. ชมวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวมั่ง เช่น การผลิตผ้าใยกันซง

การเย็บปักผ้า การเขียนจี๊ฟั้ง การยิงหน้าไม้ การเล่นล้อเลื่อน
ลูกข่าง ลูกช่วง ชมพิพิธภัณฑชาวม้ง การดำข้าวและ
เลือกชมผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าภายในหมู่บ้านตามอัยาศัย
เวลา 16.00 – 18.00 น. พักผ่อนและทำภารกิจส่วนตัว พร้อมศึกษาวิถีชีวิตชาวม้ง
หลังเลิกจากการทำงาน

คืนที่ 1

เวลา 18.00 – 22.00 น. รับประทานอาหารเย็นและร่วมกิจกรรมการแสดงในตอน
กลางคืน ซึ่งมีการแสดง คือ เต้นรำของเด็กม้ง การแสดงขอ
ของม้งชาวและม้งลาย การแสดงเป่าแคน เป่าลิ้นทอง
(เครื่องเป่าของชาวม้ง)

เวลา 22.00 น. เข้าที่พักที่จัดเตรียมไว้

วันที่ 2

เวลา 8.00 – 9.00 น. รับประทานอาหารเช้า และศึกษาวิถีชีวิตชาวม้งในยามเช้า

เวลา 9.00 – 11.00 น. นักท่องเที่ยวชมสวนมะเขือเครือ สวนดอกเขือบิระและสวน
พืชผลอื่น ๆ และร่วมกิจกรรมกับชาวม้งที่กำลังทำสวนขณะนั้น
ร่วมกันปลูกต้นไม้ ชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงามรอบ ๆ หมู่บ้าน

เวลา 11.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน ชมวิธีการทำอาหารของม้ง

เวลา 13.00 – 15.00 น. ผู้นำเที่ยวบรรยายเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ของ
ชนเผ่าม้ง

เวลา 15.00 – 16.00 น. นักท่องเที่ยวพักผ่อนและเลือกชมผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าใน
หมู่บ้านตามอัยาศัย และเตรียมตัวเดินทางกลับ

เวลา 16.00 น. เดินทางกลับ

อัตราค่าที่พักและค่าบริการอื่น ๆ

1. ค่าการแสดงชุดละ 1,000 บาทในตอนกลางวัน
2. ค่าการแสดงชุดละ 1,000 บาทในตอนกลางคืน
3. ค่าบำรุงหมู่บ้านคนละ 100 บาท
4. ค่าบ้านพักหลังละ 900 บาท พักได้ 10 คน (มี 1 หลัง)
5. ค่าเดินที่หลังละ 150 บาท (มี 10 หลัง)
6. พักกับชาวบ้าน (Home Stay) คืนละ 100 บาท/คน ครอบครัวยไม่เกิน 3 คน

7. ค่าอาหาร/คน/มื้อ 100 บาท (อาหาร 4 อย่าง)

8. ค่าอาหาร/คน/มื้อ 50 บาท (อาหาร 2 อย่าง)

2. การจัดกิจกรรมด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

2.1 การแต่งกายชุดม้งเพื่อทำการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นการแสดงวัฒนธรรมการแต่งกายที่สวยงามของชนเผ่าซึ่งเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ทำให้ได้เห็นถึงเอกลักษณ์ความเป็นชนเผ่าม้ง ชุดการแต่งกายที่มีความสวยงามแสดงถึงความเป็นชนเผ่าม้งอย่างแท้จริง และชาวม้งได้แสดงให้เห็นความเป็นตัวตนที่แท้จริง ความเป็นเอกลักษณ์ที่ยังคงรักษาให้คงไว้ได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมการแต่งกายมีความยั่งยืนไม่เสื่อมสลายไป

2.2 การอธิบายประวัติของหมู่บ้านและความเป็นมาของชาวม้งก่อนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาของชนเผ่าม้งและรับทราบข้อมูลการตั้งหมู่บ้านม้งแห่งนี้ มีความเข้าใจในความเป็นม้งและวิถีชีวิตของม้งอย่างแท้จริง ชาวม้งสามารถอธิบายและให้ข้อมูลของตนเองแก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวม้งกับนักท่องเที่ยว

2.3 การชมวิถีชีวิตชาวม้ง ลักษณะการสร้างบ้านเรือน ความเป็นอยู่ประจำวัน การประกอบอาชีพของชาวม้ง การยิงหน้าไม้ การผลิตผ้าใยกันซง การดำข้าว การเย็บปักผ้า การเขียนจี่ผึ้ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในการดำเนินวิถีชีวิตของม้ง และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่ข้อมูลไปยังบุคคลอื่น นักท่องเที่ยวจะได้พบเห็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของชนเผ่าม้งและสามารถสัมผัสกับสถานการณ์จริง และชาวม้งสามารถบอกกล่าวถึงความรู้สึกที่แท้จริง การดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติและใช้ชีวิตอย่างพอเพียงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งเอง

2.4 การชมการละเล่นของชนเผ่าม้ง เช่น เต้นรำม้ง เป่าแคน สีซอม้ง เป่าลิ้นทอง (เครื่องดนตรีเฉพาะของม้ง) การเล่นล้อเลื่อนไม้ การละเล่นเหล่านี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้ง แสดงให้เห็นถึงความรักสงบและการดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริงของชนเผ่าม้ง ลักษณะการเต้นรำแสดงถึงความเป็นความเป็นตัวของตัวเองของม้งอย่างแท้จริง ท่วงทำนองการเล่นดนตรีมีความไพเราะและสัมผัสได้ถึงความเป็นชาวเขา นักท่องเที่ยวจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ขณะเดียวกันก็สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตม้งผ่านการละเล่นเหล่านี้ด้วย ชาวม้งได้แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ชนเผ่าของตนจะเป็นชนเผ่าที่รักความสงบ ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายแต่ก็มีความสนุกสนานในการดำรงชีวิตเช่นกัน

2.5 ชมวิธีการทำอาหารของชนเผ่าม้ง โดยอาหารของม้งนั้นส่วนใหญ่จะใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่มาจากธรรมชาติและไม่นิยมบริโภคเนื้อสัตว์ อาหารปกติที่ม้งจะ

รับประทานในแต่ละวันคือ ข้าวเจ้า ผักนึ่ง ผักต้ม แกงผัก ผัดผักและถั่วเหลือง จะบริโภคเนื้อไก่ เนื้อหมูในบางโอกาสเท่านั้น เช่น วันปีใหม่ วันเลี้ยงผีตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมการกินอาหารของม้งว่าเป็นพฤติกรรมการกินที่มีความเรียบง่าย ไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก วัตถุประสงค์หาได้ง่ายตามท้องถิ่น ไม่มีสารพิษจากเครื่องปรุงอาหาร ทำให้ชนเผ่าม้งเป็นชนเผ่าที่มีอายุยืนถึง 100 ปี ชาวบ้านได้แสดงถึงความเรียบง่ายในการกินอาหาร การกินของที่มาจากรธรรมชาติอย่างแท้จริง ไม่มีสารพิษตกค้างในร่างกาย ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงและอายุยืน เป็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานและยังเป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.6 การบรรยายประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่า เช่น ความเชื่อต่าง ๆ ของม้ง ประเพณีการแต่งงาน งานศพ วันขึ้นปีใหม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า ผีวัว เป็นต้น ซึ่งประเพณีและพิธีกรรมเหล่านี้บ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ แนวทางการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชนเผ่า นักท่องเที่ยวจะได้ทราบถึงความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชนเผ่า มีความรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวม้งว่าก่อกำเนิดและได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งใด เพื่อศึกษาไว้เป็นความรู้และเผยแพร่ต่อไป ซึ่งชาวม้งได้แสดงให้เห็นว่าชนเผ่าได้อนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้ได้อย่างยั่งยืน

3. การจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.1 เกี่ยวข้องการทำสวน ทำไร่และการปลูกพืชของชาวม้ง เช่น สวนมะม่วง ลำไย สวนดอกเยอบีร่า สวนชาโยเด้ และฟังการบรรยายวิธีการปลูกพืชและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวม้งซึ่งในอดีตจะเป็นลักษณะของการทำลายป่าไม้เพื่อแผ้วถางให้เป็นพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูก แต่ปัจจุบันชาวม้งได้รับการให้ความรู้จากหน่วยงานราชการจึงหยุดการทำลายป่าและทำการเกษตรในพื้นที่เดิมโดยใช้วิธีการบำรุงและรักษาดินให้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อผลผลิตที่ดีตลอดทั้งปี โดยใช้วิธีการทางธรรมชาติ เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงดิน ลดการใช้สารเคมีลง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเขาในการทำไร่และปลูกพืช และเข้าใจว่าปัจจุบันชาวเขาไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้แต่อย่างใด แต่กลับเป็นชนเผ่าที่รักและหวงแหนป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งม้งถือว่าป่าไม้เปรียบเสมือนชีวิตของพวกเขา หากไม่มีป่าพวกเขาจะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตของม้งมีความผูกพันกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

3.2 นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมการปลูกพืชและทำไร่ ทำสวน เพื่อเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตอย่างแท้จริงของม้ง ร่วมกันปลูกต้นไม้ ทำให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนธรรมชาติเหมือนดังเช่นชาวม้ง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3.3 นักท่องเที่ยวและชาวบ้านร่วมกันรักษาความสะอาดของบริเวณหมู่บ้าน โดยไม่ทิ้งเศษขยะหรือเศษสิ่งปฏิกูลต่างๆ ตามบริเวณหมู่บ้าน เพื่อความสะอาดและน่าอยู่ของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวและความสวยงามของหมู่บ้าน

3.4 นักท่องเที่ยวและชาวบ้านร่วมกันประหยัดไฟ และน้ำ ในชุมชนเพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่จำเป็นและคุ้มค่าที่สุด เพื่อให้มีการใช้ได้อย่างยาวนานขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.5 นักท่องเที่ยวและชาวบ้านไม่ปฏิบัติกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน เช่น การใช้สารเคมีที่เป็นพิษต่างๆ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้มีความปลอดภัยและมีบรรยากาศที่สดชื่นเป็นธรรมชาติ

3.6 นักท่องเที่ยวและชาวบ้านร่วมกันลดการบริโภคในสิ่งที่เกินความจำเป็น เพราะเท่ากับเป็นการลดสิ่งปฏิกูลหรือของเหลือจากการบริโภค มีผลต่อการลดค่าใช้จ่ายที่จะนำมาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการท่องเที่ยว อันนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอีกด้วย

3.7 นักท่องเที่ยวและชาวบ้านร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนและความประทับใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

4. การจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน

4.1 จัดเก็บค่าบริการในการแสดง การนำชมหมู่บ้านและเงินที่บริจาคโดยนักท่องเที่ยวมีการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ชุมชน เพื่อการเข้ามาท่องเที่ยวในอัตราที่มีความยุติธรรมและเหมาะสม โดยชุมชนสามารถนำรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงสถานที่และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนต่อไปได้

4.2 จัดเก็บค่าบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในอัตราที่เหมาะสมทั้งการพักที่บ้านพัก การพักแบบเดย์และบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home Stay) ซึ่งรายได้ที่จัดเก็บจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุง พัฒนาสถานที่และสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านให้มีความสวยงาม ดึงดูดความสนใจและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต

4.3 การให้ค่าตอบแทนแก่ไกด์นำเที่ยวและผู้ประกอบการนำเที่ยวที่นำพานักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นในอนาคต ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

จากกิจกรรมที่จัดขึ้นดังกล่าวสามารถตอบสนองแนวความคิดของการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องทำให้ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว

นั้น ๆ มีความยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมที่จัดขึ้นมีทั้งกิจกรรมด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตลอดจนกิจกรรมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองและมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือเป็นกิจกรรมที่สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวยังได้ผลประโยชน์อย่างเหมาะสมจากการท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่คือคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม โดยมีกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและแนวทาง พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและเพื่อจัดสร้างรูปแบบ การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านม้งผานกกก

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการท่องเที่ยว แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวและแนวคิด ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว เป็นกรอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิง คุณภาพ ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการจัดสนทนา กลุ่มของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และผู้ประกอบการนำเที่ยวที่ นำเที่ยวในพื้นที่ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอโดยการบรรยายและอภิปรายสิ่งที่ปรากฏ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

บริบทและสภาพปัจจุบันของชุมชน

หมู่บ้านม้งผานกกก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ ประมาณ 5,000 ตารางกิโลเมตรสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,270– 1,300 เมตร ระยะห่างโดยรวม 25 กิโลเมตร จากทางแยกถนนแม่ริม – สะเมิง เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หรือมีชื่อเรียกทั่วไปว่า “แม่ว” ชื่อหมู่บ้านตั้งตามลักษณะของหน้าผาที่อาศัยอยู่ซึ่งมีลักษณะคล้ายนก หมู่บ้านจัดตั้งขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 โดยเริ่มแรกมีม้ง 2 คนได้เข้ามาจับจองที่ดินเพื่อทำสวน ทำไร่ ม้งผานกกกมีอยู่ 2 เผ่าย่อยคือ ม้งขาวและม้งลาย มีผู้นำหมู่บ้านปกครองหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวม 3 คน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายจี้ แซ่ย่าง ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์

ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้เข้ามาจัดตั้งศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อทำการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านให้เลิกปลูกฝิ่นและหันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังเช่นปัจจุบัน

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม ปลูกพืชตามฤดูกาลและดอกเยอบีร่า โดยทำกินบนพื้นที่ 5,000 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินที่ทางราชการได้จัดสรรให้ เป็นบริเวณป่าอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ – ปุย และยังมีเอกสารสิทธิ์ รายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 2,000 – 3,000 บาท ต่อคน อาชีพรองคือ การเป็นลูกจ้างของกรมป่าไม้ ทำการปลูกป่า เสริมป่า ขุดบ่อน้ำ แล้วยางป่า มีรายได้วันละ 100 – 120 บาทต่อคน และชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งประกอบอาชีพค้าขายสินค้าและของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน รายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 3,000 บาทต่อคน

ลักษณะครอบครัวของม้งผานกกส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว คือ 1 ครอบครัวอยู่ในบ้าน 1 หลัง มีสมาชิกภายในบ้านประมาณ 2 – 3 คน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะตั้งอยู่ติดๆ กัน ภายในพื้นที่ของหมู่บ้าน โดยบ้านจะสร้างด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น บ้านมีลักษณะทรงสี่เหลี่ยมติดอยู่กับพื้นดิน ทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคา ยกพื้นสูงเฉพาะห้องนอน ห้องรับแขกเป็นห้องโล่งอยู่กับพื้นดินไม่มีการปูไม้หรือวัสดุอื่นใด ห้องครัวแยกเป็นสัดส่วนออกไปทางด้านหลังของบ้าน ลักษณะการสร้างบ้านของม้งขาวและม้งลายจะแตกต่างกัน คือ บ้านม้งขาวจะมีลักษณะโค้งเหมือนกระดองปู ไม่มีการแยกห้องต่าง ๆ ภายในบ้าน จะทำกิจกรรมทุกอย่างภายในบ้าน ส่วนบ้านม้งขาวจะมีลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมครอบกับพื้นดินและทำกิจกรรมบางอย่างภายนอกตัวบ้าน

ม้งบ้านผานกกมีจำนวนประชากร 67 หลังคาเรือน 98 ครอบครัว จำนวน 481 คน ได้รับสัญชาติไทยและมีทะเบียนบ้านถูกต้องตามกฎหมายไทยครบทุกครอบครัว เด็กม้งในหมู่บ้านผานกกจะเข้าไปศึกษารวมกับเด็กชาวพื้นราบในหมู่บ้านโป่งแยง คือ โรงเรียนโป่งแยง ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านสาธารณสุขและแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค ชาวบ้านจะใช้น้ำประปาภูเขา

ม้งผานกกจะมีวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและผูกพันกับธรรมชาติอย่างแท้จริง มีเอกลักษณ์ของตนเอง การแต่งกายประจำเผ่าม้งชายหญิงจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน การรับประทานอาหารจะเน้นข้าวเจ้า พริก เกลือและถั่วเป็นหลัก ไม่นิยมบริโภคเนื้อสัตว์ ในหมู่บ้านมีข้อห้ามและควรปฏิบัติ มีความเชื่อในเรื่องพิธีกรรม การนับถือผี มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีปีใหม่ การเกิด การแต่งงานและงานศพ โดยบุคคลสำคัญที่ชาวบ้านเคารพนับถือ คือ หมอผีและผู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในเรื่องของพิธีกรรมและประเพณี ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมังผานกกก

1. จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมังผานกกก

ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็งหรือสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมังผานกกก

คือ วัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง เช่น ภาษา การแต่งกายซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่มีความเรียบง่ายผูกพันอยู่กับธรรมชาติ การประกอบอาชีพ ทำมาหากินตามธรรมชาติอย่างแท้จริง ความเชื่อและการนับถือผีซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ ทั้งประเพณีปีใหม่ พิธีการแต่งงาน การเกิด พิธีกรรมงานศพ และพิธีกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีความน่าสนใจการละเล่น เป่าแคน เดินรำม้ง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การดำข้าว การไม่ข้าว ทอผ้าเจียนขี้ผึ้ง การยิงหน้าไม้ วัฒนธรรมการกิน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของม้ง การคมนาคมและการเข้าถึงหมู่บ้านที่มีความสะดวก ถนนมีสภาพดี สาธารณูปโภคครบครันทั้ง ไฟฟ้า น้ำประปา ประกอบกับความมีมิตรไมตรีและความเป็นกันเอง การต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่าง อบอุ่นของชาวม้ง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นจุดแข็งและจุดเด่นที่เป็นที่ชื่นชอบและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านมากขึ้น

2. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่า จุดอ่อนหรือข้อเสียของหมู่บ้านผานกกกที่อาจทำให้การท่องเที่ยวไม่พัฒนาและไม่ประสบความสำเร็จ คือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนเผ่าที่จะโน้มเอียงไปเป็นชาวพื้นราบมากขึ้น จากวิถีชีวิตและการแต่งกายที่เปลี่ยนไปตามชาวพื้นราบ การใช้สิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างบ้านเรือนที่เปลี่ยนไปใช้ปูนมากขึ้น อีกทั้งเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตความเป็นม้งแบบดั้งเดิมนั้นเริ่มหายไป ในส่วนของชุมชนเองก็ยังคงขาดความเข้มแข็ง ขาดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจและขาดความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่ถูกต้องและชาวบ้านเองไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมและประชุมปรึกษาหารือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบกับผู้นำชุมชนขาดความเข้มแข็งในการนำชาวบ้านให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ และในส่วนของการขายสินค้าพบว่า สินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายให้แก่นักท่องเที่ยวมีราคาแพงเกินไปและส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีได้ผลิตขึ้นเองในหมู่บ้าน ชาวบ้านกระตือรือร้นในการขายสินค้ามากเกินไป ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจ ในด้านสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน พบว่า บริเวณหมู่บ้านมีความสกปรก มีการทิ้งขยะเรี่ยราดอยู่ทั่วไปทั้งบริเวณหมู่บ้านและในตัวบ้าน แลดูไม่สวยงาม ชุมชนอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเสื่อมโทรมไม่น่าดู บริเวณหมู่บ้านมีความคับแคบจึงทำให้ไม่สามารถ

จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ ถนนทางเข้าหมู่บ้านมีความคับแคบและสูงชัน อาจเป็นอันตรายและไม่สะดวกแก่ยานพาหนะที่มีขนาดใหญ่ ประกอบกับลักษณะหมู่บ้านเป็นทางตันไม่สามารถผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้นอกจากจะเป็นการไปชมวิถีชีวิตชาวเขาหมู่บ้านอื่นด้วยเท่านั้น รวมทั้งหมู่บ้านยังขาดศูนย์บริการเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถได้รับข้อมูลรายละเอียดที่แท้จริงของชนเผ่าและพิพิธภัณฑสถานของหมู่บ้านที่อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม อุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดแสดงเก่า ผุพังและไม่น่าสนใจ

3. โอกาสทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่า โอกาสที่จะทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนารท่องเที่ยว คือ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชนเผ่าและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากขึ้น โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพิ่มทุกปีและตามเส้นทางก่อนมาถึงหมู่บ้าน มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวอยู่หลายแห่ง เช่น น้ำตกแม่สา ปางช้างแม่สา สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์และสถานที่อื่นๆ อีกมากมาย ส่งผลให้โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาแวะชมหมู่บ้านมีมากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากไกด์และผู้ประกอบการนำเที่ยวนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขา การพัฒนาสาธารณูปโภค รวมถึงการพัฒนารท่องเที่ยวในหมู่บ้านหลายหน่วยงาน คือ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ที่ว่าการอำเภอแม่ริม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขา ส่งเสริมอาชีพและพัฒนารท่องเที่ยวของหมู่บ้านในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปซึ่งล้วนแล้วแต่จะทำให้เกิดการพัฒนารท่องเที่ยวในหมู่บ้านในอนาคตต่อไป

4. อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ ผู้ประกอบการนำเที่ยวบางส่วนยังขาดการสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของชุมชนมุ่งเน้นแต่ผลประโยชน์ของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ชาวบ้านไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวและถูกเอารัดเอาเปรียบ ประการต่อมาคือปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนารท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เช่น การขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเต็มที่จากหน่วยงาน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนารท่องเที่ยว ปัญหาความขัดแย้งภายในหน่วยงานและการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานของบางหน่วยงาน ขาดการประสานงานกัน

อย่างจริงจังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังขาดความต่อเนื่องและไม่ปรากฏผลอย่างชัดเจน ประกอบกับอุปสรรคด้านเวลาในการนำเที่ยวในหมู่บ้าน เนื่องจากผู้ประกอบการนำเที่ยวมีเวลาให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมในหมู่บ้านจำกัดเพียงไม่เกิน 20 – 30 นาที ทำให้การท่องเที่ยวไม่เต็มที่และการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวขาดความสมบูรณ์และอุปสรรคอื่นๆ เช่น การมีคู่แข่งที่เป็นหมู่บ้านชาวเขาในหมู่บ้านอื่นซึ่งอาจมีสิ่งดึงดูดใจที่ดี มีกิจกรรมที่น่าสนใจและเส้นทางได้สะดวกสบายมากกว่า อาจทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีทางเลือกในการท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งในช่วงฤดูฝนจะมีฝนตกชุกทำให้การเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านเกิดความยากลำบาก ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้นักท่องเที่ยวลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวร่วมกับชาวบ้าน ได้พบแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้

1. การแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1.1 สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยวิธีการจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านทำร่วมกัน มีการปรึกษาหารือ พุดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

1.2 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านให้เกิดความสวยงามและความสะอาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยการประกวดบ้านสะอาดและให้รางวัลหรือการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับเรื่องการรักษาความสะอาดในหมู่บ้านและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

1.3 จัดสร้างระบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้านสำหรับผู้ประกอบการนำเที่ยว โดยจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการรายอื่นๆ

1.4 ทำการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและปัญหาที่พบในการดำเนินการทุกสัปดาห์ เพื่อฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเพื่อนำเที่ยวในหมู่บ้าน

2. แนวทางการพัฒนาจุดแข็งและโอกาสทางการท่องเที่ยว

2.1 จัดให้มีวันสำหรับชนเผ่าโดยการให้ทุกคนในหมู่บ้านใส่ชุดประจำเผ่าของตนเอง เช่น ในวันเสาร์ อาทิตย์ และประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว

2.2 จัดเวรประจำวันสำหรับดูแลรักษา ปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานของหมู่บ้านให้สวยงามและน่าสนใจตลอดเวลา

2.3 จัดให้มีศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยมีการผลัดเปลี่ยนกันปฏิบัติงาน

2.4 จัดทำโครงการบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home Stay) ที่เป็นมาตรฐาน เพื่อประชาสัมพันธ์แก่ผู้ประกอบการนำเที่ยวและเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพให้มีจำนวนมากขึ้น

2.6 ทำการประชาสัมพันธ์และโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวให้หลากหลายช่องทาง

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้าน

ผลการวิจัยร่วมกับชาวบ้านพบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสม สำหรับหมู่บ้านม้งผานกกก มีดังนี้ คือ

1. การจ้ดรายการนำเที่ยว แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1.1 รายการนำเที่ยว 30 นาที เพื่อแก้ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาสั้นของผู้ประกอบการ

1.2 รายการนำเที่ยว 1 วันเต็ม

1.3 รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน

2. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

2.1 จัดกิจกรรมด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เรื่องการแต่งกาย การอธิบายประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ความเชื่อ การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ

2.2 จัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การทำไร่ ทำสวน การปลูกพืช

2.3 จัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน มีการให้ผลตอบแทนแก่ชุมชน อย่างยุติธรรม จากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเกี่ยวกับบริบททั่วไปและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน การบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านเพื่อทำการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน นำมาเป็นแนวทางในการ

พัฒนาการท่องเที่ยวและจัดสร้างเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน โดยมีประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน มังผานกกก พบว่า จุดแข็งที่สำคัญและสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้นั้น คือ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ถือเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ เป็นเอกลักษณ์และสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ (2541) ซึ่งพบว่า ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนประเพณีของชนเผ่าถือเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไปและจากผลงานวิจัยของเดชา โด้งสูงเนิน (2543) พบว่า สาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวชอบและสนใจที่จะเดินทางมาเที่ยวเพราะว่าหมู่บ้านผานกกกมี พิพิธภัณฑสถานและศูนย์วัฒนธรรมชาวเขาที่ได้จัดแสดงไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชม ประกอบกับหมู่บ้านนี้ มีการจัดแสดงเครื่องมือล่าสัตว์และกับดักสัตว์ที่ชาวเขาเผ่าม้งใช้ในสมัยก่อน อีกทั้งยังมีการสาธิต การทอผ้าพื้นเมืองแบบง่ายๆ มีพืชพรรณอาหารและสมุนไพรที่ชาวเขาเผ่าม้งใช้ ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้ความสนใจกับลักษณะการสร้าง บ้านเรือนและความเป็นอยู่ของม้ง นักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาเที่ยวที่หมู่บ้านผานกกกต่างก็เห็นว่า หมู่บ้านผานกกกมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบดั้งเดิมจริงๆ สภาพความเป็นอยู่เรียบง่ายโดยเฉพาะมี วัฒนธรรมที่น่าสนใจ พื้นที่ตั้งของหมู่บ้านสวยงามและยังคงมีธรรมชาติที่สมบูรณ์อยู่มาก จากผลการค้นพบของผู้วิจัยและจากผลงานการวิจัยทั้ง 2 เรื่อง ทำให้ทราบได้ว่าจุดแข็งในเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตและธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่นั้นเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยว มีความชื่นชมชื่นชอบและให้ความสนใจ ดังนั้นจึงควรร่วมกันอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้เพื่อประโยชน์ ทางการท่องเที่ยวและพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

ข้อค้นพบจากการวิจัยซึ่งถือเป็นปัญหาหรือจุดอ่อนที่สำคัญในหมู่บ้าน คือ ความขัดแย้ง และการขาดความสามัคคีภายในหมู่บ้าน ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยว ในหมู่บ้านยังไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งความเป็นจริงแล้วความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะผลักดันและก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ด้านการ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง และด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวใน หมู่บ้านของตนเอง การท่องเที่ยวจะพัฒนาหรือไม่ อย่างไรขึ้นอยู่กับคนในชุมชนที่จะต้องเข้ามา มีส่วนร่วมเพื่อเป็นหลักและทำการขับเคลื่อนด้วยตนเองก่อน ดังที่อดิน รพีพัฒน์(2527)กล่าวไว้ว่าการ มีส่วนร่วมของประชาชนต้องให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้กระทำให้ทุกอย่าง ไม่ใช่เป็น การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่อง

ที่ประชาชนชนคิดขึ้นมาเอง ประกอบกับบุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์(2535) ยังได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นต้องมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การริเริ่มตัดสินใจการดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุหรือทางด้านจิตใจ คือผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล และขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งหมดนี้เป็นหลักการ และวิธีการที่หน่วยงานและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จะต้องให้ความสำคัญและมีความเข้าใจในกระบวนการ นำไปปรับใช้ในการบริหารงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในหมู่บ้านซึ่งจะส่งผลให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นหลักในการพัฒนา โดย หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องสนับสนุนทรัพยากรการบริหารอย่างเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาซึ่งเป็นจุดอ่อนต่างๆ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่ประสบความสำเร็จลงไปได้ ซึ่งเมื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาการท่องเที่ยวก็จะสามารถดำเนินการได้โดยง่ายและเกิดความยั่งยืนตามที่พจนานุกรม (อ้างในเดชา ใต้งสูงเนิน ,2543) กล่าวว่า จุดน่าสนใจของชุมชนที่จะดึงดูดความสนใจให้คนเข้ามาเยี่ยมชมเยือนคืออะไรและคนในชุมชนรู้จักสิ่งนั้นหรือยัง หรือทำอะไรบ้างที่จะฟื้นฟูสืบทอดของดีของชุมชนซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน การหันกลับมาสนใจใคร่รู้เรื่องราวความเป็นมาของตน ประวัติศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการ สืบทอดและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็น จุดสำคัญที่หันกลับมามองตนเองก่อนเปิดตัวสู่ภายนอก “หากคนในท้องถิ่นรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มีทรัพยากรที่สามารถสร้างการพึ่งพาตนเองทางการผลิต มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งจะเป็น พื้นฐานที่ดีที่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถทำได้อย่างยั่งยืนภายใต้ขอบเขตที่ควบคุมได้”

เมื่อความเข้มแข็งเกิดขึ้นในชุมชนแล้ว สิ่งสำคัญที่ถือเป็น โอกาสที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง คือการได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักโดยตรงในการพัฒนาชุมชนหรือเป็นเพียงหน่วยงานที่ทำการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานหลัก ซึ่งล้วนแล้วแต่จะต้องประสานความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดผลงานอย่างชัดเจน และชุมชนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งหากเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเป็นการทำงานของเครื่องจักรหนึ่งเครื่องในโรงงาน เราจะพบว่าคนในชุมชนถือเป็นอุปกรณ์หลักที่สำคัญของเครื่องจักร หากขาดอุปกรณ์หลักตัวนี้เครื่องจักรก็จะไม่สามารถทำงานได้และหน่วยงานที่สนับสนุนถือเป็นอุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ ที่จะมาเสริมทำให้อุปกรณ์หลักสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ซึ่งถ้าหากขาดอุปกรณ์ประกอบเหล่านี้ เครื่องจักรก็จะไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่เช่นกัน เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวหากขาดความร่วมมือและการประสานงานกันคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและเต็มที่แล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมไม่ประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนของสินธุ์ สโรบล(2543) และวิไล บุญบรรจง (2543) ที่กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของคนจากประชาชนมีส่วนร่วมแล้ว จะต้องให้รัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ สนับสนุนด้วย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละหน่วยงานควรทำการแก้ไขปัญหหรือปรับปรุงวิธีการบริหารงานของตนเพื่อให้สามารถประสานความร่วมมือระหว่างกัน และให้การช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนได้อย่างเต็มที่ มิฉะนั้นแล้วการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านก็จะไม่สามารถประสบความสำเร็จดังเช่นที่ผ่านมา

จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยว และการที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับชาวบ้านในการจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวจนสำเร็จ และได้ผลออกมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวในหมู่บ้าน ตามพื้นฐานแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่และแนวคิดการตลาดการท่องเที่ยว พบว่าแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่ได้นั้นอยู่ใน พื้นฐานแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2542) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม ประการที่ 2 เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ประการที่ 3 เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ประการที่ 4 เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้และได้ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ประการที่ 5 เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประการที่ 6 เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น คืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย และชูสิทธิ์ ชูชาติ(2538) ก็ยังได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต พยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรหรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุด สงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ในสภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

และประชาชนเจ้าของท้องถิ่นขณะเดียวกันก็ต้องสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง

โดยภาพรวมแล้วถือว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านม้งผานกกกและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้เน้นสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้ศึกษาโดยที่มุ่งเน้นการจัดการนำเที่ยวโดยใช้จุดเด่นทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มานำเสนอเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและเข้าใจในความเป็นชาวเขาเผ่าม้ง มีความรักและหวงแหนในธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และทำที่สุดคือชาวบ้านได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวที่มีความยุติธรรม มีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่ตามแนวคิดของมณัส สุวรรณ (2538) ที่กล่าวว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่จะรับได้อยู่หนึ่งระดับ ระดับความสามารถที่จะรองรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดนี้แล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเนื่องอื่นๆ ตามมา ซึ่งปัจจุบันพื้นที่หมู่บ้านยังคงสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ในจำนวนมาก และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดการส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านอย่างเหมาะสม โดยทำการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ตามเกณฑ์การพิจารณาในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของ มาวโพร์ธ และมันท์ (Mowforth and munt, 1998) ที่กล่าวว่า ความยั่งยืนจากการท่องเที่ยววัดได้จากความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม คือ ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ ไม่เกิดผลกระทบด้านลบแก่สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม คือ ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีการจัดการอย่างเหมาะสม กระจายรายได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้นจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม้งผานกกกแห่งนี้พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความเข้มแข็งภายในชุมชน และความร่วมมือ สนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่

ยั่งยืน ซึ่งหากสามารถปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมู่บ้านมั่งผานกอกก็จะเป็น หมู่บ้านชาวเขาอีกหมู่บ้านหนึ่งที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้พบรูปแบบการท่องเที่ยว โดยร่วมกับชาวบ้านจัดรายการนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมการนำเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนแล้วจึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. คนในชุมชน แกนนำหมู่บ้านและคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านควรได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถดำเนินการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชาวเขาอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของตน
3. ควรจัดสร้างศูนย์ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับชุมชนแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่สนใจ
4. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ควรมีการประสานงาน การปฏิบัติงานร่วมกัน โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านอย่างเต็มที่
5. คณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและวิธีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวในหมู่บ้านพัฒนาได้อย่างจริงจัง
6. ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการใช้วัฒนธรรมเป็นจุดขาย เพื่อให้ชุมชนได้รับความรู้และเกิดแนวคิดในการจัดการ นำมาพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
7. ควรทำการปรับปรุงกระบวนการจัดการบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home Stay)

ของหมู่บ้านให้เป็นมาตรฐานสามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวและทำให้เกิดความประทับใจในการพักอาศัย ควรทำการประเมินผลการจัดการโดยสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่มาพัก ว่าควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดและอย่างไรบ้าง เพื่อการพัฒนาในอนาคต

8. ควรประสานงานกับธุรกิจนำเที่ยวและบริษัททัวร์เพื่อทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวและจัดเป็นรายการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวเหล่านั้น

9. จัดทำสื่อเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในหมู่บ้านแก่ประชาชนทั่วไปในรูปแบบต่าง ๆ

10. ควรนำรูปแบบที่เสนอไว้ในการวิจัย พิจารณาหาความเป็นไปได้เพื่อนำไปทดลองใช้ในหมู่บ้านต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้านชาวเขาอื่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขาในอนาคต

2. ควรศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home Stay) ในหมู่บ้าน

3. ผู้วิจัยควรใช้เวลาในการศึกษาแบบเจาะลึกในพื้นที่ให้ครบรอบปี เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวางแผนการท่องเที่ยวในหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสมกับปรากฏการณ์ บริบทชุมชน สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

4. ควรทำการศึกษาประเด็นความกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมปัจจุบันกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวม้งบ้านผานกกก

บรรณานุกรม

กริช สอิ้งทอง. ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาชุมชนไคหย่า หมู่บ้านน้ำบ่อขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. และคณะ. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมณฑลยูนนาน: ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวนครคุนหมิง เมืองถุนานและเมืองกลูซี. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระหว่างประเทศ, 2538.

เดชา โต้งสูงเนิน. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร: กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยงอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

ทักษิณา คุณารักษ์. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเบื้องต้น. เชียงใหม่ : โครงการเอกสาร – ตำราของคณะมนุษยศาสตร์, 2542.

บุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์. การศึกษาความเหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

ประชาสงเคราะห์, กรม. 40 ปี กองสงเคราะห์ชาวเขา. กรุงเทพฯ: กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2545.

พัฒนาสังคมและสวัสดิการ, กรม. ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย พ.ศ.

2545. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์, 2545.

มนัส สุวรรณ. นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2538.

วิไล บุญบรรจง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเล
เมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. ระยอง : การค้นคว้าแบบอิสระ
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ์. ทัศนนะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตบ้านแม่ต๋ำใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ :
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

ศรัณย์ เลิศรัศม์มงคล. "การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน" จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 16, 1
(มกราคม) , 2540.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร, 2546.

ศรีพร สมบุญธรรม. "การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน" จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 12, 2
(เมษายน) , 2536.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. ชาวเขาเผ่าม้ง. กรุงเทพฯ : กรม
แผนที่ทหาร, 2518.

สินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: เส้นทางสู่ความเข้มแข็งของชุมชน. เอกสารประกอบการ
ประชุมประจำปี การวิจัยเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่ 1. ม.ป.ท., 2543.

เสรี วงษ์มณฑา. กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนการตลาด. กรุงเทพฯ : ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์,
2542.

อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2527.

Weaver, David B. **Ecotourism in the less development world.** 2 nd. ed. New York : Cab International, 1998.

Heath, Ernie and Wall, Geoffrey . **Marketing Tourism Destination: A Strategic Planning Approach.** 1st. ed. Toronto : John Wiley & Sons, Inc., 1992.

Mowforth, Martin and Munt, Ian . **Tourism and Sustainability : New Tourism in the Third World.** 3 rd. ed. New York : Routledge, 1998.

Theobald, William . **Global Tourism : The Next decade.** 2 nd. ed. London : Butterworth – Heinemann Ltd., 1994.

จิ แซ่ซ่ง. ผู้ใหญ่บ้านม้งผานกกก อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2546.

ปทมพร ทะสุใจ. เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2547.

ผ่องพรรณ พิภพทอง. เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2547.

พงษ์ศักดิ์ ว่างเสมอ. นายอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2547.

เลจ้ำ แซ่ย่าง. สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2546.

สมชิต กันทะจา. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2547.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวชลธร ทิพย์สุวรรณ
วัน เดือน ปีเกิด	29 มกราคม 2522
ที่อยู่ปัจจุบัน	173/3 หมู่ 2 ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50180
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2537 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2540 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(บริหารธุรกิจ) สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ เชียงใหม่ พ.ศ. 2542 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(บัญชี) สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ เชียงใหม่ พ.ศ. 2544 ศีษศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2543-2544 ผู้บรรยายการแสดงโชว์ของสถานที่ แก่นักท่องเที่ยวบ้านควายไทย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2544 - ปัจจุบัน โรงเรียนศรีธนาพณิชยการเทคโนโลยี เชียงใหม่ (ครูผู้สอนหมวดธุรกิจ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ภาคผนวก ก - 1 หัวข้อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ศึกษา
- ภาคผนวก ก - 2 หัวข้อการสนทนากลุ่มผู้นำและชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา

ภาคผนวก ก – 1

หัวข้อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ศึกษา
หมู่บ้านมังผานกกก
หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

1. ชุมชน
 - 1.1 บริบทและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
 - 1.1.1 ประวัติหมู่บ้าน
 - 1.1.2 สภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะการตั้งถิ่นฐาน
 - 1.1.3 ลักษณะการสร้างบ้านเรือน
 - 1.1.4 การคมนาคม
 - 1.1.5 ระบบการปกครอง
 - 1.1.6 รายได้ประชากร
 - 1.2 วิธีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 1.2.1 ภาษา
 - 1.2.2 การแต่งกาย
 - 1.2.3 อาชีพ
 - 1.2.4 ความเป็นอยู่
 - 1.2.5 ความเชื่อ
 - 1.2.5.1 การนับถือผี
 - 1.2.5.2 การนับถือศาสนา
 - 1.2.6 ประเพณี
 - 1.2.6.1 การแต่งงาน
 - 1.2.6.2 งานศพ
 - 1.2.6.3 การเรียกขวัญ
 - 1.2.6.4 กินข้าวใหม่
 - 1.2.6.5 ปีใหม่มัง

- 1.2.6.6 การตั้งชื่อ
- 1.2.6.7 พิธีกรรมอื่น ๆ
- 1.2.7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ
 - 1.2.7.1 การประดิษฐ์สิ่งของ
 - 1.2.7.2 การทำไร่
- 1.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 1.3.1 ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยา และองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการจัดการทรัพยากร
- 1.4 ความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
 - 1.4.1 ความเต็มใจที่จะให้เกิดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
 - 1.4.2 ความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน
- 1.5 ลักษณะการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
 - 1.5.1 ลักษณะและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
 - 1.5.2 ลักษณะและพฤติกรรมการนำเที่ยวของไกด์นำเที่ยว
- 1.6 ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
 - 1.6.1 ผลกระทบด้านบวก
 - 1.6.2 ผลกระทบด้านลบ
- 2. หน่วยงานภาครัฐ
 - 2.1 นโยบายและวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 2.2 นโยบายด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้าน
 - 2.3 การจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 2.4 การบริหารจัดการของหน่วยงาน
 - 2.5 ศักยภาพและความพร้อมของหน่วยงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 2.5.1 งบประมาณ
 - 2.5.2 บุคลากร
 - 2.6 ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน
 - 2.6.1 กิจกรรมที่ทำร่วมกัน
 - 2.6.2 การปรึกษาหารือระหว่างกัน
- 3. ผู้ประกอบการท่องเที่ยว
 - 3.1 นโยบายและวัตถุประสงค์ของบริษัทในการนำเที่ยวในหมู่บ้าน

- 3.2 สิ่งที่น่าประทับใจและไม่น่าประทับใจจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
- 3.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
- 3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในหมู่บ้าน
- 3.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ก – 2

หัวข้อการสนทนากลุ่มผู้นำและชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา

หมู่บ้านมังฆวนกกก

หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

1. จุดแข็งทางการท่องเที่ยว หรือสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมีอะไรบ้าง
.....
.....
2. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยว หรือข้อเสียของหมู่บ้านที่ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการนำ
เที่ยวไม่ประทับใจและควรทำการแก้ไขปรับปรุง มีอะไรบ้าง
.....
.....
3. โอกาสทางการท่องเที่ยว หรือปัจจัยจากภายนอกหมู่บ้านที่มีส่วนสนับสนุนและเข้ามาช่วยเหลือ
หมู่บ้านและทำให้การท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้ มีอะไรบ้าง
.....
.....
4. อุปสรรคทางการท่องเที่ยว หรือ ปัจจัยจากภายนอกหมู่บ้านที่เข้ามากระทบทำให้ การท่องเที่ยว
ในหมู่บ้านไม่สามารถพัฒนาและประสบความสำเร็จได้ มีอะไรบ้าง
.....
.....

5. แนวทางการจัดการและพัฒนากองทุนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างให้เกิดรูปแบบการกองทุนที่ มีความเหมาะสมและสามารถสร้างรายได้ให้แก่หมู่บ้าน มีอะไรบ้าง

.....
.....

6. รูปแบบการจัดการกองทุนแบบยั่งยืนหรือรายนำเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับหมู่บ้าน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในพื้นที่ศึกษา
หมู่บ้านมังฆวนกกก
หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการหมู่บ้าน

- นายพิสิทธิ์ ศรีวนาลากศิริ (หัวหน้าฝ่ายปกครอง)
นายยิ่ง ถาวรวิจิตร
นายไชต์ ลอเต่า
- นายหิ อักษรบริสุทธิ์ (หัวหน้าฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ)
นายราชกิจ ทิพย์ปิ่นทอง
นายสายัณห์ ทิพย์ปิ่นทอง
- นางประภาศรี สมแพง (หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมสตรี)
นางสาวชุตินันท์ กวินสกุลไพโร
นางอรุโณทัย เจริญทรัพย์อนันต์
- นายยงยุทธ ทิพย์พนาพันธ์ (หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข)
นายสมบัติ แก้วจริยากุล
นายอุดม ทิพย์ปิ่นทอง
- นายทวีเดช แซ่ย่าง (หัวหน้าฝ่ายพัฒนาหมู่บ้านส่งเสริมอาชีพ)
นายถวิล ทิพย์ปิ่นทอง
นายเพ่ง แซ่เต่า
- นายอภิวัฒน์ แซ่จ้าง (หัวหน้าฝ่ายการคลัง)
นายสุเมธ กวินสกุลไพโร
นายธีรศักดิ์ ทิพย์ปิ่นทอง
- นายจ๊ะ แซ่ย่าง (หัวหน้าฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม)
นายเกอ ลอเต่า
นายประสิทธิ์ อักษรบริสุทธิ์
- นายวิชัย จอมพนางาม (หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการและสังคม)

	นายบุญมี	สมแพง	
	นายอาทิตย์	ทิพย์ปิ่นทอง	
9.	นายว่าง	ทิพย์ปิ่นทอง	(หัวหน้าฝ่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม)
	นายเล่าเซ่ง	เซ่งเล่า	
	นายสุเทพ	กวินศักดิ์สกุล	

คณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1.	นายบุญมี	สมแพง	ประธาน
2.	นายจ๊ะ	เซ่งย่าง	รองประธาน
3.	นายวิฑูร	ทิพย์พนาพันธุ์	เลขานุการ
4.	นางวาริ	ทิพย์ปิ่นทอง	เหรัญญิก
5.	นายพิสิทธิ์	ทิพย์ปิ่นทอง	ประชาสัมพันธ์
6.	นางอรุโณทัย	เจริญทรัพย์อนันต์	ประชาสัมพันธ์
7.	นายวิจิตร	กวินศักดิ์สกุล	ที่ปรึกษา/ผู้ใหญ่บ้าน
8.	นายชัว	อารีอาริยะ	ที่ปรึกษา
9.	นายมนตรี	ทิพย์พนาพันธุ์	ที่ปรึกษา
10.	นายบุญลือ	กวินศักดิ์สกุล	ที่ปรึกษา
11.	นายเท่	ทิพย์ปิ่นทอง	ที่ปรึกษา

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

1.	คุณสมชิต กันชะจา	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง จังหวัดเชียงใหม่
2.	คุณปทุมพร ทะสุใจ	เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่
3.	คุณต่อพรรณณ พัททอง	เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่
4.	คุณ พงษ์ศักดิ์ ว่างเสมอ	นายอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
5.	คุณ แก้ว มอญอัฐ	กำนันตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ประกอบการนำเที่ยว/ไกด์นำเที่ยวในพื้นที่

1.	คุณอรอุมา บุญนะ	อิสระ
2.	คุณจิราภรณ์ วรรณธรรมเนียม	บริษัท C.T.C
3.	คุณ ไชยยา รูปคำ	บริษัท World Travel Service

4. คุณวัชรพร มิดดา	บริษัท C.T.C
5. คุณชยานนท์ สมิตพิณฑุ	อิสระ
6. คุณฉนิษฐ์ จำปาราช	บริษัทสยามอีโคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ก

นโยบายและแนวทางการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2535 ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ดังนี้

1. ด้านการเมืองการปกครอง

1.1 ให้มีการเร่งรัดสำรวจจำนวนบ้าน แยกประเภท จัดทำทะเบียน และออกบัตรประจำตัวแก่ชาวเขา

1.2 จัดระเบียบการปกครองชุมชนชาวเขา เข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมายตามสภาพความพร้อมของชุมชนชาวเขาและขั้นตอนที่เหมาะสม

1.3 กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมให้กับชาวเขาอยู่อาศัยและทำกินถาวรตามกฎหมาย

1.4 บังคับใช้กฎหมายและระเบียบของทางราชการให้บังเกิดผลในทุกพื้นที่ โดยมี การลงโทษอย่างจริงจัง

1.5 สร้างความรู้สึกร่วมกันที่ถูกต้องและความผูกพันทางจิตใจ ของชาวเขาต่อสังคมไทยและให้ชาวเขาเข้าใจถึงสิทธิพลเมืองไทยและเคารพกฎหมายของทางราชการ

1.6 กำหนดมาตรการสกัดกั้นการอพยพเข้ามาใหม่ ของชาวเขานอกประเทศและการ ดำเนินการผลักดันชาวเขาที่อพยพเข้ามาใหม่อย่างต่อเนื่อง

1.7 ลดและขจัดอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยในหมู่ชาวเขา โดยปรับปรุงประสิทธิภาพ การทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2.1 การยกระดับรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาวเขาโดยเน้นการพึ่งตนเอง

2.3 จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมและส่งเสริมให้ชาวเขามี รายได้จากการประกอบอาชีพอื่นแทนการปลูกสิ่งเสพติด

2.4 การกระจายบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมชนชาวเขาให้มากที่สุด

2.5 เร่งรัดการวางแผนครอบครัว ให้มีความสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติที่รองรับ

2.6 จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ

2.7 ควบคุมการเผยแพร่ศาสนาในหมู่ชาวเขามิให้สร้างความแตกแยกในสังคมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

2.8 การเลิกปลูกและเสฟพืชเสฟติด

2.9 ประชาสัมพันธ์ให้ชาวเขาเข้าใจถึงพิษภัยของสิ่งเสฟติดและจูงใจให้เลิกปลูกพืชเสฟติด

2.10 ให้มีการดำเนินการตามกฎหมาย เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสฟติดอย่างเคร่งครัด

2.11 แสวงหาความช่วยเหลือจากต่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาชาวเขาและการปลูกพืชเสฟติด

3. ด้านการอนุรักษ์ การใช้และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 จัดให้มีแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรบนพื้นที่สูง

3.2 ให้มีการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบของทางราชการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง

การดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ จะดำเนินงานใน 2 ลักษณะ คือ

1. กำหนดเป็นเขตพัฒนาพื้นที่ในการพัฒนาที่แน่นอน โดยจะเน้นการทำงานใน 3 ด้าน คือ

1.1 การพัฒนาในรูปแบบโครงการสมบูรณ์แบบ ได้แก่ การพัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไป

1.2 การดำเนินงานด้านข้อมูลและการประสานงาน

1.3 การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมบนพื้นที่สูง

2. จัดให้มีหัวหน้าเขตพัฒนาสังคมและสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูงที่รับผิดชอบในการประสานงานระดับอำเภอเพื่อประสานแผนและประสานการปฏิบัติ จำนวน 13 อำเภอ

ภาพกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

บริเวณลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว
และผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม

บริเวณถนนทางเข้าหมู่บ้าน

ร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก

ชุดแต่งกายของหญิงชาวม้ง

อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ของม้ง

ใยกันขงที่ใช้ในการเย็บเสื้อผ้า

เด็กชาวม้งในหมู่บ้าน

ภายในศูนย์วัฒนธรรมของหมู่บ้าน

ชุดการแต่งกายของชาวม้งที่แสดงโชว์ไว้

ชาวม้งทำการเย็บปักเสื้อผ้าเพื่อจำหน่าย

ลักษณะภายในบ้านของม้งผานกก

บริเวณห้องรับแขกภายในบ้าน

บริเวณห้องนอนภายในบ้าน

บริเวณห้องครัวภายในบ้าน

บริเวณบ้านของชาวม้ง

ลักษณะอาคารการกินของม้ง

บริเวณหน้าบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว

บริเวณบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มร่วมกับชาวบ้าน

ชาวบ้านร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยทำการสนทนาร่วมกับชาวบ้าน

ผู้วิจัยถ่ายรูปร่วมกับเลขานุการหมู่บ้าน

การประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

วิธีการปลูกพืชบนพื้นที่สูงของชาวม้ง

ผู้วิจัยลงพื้นที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล
ในหมู่บ้าน

ผู้วิจัยกำลังพูดคุยกับชาวบ้าน

ชาวม้งกำลังเย็บเสื้อผ้าเพื่อจำหน่าย

“ลั่นทอง” เครื่องเป่าของชาวม้ง

“หน้าไม้” อาวุธคู่กายของชาวม้ง

“ล้อเลื่อน” เครื่องเล่นของชาวม้ง

“ลูกข่าง” เครื่องเล่นของชาวม้ง

เด็กม้งกำลังเล่นกันอย่างสนุกสนาน

ลักษณะห้องน้ำในหมู่บ้าน

ศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา บ้านม้งผานกก

อาคารศูนย์วัฒนธรรมของหมู่บ้าน

แปลงกัญชาปลูกแสดงโชว์สำหรับ
นักท่องเที่ยว

“กั๊บดักลิ่ง” สำหรับโชว์นั๊กท่องเที่ยว

ผู้ใหญ่บ้านสาธิตการใช้กั๊บดักเสือ

“กั๊บดักนก” สำหรับโชว์นั๊กท่องเที่ยว

เครื่องมือข้าวและข้าวโพดของชาวม้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง
ผู้ดูแลในพื้นที่

“กั๊บดักอีเห็น” สำหรับโชว์นั๊กท่องเที่ยว

สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้าน

สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้าน

ที่ทำการของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาฯ ในหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่